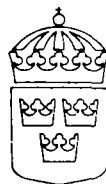

Riksdagens protokoll

1988/89:110

Protokoll
1988/89:110

9 maj 1989

Debatter m. m.

Tisdagen den 9 maj

Minnesord över avlidna ledamöter av riksdagen	3
Debatt vid remiss av proposition 1988/89:151	4
Regionalpolitik (forts. från prot. 108)	6
Bilaccis	38
Pensionärernas skatteförhållanden	45
Ändrade regler om reseskatt	61
Ändrade beskattningsregler för lättdiesel, m.m.	63
Handläggningen av ärenden om vapenfri tjänst	72
Anslag för anskaffning av ett speciellt transportflygplan	78
Hästavel m.m.	80
Kommunala bostadstillägg	82
Sparande	94
Statlig lokalförsörjning	110
Meddelande om frågor	
1988/89:624 av Gösta Lyngå (mp) om momsbefrielse för taltid- ningsversion av fackförbundstidning	115
1988/89:625 av Jan Björkman (s) om fördelningen av resurser till kommunal vuxenutbildning	115
1988/89:626 av Olle Östrand (s) om förekomsten av dioxin i Östersjöfisk	116
1988/89:627 av Berith Eriksson (vpk) om direktavvisningen av kurdiska flyktingar från Turkiet	116
1988/89:628 av Berith Eriksson (vpk) om barnomsorgen för samebarn i Jokkmokks kommun	116
1988/89:629 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och neutralitetspolitiken	116
1988/89:630 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och skattepolitiken	117
1988/89:631 av Per Gahrton (mp) om resultatet av vissa över- läggningar mellan EFTA och EG om konsumentskydd	117
1988/89:632 av Per Gahrton (mp) om resultatet av vissa över- läggningar mellan EFTA och EG om bioteknik	117
1988/89:633 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och läkemedelskontrollen	117

Prot. 1988/89:110	1988/89:634 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och den svenska folkpensioneringen	117
	1988/89:635 av Per Gahrton (mp) om de sociala följderna av en EG-anpassning	118
	1988/89:636 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och alkoholbeskattningen	118
	1988/89:637 av Per Gahrton (mp) om EG-anpassningen och energipolitiken	118
	1988/89:638 av Roy Ottosson (mp) om planerade dammbyggen i Haverö	118
	1988/89:639 av Karl-Göran Biörsmark (fp) om den planerade sammanslagningen av postregionerna Norrköping och Eskilstuna	119
	1988/89:640 av Ylva Annerstedt (fp) om åtgärder mot bruket av vissa farliga föremål	119
	1988/89:641 av Erkki Tammenoksa (s) om nordiska medborgares rättigheter vid svensk anslutning till EG	120

Avgjorda ärenden

Tisdagen den 9 maj

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1988/89:AU13 Regionalpolitik	6
1988/89:AU19 Tilläggsbudget II	6

Tisdagen den 9 maj

Kl. 14.30

*Minnesord över avlidna ledamöter av riksdagen***1 § Minnesord över avlidna ledamöter av riksdagen****Anf. 1 TALMANNEN:**

Den svåra flygolyckan vid Oskarshamn i går krävde 16 människors liv. Flertalet av de omkomna var ute i uppdrag för samhällets räkning, när den ohyggliga katastrofen drabbade dem. Deras uppdrag var att utreda statens regionalpolitiska och sociala ansvar på tele- och postområdena. Motivet för deras resa var att göra Sverige rättvisare.

Var och en av de omkomna lämnar ett stort tomrum efter sig: i sin familj, vänkrets och arbetsgemenskap. Våra tankar går i denna stund till dem som förlorat en nära anhörig och vän. Den djupa personliga sorgen har vi svårt att lindra. Men vi känner ett djupt medlidande med de anhöriga. Vi deltar i deras stora sorg och saknad.

Sorgen och saknaden känner vi i dag här inne – i vår kammare. Stolar står tomma. Vi har förlorat Anna Wohlin-Andersson, Anders Andersson och Hans Rosengren. Vi har mist tre avhållna riksdagskollegor och arbetskamrater. Tre kunniga och engagerade ledamöter har ryckts bort från riksdagsarbetet – tre riksdagskamrater som med stor energi och entusiasm gick in för sitt arbete.

Anna Wohlin-Andersson kom till riksdagen 1976. Hon tillhörde en släkt med starka politiska traditioner. Hon hade en stark förankring i föreningslivet och i det kommunala livet i sitt hemlän Östergötland. Här i riksdagen gjorde hon betydelsefulla insatser inom trafikpolitiken och på det regionalpolitiska området. Hon hade ett speciellt brinnande intresse för skärgårdsfrågorna och för glesbygdens människor. Vi kommer att minnas Anna Wohlin-Andersson som en självständig och kunnig politiker och engagerad debattör.

Anders Andersson hade redan en lång politisk gärning bakom sig, när han 1983 kom till riksdagen. Han förde med sig hit gedigna kommunala kunskaper och erfarenheter. Som ung hade han valts till kommunalfullmäktige i Västerfärnebo. Under flera årtionden hade han viktiga och framträdande uppdrag i kommunen och i Västmanlands läns landsting. Anders Andersson var lantbrukare. Med sin djupa förankring i hembygden representerade han en tradition med rötter långt bak i riksdagens historia. Vi kommer att minnas Anders Andersson som en pliktrogen och kunnig människa med ett gladlynt och trevligt sätt.

Hans Rosengren invaldes i riksdagen 1985. Hans bakgrund var den fackliga och politiska arbetarrörelsen, som han tjänade på ett aktivt och

engagerat sätt i sitt hemlän Värmland. Han hade en stor bredd i sin politiska verksamhet som gjorde att han anförtrordades många uppdrag: LO-distriktet, HSB, länsstyrelsen och många fler. Här i riksdagen visade han ett starkt intresse för de regionalpolitiska frågorna. Vi kommer att minnas Hans Rosengren som en god och lättsam människa och kamrat – som en frisk fläkt här i riksdagen.

Under gårdagen nåddes vi av ännu ett smärtsamt sorgebud.

Jill Lindgren har efter en kort tids sjukdom lämnat oss. Hon fick vara verksam som ledamot av riksdagen endast en mycket kort tid. Men med sitt brinnande engagemang i miljöfrågorna gjorde hon sig påmind i utskottsarbetet och i riksdagens talarstol. På ett ambitiöst sätt företrädde hon sitt parti här i riksdagen. Vi lärde känna henne som en varm och generös människa.

Våra bortgångna kamrater lämnar ett stort tomrum efter sig i vår krets. Vi kommer att sakna dem. I denna stund finns de med i våra hjärtan – med oss i våra tankar. Vi skall med stor tacksamhet minnas deras arbete i riksdagen och deras goda och värdefulla insatser för vårt land.

Vi tackar dem.

Vi lyser frid över deras minne.

2 § Justerades protokollet för den 28 april.

3 § Debatt vid remiss av proposition 1988/89:151

Föredrogs proposition 1988/89:151 om höjning av den allmänna löneavgiften intill utgången av år 1990.

Anf. 2 TALMANNEN:

Beträffande proposition 151 om höjning av den allmänna löneavgiften intill utgången av år 1990 föreslås att den hänvisas till finansutskottet.

Anf. 3 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I riksdagsordningens 4 kap. 5 § anges skatteutskottets uppgifter när det gäller beredning av till riksdagen inkommande ärenden. Där sägs: "Skatteutskottet skall, utöver sin uppgift enligt 8 kap. 6 § regeringsformen, bereda ärenden om statliga och kommunala skatter." I 4 kap. 6 § sägs: "Riksdagen föreskriver efter vilka grunder övriga ärenden skall fördelas mellan utskott." När det gäller frågor om statliga skatter skall således enligt riksdagsordningen sådana förslag remitteras till skatteutskottet.

Det förslag som återfinns i proposition 151 gäller en höjning av en statlig skatt, den s.k. allmänna löneavgiften. Det kan då hävdas att de tillfälliga regler som gäller innevarande riksmöte blir tillämpliga. Enligt 4 kap. 7 § gäller följande: "Vid 1988/89 års riksmöte får ej kompletteringspropositionen och andra ärenden med ekonomiskt-politiskt syfte delas."

Det är då att notera att den proposition som nu skall remitteras är helt självständig och inte ingår i kompletteringspropositionen. Den faller sålunda in under den paragraf i riksdagsordningen som anger att ärendet skall

remitteras till skatteutskottet. Jag yrkar därför, herr talman, att proposition 151 remitteras till skatteutskottet.

Till propositionens innehåll finns det naturligtvis anledning att återkomma efter den, som jag hoppas, grundlagsenliga beredningen av ärendet i rätt utskott. Noteras skall emellertid att detta är ytterligare ett led i en politik som regeringen har bedrivit sedan 1982 och som har lett till kraftiga skattes kärpningar för medborgarna. Detta förslag, tillsammans med andra förslag som har lagts fram den senaste tiden, innebär en skattes kärpning på 25 miljarder kronor, dvs. ungefär 6 500 kr. per hushåll. Detta kommer att urholka hushållens ekonomi i avsevärd grad.

Anf. 4 TALMANNEN:

Med anledning av att det sålunda har framförts invändningar mot mitt remissförslag, vill jag för kammaren ge en kort bakgrund till motivet för mitt förslag.

Regeringens förslag i proposition 151 har aviserats i kompletteringspropositionen, men hann uppenbarligen inte tas in i denna på grund av att förslaget krävde granskning av lagrådet. Med hänsyn till den nära anknytning som proposition 151 har till kompletteringspropositionen har jag funnit det naturligt att föreslå kammaren att denna proposition liksom kompletteringspropositionen skall hänvisas till finansutskottet.

Anf. 5 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag vill bara kort redovisa att om man skulle följa den uppfattningen strikt skulle det skapa oerhörda problem för riksdagsarbetet. Många andra åtgärder nämns nämligen i kompletteringspropositionen. På samma sida i propositionen där regeringen aviserar ett förslag om en höjning av den allmänna löneavgiften, som vi nu diskuterar, aviseras också en förändring av den statliga inkomstskatten för 1990. Man anger där inriktning och utformning och att värdet av underskottsavdragen samtidigt skall begränsas.

Skulle man följa den princip som talmannen gör skulle det i sin tur innebära att också frågan om den statliga inkomstskatten för 1990 skulle remitteras till finansutskottet. De flesta torde anse att det uppenbart strider mot riksdagsordningens bestämmelser om remittering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Efter ställda propositioner på
dels talmannens förslag om att proposition 151 skulle hänvisas till finansutskottet,

dels Bo Lundgrens yrkande om att proposition 151 skulle hänvisas till skatteutskottet,

bifölls talmannens förslag med 219 röster mot 76 för Bo Lundgrens yrkande.

Kammaren hade alltså beslutat att proposition 151 skulle hänvisas till finansutskottet.

Tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

4 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1988/89:N33–N36 till näringsutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1988/89:KU29, KU32 och KU33
Lagutskottets betänkanden 1988/89:LU30, LU32 och LU33
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89:SfU16

6 § Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1988/89:AU13 och AU19.

Regionalpolitik (forts. från prot. 108)

Anf. 6 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! För bara några år sedan var det en mycket dystert och pessimistisk bild av vårt lands regionala utveckling som redovisades i massmedia, utredningar och forskningsrapporter. Kartorna över befolkningsutvecklingen i landet var, med några få undantag, mörka. Oron för arbetslöshet och påtvingade flyttningar grep omkring sig. Sedan dess har bilden förändrats radikalt, som flera talare sade i debatten här i riksdagen före helgerna.

Konjunkturuppgången, den ekonomiska politiken och ansträngningarna både centralt, regionalt och lokalt har givit resultat. Den faktiska utvecklingen är nu påtagligt bättre, och det har naturligtvis påverkat stämmningsläget. Ekonomin, både för riket och de enskilda hushållen, har blivit bättre. Sysselsättningen är högre och arbetslösheten väsentligt lägre. Under de senaste åren har denna goda utveckling också nått ut till nästan alla delar av landet.

Landsbygdskampanjen "Hela Sverige ska leva" har här spelat en viktig roll. Kampanjen har inneburit en nationell kraftsamling för den svenska landsbygden. Många människor har varit engagerade i den svenska glesbygdens frågor. Samarbetet har utvecklats mellan olika folkrörelser i Sverige och mellan folkrörelser och myndigheter inom olika sektorer av samhällsplaneringen.

Befolkningskartorna uppvisar i dag några få mörka fläckar. Befolkningsökningen i storstadsregionerna har avtagit. Förra året hade Stockholmsregionen för första gången på länge ett negativt inrikes flyttningsnetto. Både i skogslänen och en del övriga län med tidigare stor befolkningsminskning har vi kunnat notera positiva förändringar. Förra året ökade t.ex. befolkningsökningen i Norrbotten för första gången på hela 1980-talet, och arbetslösheten fortsätter att sjunka. Men det är klart att denna ljusa bild inte visar hela sanningen.

Arbetslösheten är fortfarande alltför hög i många av landets kommuner. Den strukturomvandling av näringslivet som var särskilt kraftigt under 70-talet och början av 80-talet innebar självfallet påfrestningar som ännu inte är helt övervunna.

Strukturförändringar, frammanade ur nya tekniska landvinningar, ur förändringar i arbetsorganisation och ur förändringar i världsekonomin kommer vi att få känna av också i framtiden. Men lösningen ligger inte i att bekämpa förändringen, utan i att lära sig möta den och påverka den så att vi får mänsklig nytta och glädje av utvecklingen.

Den framtida politik vi skall föra för att ta till vara livskraften i hela landet måste vara den som kan undvika hoten och ta till vara möjligheterna.

Regional balans är i sig ett viktigt välfärdsmål. Människor skall ha möjlighet att bo, leva och arbeta i hela vårt land. Människor skall inte tvingas att flytta runt efter jobb, bostäder och service.

Men den regionala balansen är viktig också för vår ekonomiska utveckling. På samma sätt som vi socialdemokrater med framgång hävdade att arbetslöshet även ekonomiskt är ett slöseri med mänskliga resurser, hävdar vi att det är misshushållning att inte utnyttja resurserna i hela vårt avlånga land. En god regional balans är viktigt för en sund nationell ekonomi.

Överhettning i en del landsändar skapar inflationsdrivande flaskhalsar, samtidigt som tillgångar på andra håll i form av mark, lokaler, natur och miljö samt framför allt hos duktiga och idérika människor riskerar att bli outnyttjade.

Den parlamentariska kommitté som just nu arbetar med en översyn av regionalpolitiken kommer att presentera sina förslag om en månad. Jag skall inte föregripa deras arbete eller den debatt som skall följa i dess spår. Men jag skulle ändå vilja peka på några inslag som jag anser bör vägleda den framtida regionalpolitiken.

Under de senaste åren har regionalpolitiken förändrats. De statliga insatserna har allt mindre kommit att handla om företagsstöd och alltmer om att stärka regionernas infrastruktur.

Inom industri-, arbetsmarknads- och trafikpolitik har de regionalpolitiska övervägandena spelat en stor roll sedan länge. Det nya är den ökade betydelse som målet om en jämlik utveckling i hela landet har kommit att spela inom t.ex. utbildnings-, forsknings- och kulturpolitik samt när det gäller utveckling och spridning av ny teknik.

Vägledande för den framtida regionalpolitiken måste också vara att de regionalpolitiska aspekterna skall vägas in i beslut som rör alla politikområden. Detta gäller t.ex. arbetsmarknadspolitik. AMS får kommande budgetår genom en friare användning disponera 200 milj. kr. för särskilda insatser av icke traditionellt slag, vilket på ett aktivt sätt bidrar till att förstärka effekterna av de regionalpolitiska insatserna.

Gemensamma arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärder är särskilt betydelsefulla för glesbygdskommunerna i skogslänen, där arbetsmarknadsutbildning, kompetensutveckling och företagsutbildning kan vara en förutsättning för att företagen skall få kompetent arbetskraft.

En annan viktig förändring som skett under senare år är en allt starkare medvetenhet, både centralt och lokalt, om att en positiv regional utveckling kräver samverkan: samverkan mellan central och lokal nivå, samverkan inom länen och samverkan mellan olika politikområden. Att finna ännu bättre former för samverkan och för att ta till vara det engagemang som människor känner för sin livsmiljö bör också vara ett viktigt inslag i den framtida regionalpolitiken.

Den regionalpolitiska aktiviteten har varit och är hög. Efterfrågan på lokaliseringsbidrag har bl.a. på grund av det goda konjunkturläget varit stor under de senaste åren. Detta gäller både centrala beslut och beslut inom ramen för länsanslaget, där också efterfrågan på glesbygdstöd är hög. Allt detta är glädjande. Det är i konjunkturlägen som dessa som vi kan förstärka de regioner som behöver lyftas.

Men företagens investeringsvilja och stora efterfrågan på arbetskraft ger dem goda motiv att, även utan statligt stöd, söka sig till de områden där det finns arbetskraft. Efter en noggrann genomgång av situationen i länen föreslog regeringen ändå att 200 milj. kr. ytterligare skulle anvisas på tilläggsbudget för att förstärka de regionalpolitiska anslagen, detta trots att företagens motiv att utan stöd utnyttja resurserna i våra svagare regioner och flytta expansionen dit borde vara större än någonsin. Med den extra stimulans som ett lokaliseringstöd innebär för ett företag kan dels en etablering genomföras snabbare, dels valet av lokaliseringssort påverkas genom stödets utformning. Detta visar att regeringen är beredd att utnyttja varje tillfälle att aktivt verka för en regional utveckling och utjämning.

Dessutom är vår vaksamhet vad gäller regioner med stora omställningsproblem hög. Det är inte länge sedan riksdagen tog ställning till förslag om åtgärder i Västerbergslagen, inlandet och Norrbotten. I kompletteringspropositionen har regeringen lagt ett förslag om strategiska insatser i Väster-norrlands län.

Sammantaget visar detta att regeringens föreslagna åtgärder pekar på dels en stark vilja att förstärka det ordinarie regionalpolitiska arbetet, dels en stor uppmärksamhet och vaksamhet på problem som kräver särskilda åtgärder.

Anf. 7 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! "Ute i en underbar vårsol lever hela Sverige." Så inledde jag mitt anförande då kammaren förra onsdagen debatterade regionalpolitiken. I dag är vädret ett annat. Solen har gått i moln. I Sveriges riksdag råder sorg och förstämning, och vi sörjer våra bortgångna kamrater och har nyss hedrat deras minne med en tyst minut.

Herr talman, fru statsråd! Mot denna bakgrund avstår jag i dag från att gå in i en debatt och ett replikskifte, även om det finns sakskäl för detta. Livet går alltid vidare och debatten i parlamentet likaså. Det kommer att bli fler tillfällen att debattera regionalpolitiken med statsrådet. I dag känner jag att jag personligen bäst hedrar mina bortgångna kamrater genom att ej delta i något replikskifte i den kommande debatten. Jag hoppas att fru statsrådet har förståelse för detta.

Anf. 8 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Den principredovisning som statsrådet gör av hur regeringen ser på de regionalpolitiska frågorna kan jag i allt väsentligt instämma i så till vida att möjligheterna skall tas till vara. Den misshushållning som det innebär att man inte satsar får inte ske. Utveckling och forskning är viktiga, säger statsrådet. Det är alldeles riktigt. Det är också riktigt att alla politikområden måste ta sitt ansvar. Men det är faktiskt mycket lång väg dit, och det hastar.

Jag kan också tänka mig att en samverkan såväl centralt som regionalt är oerhört viktig i dessa sammanhang, men det är utan tvivel det som sker ute i länen. Det verkade som om också statsrådet ansåg att det är där som saker och ting skall utträttas. Som Ingela Thalén sade är det viktigt att regeringen verkligen är beredd att utnyttja varje tillfälle. Jag måste tyvärr säga att jag upplever det som att regeringen inte gör det. Det är högkonjunktur i Sverige, vilket märks också ute i de glesa bygderna. Det är faktiskt viktigt att man tar till vara de tillfällen som finns att investera nu och verkligen ge dessa möjligheter.

Utifrån vad jag anförde i onsdags skulle jag vilja ställa några frågor till statsrådet. Regeringen har ju anammat folkpartiets åsikter att man skall mobilisera människorna ute i bygderna. Statsrådet uttryckte sig ungefär på det sättet i dag också. Hur ser statsrådet på detta? Hur skall det gå till? Skall besluten fattas närmare människorna? Skall medel ställas till förfogande så att snabba och effektiva beslut kan fattas? Skall länsstyrelserna få ta ett reellt ansvar för de beslut som de fattar och följa upp dem? Hur anser Ingela Thalén att detta skall gå till? Det är en principfråga som det är väsentligt att reda ut, eftersom det hastar. Högkonjunkturen kanske håller i sig bara till framåt hösten eller nästa år. Därför finns det anledning att ta vara på tillfällena, precis som statsrådet säger.

Anf. 9 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman, fru statsråd! Jag vill göra några korta kommentarer. Statsrådets anförande hördes bra, men jag saknade praktiska förslag. Jag kan ge några exempel. Fru Thalén nämnde landsbygdskampanjen. Många nya objekt tillkommer tack vare den. Därför är det mycket konstigt att man från regeringens sida inte föreslår en höjning av länsanslagen utan återigen en urholkning av dem.

Det behövs också mycket kraftfulla infrastrukturella åtgärder. Men om man ser hur de tunga investeringarna i vägar, järnvägar och tele och över huvud taget mångmiljardinvesteringarna fördelas över landet, kan man inte säga att en bättre regional utveckling är beaktad. Det är precis tvärtom.

Läget är nu sådant att det med tanke på den utflyttning från tre fjärdedelar av landet som skett under 60-talet och under 80-talet krävs en så kraftfull regionalpolitik att en återflyttning kommer till stånd.

Jag vill ställa en fråga. Har regeringen gjort någon ordentlig analys av vad ett närmare EG-samarbete kräver i form av en förstärkning av regionalpolitiken? Enligt min och centerns mening behövs det långt kraftfullare åtgärder när det gäller att fördela de ordinarie anslagen på samtliga budgetområden och de regionalpolitiska anslagen, annars slutar detta på ett allvarligt sätt för många regioner. Det vill vi från centern inte vara med om.

Det är fel att det inte nu under en högkonjunktur ställs ordentliga medel till förfogande. Företagen skall veta att om de investerar i utsatta områden ställer sig staten bakom. Förväxla inte Volvo och SAAB, som har god likviditet, med fattiga inlandsföretag eller fattiga företag över huvud taget, vilka behöver stödet.

Anf. 10 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att radikala förändringar har skett när det gäller den regionala balansen. Jag skulle vilja säga att det är en sanning med modifikation. I stora delar av Norrlands inland, Bergslagen och sydöstra Sverige har arbetslöshetssiffrorna blivit mindre, vilket är bra. Men i dessa kommuner har utflyttningen av ungdomar och småbarnsfamiljer inte kunnat stoppas. Det har inneburit att arbetslöshetssiffrorna visserligen har blivit mindre. Men i dessa kommuner har man fått problem med ålderspyramiden, den sociala servicen och ungdomarna som skall stanna i den egna hembygden, och dessa problem kommer att finnas kvar. Därför behövs ett samlat grepp om regionalpolitiken.

Visserligen har regeringens paketpolitik inneburit vissa fördelar för dessa kommuner, men den har inte lett till någon varaktig sysselsättning. Det är oerhört viktigt för människor att kunna bo kvar i den egna kommunen och få ett arbete att försörja sig på. Därför ser jag med stor oro på de tankegångar som i dag förs fram från regeringen om begränsningar i reseavdragen och om moms på bensin. Det är åtgärder som kommer att slå oerhört hårt i dessa glesbygdskommuner. Har människorna i dessa kommuner inte arbete i den egna kommunen, pendlar de över kommungränserna. För många människor kan det röra sig om 5–8 mil per dag. De åtgärder som nu diskuteras kommer att innebära att många människor tvingas flytta från den egna kommunen. Kommunerna kommer att få större problem och en oregelbunden regionalpolitik, och balansen kommer att försämrats. Jag hoppas verkligen att man från arbetsmarknadsdepartementet för en ordentlig diskussion med finansdepartementet om dessa problem, eftersom de är oerhört viktiga i glesbygden i dag.

Anf. 11 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Helst av allt skulle jag naturligtvis vilja göra som Anders G Högmark. Det känns med hänsyn till den inledning vi haft på eftermiddagen väldigt svårt att diskutera regionalpolitik både när det gäller praktiska förslag och när det gäller principer, särskilt som post- och teleutredningen just var en utredning där man kunde förvänta sig ett antal kloka förslag som påverkar regionalpolitiken gynnsamt. Jag skall ändå ge några kommentarer och hoppas att vi kan ha en ordentlig principiell regionalpolitisk debatt i anslutning till att den parlamentariska kommitténs förslag behandlas.

Sigge Godin menar att vi principiellt är överens, men han saknar de praktiska förslagen på hur man skall gå till väga ute på länsstyrelserna. Jag skall inte gå in alltför djupt i detalj, men jag har sett många goda effekter av samarbetsformer, där länsstyrelserna har varit motorerna i olika typer av projekt. Flera av projekten har redovisats tidigare här i riksdagen. Ett av projekten kan nämnas: Kälarna i Jämtland. Det finns en hel del andra liknande projekt, och det finns också aktiva insatser där länsstyrelsen går in och kopplar samman företag med varandra på arbetsmarknaden, så att man får gynnsamma följd effekter. Detta skulle kunna tjäna som svar till Börje Hörnlund, som också saknade praktiska förslag.

Landsbygdskampanjen kräver, sade Börje Hörnlund, höjda länsanslag. När det gäller landsbygdskampanjens olika förslag har vi tidigare nämnt att

de kan struktureras i tre olika grupper. De grupper som berör regionalpolitiken påverkar naturligtvis behoven av anslag till länen. En del av de frågor som berör de nationella strategierna och strukturerna för regionalpolitiken menar jag i större utsträckning hör till sådant som den regionalpolitiska kommittén kan komma att behandla i sina förslag. Huruvida de förslagen direkt påverkar länsanslagen eller glesbygdsstödet tror jag är för tidigt att säga.

Sedan till EG-diskussionen. Såvitt vi i dag kan bedöma är vår regionalpolitik, såsom den för närvarande är utformad och såsom den kan komma att utformas, helt i linje med möjligheterna att bedriva aktiv regionalpolitik också i framtiden, med något litet undantag. Analysen fortsätter och gäller bl.a. transportstödet.

Företagen skall veta att samhället ställer upp, sägs det. Det är viktigt att komma ihåg att företagen får allmänt stöd av utbyggda samhällen, välutbildade människor, marknader som finns tillgängliga också i områden som är svagare. Det handlar inte bara om att ge direkt lokaliseringstöd eller offertstöd eller vad det kan vara för direkt stöd. Det handlar om att samhället ställer upp med infrastruktur, för det gör faktiskt samhället. Det är inget tvivel om att intresset för investeringar också i andra delar än storstadslänen är så pass stort, att det tillsammans med de insatser som görs regionalpolitiskt kan innebära att vi inte får en avmattning av konjunkturen utan i stället med olika insatser kan se till att vi även i fortsättningen har en god konjunktur, som är gynnsam både regionalpolitiskt och från arbetsmarknadssynpunkt.

Det är inte riktigt sant, Karl-Erik Persson, att de olika specialinsatser som gjorts för en del av landet inte skulle ha fått varaktiga effekter. Det har de faktiskt gjort. Flera av dem är också fleråriga över tiden. Alla insatser är ännu inte avklarade.

Det är självklart att regionalpolitisk hänsyn måste tas när man diskuterar sådana enskilda insatser som hur skatten och olika punktskatter påverkar.

Anf. 12 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Det är sant som sagts här i dag att det inte är läge att diskutera regionalpolitik en dag som denna. Det är ändå väsentligt att vi försöker komma fram en liten bit. Det är riktigt att regionalpolitiska utredningen kommer med förslag, så principfrågorna kanske vi kan lämna därhän. Olika samarbetsformer ute i länen skall vi självfallet studera, så även dessa frågor kan vi lämna åt sidan nu.

Som jag sade inledningsvis behöver vi väldigt mycket pengar ute i regionerna. Vi regionalpolitiker känner självfallet ett starkare tryck än vad man kanske gör om man bor i Stockholm att ta till vara möjligheterna innan det är för sent. Vi möter ständigt människor som, oavsett partifärg, undrar varför vi inte gör ännu mera nu när vi har chansen. Det är litet av detta som vi skall ta till vara. Låt oss satsa ytterligare medel, och låt oss försöka bygga upp det vi kan bygga upp under högkonjunkturen. Det är väsentligt också för framtiden. Jag ser med stort intresse fram mot att vi i höst skall diskutera vad regionalpolitiska kommittén har kommit fram till. Kan vi enas, eller blir vi oeniga?

Det finns mycket mer att göra än vad man kanske kan tänka sig, men låt oss

för den skull inte missa tillfället att verkligen satsa de medel som vissa län faktiskt skriker efter. Jag tycker att vi inte kan avstå från det, trots att länsanslagen höjts rejält. 500 miljoner är ganska mycket pengar, men i den totala budgeten är det en spottstyver som regionerna ändå får hålla till godo med. Därför borde vi egentligen i dag ha kunnat enas om att i varje fall satsa 800 miljoner, som enligt folkpartiets mening ändå är en för liten summa. Men vi kanske kan lösa frågan i sämja i dag.

Anf. 13 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att understryka det Karl-Erik Persson sade, nämligen att blir det moms på bensin och dessutom försämrade reseavdrag, är det en mycket allvarlig fråga, som jag ber arbetsmarknadsministern att uppmärksamma. Jag vill dessutom tillägga att blir det även moms på biobränslen, går flera hundra arbetstillfällen förlorade.

När det gäller EG vill jag inte försöka göra någon analys av vad som går för sig eller inte, utan jag menar att ett närmare EG-samarbete automatiskt leder till större centraliseringstryck. Det måste mötas med en kraftfullare regionalpolitik, om det inte skall gå åt fel håll. Den analysen undrade jag om regeringens hade arbetat sig igenom.

Anf. 14 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag menar inte att alla satsningar när det gäller den s.k. paketpolitiken har varit av ondo, för det hade varit helt förskräckligt. Men det finns exempel som man egentligen borde tala tyst om och som jag inte anklagar statsrådet Ingela Thalén för. Men regeringen talade om för kommunerna i stödområde C att de skulle satsa på turism. Då skulle de få hjälp och stöd. Man lurade dessa kommuner att satsa på turism. Men nu tar man bort bidragen för stödområde C. I de aktuella kommunerna står man där med de stora turistanläggningar som man har satsat på och som man kommer att få problem med. En representant för regeringen beviljar alltså anslag, medan en annan ser till att anslag försvinner.

Men det finns också exempel på andra saker som man har gjort, t.ex. när det gäller väganslagen. Man har alltså beviljat anslag för breddning och förbättring av vägar. Men anslagen har bara räckt till hälften av det som man hade tänkt göra. Även detta har uppfattats som en väldigt konstig politik.

Det är sådant här som framkallar en viss oro. Det finns således inget samlat grepp om de regionala satsningar och även de långsiktiga satsningar som kan leda till en varaktig sysselsättning i de mest utsatta kommunerna. I stället har man gjort satsningar som under en viss tid har lett till en uppgång. Men sedan ändras anslagen på ett sådant sätt att sysselsättningen påverkas negativt. Då blir det kommunerna som är ansvariga. Men dessa bär ju inte skulden till den dåliga utvecklingen på arbetsmarknaden och till sysselsättningsläget. Ändå är det kommunerna som får dra det tyngsta lasset.

Anf. 15 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sigge Godin säger att det är ett mycket hårdare tryck på de riksdagspolitiker som också är aktiva i sina egna regioner på olika sätt. Visst förstår jag att diskussionen i hemkommunen eller hemlänet är väldigt starkt

fokuserad till den egna debatten. Eftersom jag är politiker och också har haft andra uppdrag förstår jag detta mycket väl. Men jag tror att Sigge Godin har fel om han drar slutsatsen att jag inte upplever det regionalpolitiska trycket lika starkt bara därför att jag är rikspolitiker och för att jag råkar vara fysiskt placerad i Stockholmsområdet. Jag känner faktiskt ett lika stort ansvar och ett lika starkt engagemang för hela landet när det gäller det regionalpolitiska stödet.

Även om vi är överens om principerna, Sigge Godin, är det faktiskt inga tomma ord när jag säger att jag tycker att det i vårt land skall finnas en balans mellan olika regioner. Tilläggsbudgeten och nästa års budget tycker jag visar att vi i regeringen är beredda att fortsätta att successivt och kontinuerligt satsa på regionalpolitiken.

Så något om EG-diskussionen och regionalpolitiken. Det är inte särskilt många veckor sedan den franske ministern för regionalpolitik var i Sverige för diskussioner om just regionalpolitiken inom EG. Det är klart att han redovisade en mycket subjektiv uppfattning, dvs. Frankrikes uppfattning. Men man kan ändå dra slutsatsen att det är betydelsefullt att Sverige bibehåller en mycket aktiv regionalpolitik med stark betoning på infrastruktur, utbildning, teknisk utveckling, kompetens och infrastruktur när det gäller kommunikationer av olika slag.

Naturligtvis är det min förhoppning att den diskussion som vi kommer att föra efter det att den regionalpolitiska kommittén har presenterat sitt förslag också kommer att gå i den här riktningen. Det är min personliga uppfattning att detta är grundläggande och väldigt viktigt. Det är således betydelsefullt med selektiva åtgärder från tid till annan. Men de här selektiva åtgärderna måste vi kunna ompröva, om det skulle visa sig vara nödvändigt. Jag kan inte i dag avgöra om något som finns i dag helt skall tas bort eller förändras. Vad jag menar är att det inte skall vara en dogmatisk bundenhet till selektiva åtgärder. Däremot tror jag att det är oerhört viktigt att de strukturella insatserna och investeringarna är långsiktiga och att de inte är helt bundna till just selektiva insatser.

Sedan något om turismen och C-områdena, Karl-Erik Persson! Det är ju inte så, att verksamheten har upphört vid de anläggningar som drogs i gång i detta sammanhang. De har fått det stöd som från början var avsett att ges. Däremot kan det vara riktigt att nya anläggningar – t.ex. sådana anläggningar som var tänkta för ett mycket större upptagningsområde – inte längre får stöd i C-områdena. Men de turistanläggningar som då diskuterades var mera primäranläggningar än sekundäranläggningar. Därför tycker jag inte att man skall avbryta just de insatser för turismen som kom till stånd i samband med diskussionen om turismen och indelningen i C-områden.

Anf. 16 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Vidare får jag meddela att dagens sammanträde fortsätter utan middags-uppehåll samt att voteringen äger rum, enligt vad som tidigare har meddelats, tidigast kl. 17.00.

Anf. 17 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Regionalpolitikens uppgift är att skapa goda förutsättningar för människor, oavsett var dessa bor i vårt land. Vidare skall regionalpolitiken medverka till att människor får arbete, rimlig service, fullgod utbildning, en levande kultur och en god miljö. Regionalpolitik är också ett medel när det gäller att någorlunda medverka till en rättvis fördelning av vår välfärd inom alla områden.

Jag tvingas konstatera att den socialdemokratiska regionalpolitiken inte har lyckats. Det gäller rent allmänt men framför allt i inlandskommunerna från finska gränsen i norr till Dalarna och Värmland samt i sydöstra Sverige. Ingela Thalén gav alldeles nyss uttryck för en mycket positiv syn på hur regionalpolitiken har utvecklat Sverige. Jag skall något kommentera detta.

I de flesta av inlandskommunerna ökar nu medelåldern mycket snabbare än i landet i övrigt. Barnen där har för länge sedan flyttat. Jordbruk läggs ned, oftast beroende på en alltför dålig lönsamhet. Servicearbeten försvinner. Skolor läggs ned, likaså affärer. Posten dras in. Bussen slutar att gå genom de små byarna. Tågen har för länge sedan slutat stanna vid de nu igenbommade stationshusen. De gamla tvingas alldeles för ofta in till centralortens institutionsvård, eftersom det saknas personal till hemvården i byarna. Den kommunala barnomsorgen finns – om det nu finns någon sådan – endast i centralorten. Sjukvården "haltar" på grund av notorisk brist på läkare och annan sjukvårdspersonal. Läkarstafetterna är legio. Läkarna har en eller två veckors tjänstgöring. Sedan byter de igen. Det där med kontinuitet i vården är bara något som man har hört att andra kan glädja sig åt. Det är alltså något som inte gäller för människor i glesbygd. Allt det som jag här har beskrivit är något som gäller just nu och som händer just nu.

Balansen i ungdomsgrupperna mellan pojkar och flickor, vilken är en grundförutsättning för en framtid i byarna, är borta. I dag finns det byar eller delar av kommuner där det går upp till fyra pojkar på en flicka. Pajalaaktionen för något år sedan var egentligen inte något jippo. I stället skall den actionen uppfattas som ett rop om uppmärksamhet på ett mycket stort problem. Allt fler byar i inlandskommunerna bildar i dag ett slags ingenmansland som lever upp under några få sommarveckor. Men även detta är på väg att försvinna till följd av den allt sämre servicen.

Det som för bara något decennium sedan var en levande bygd är nu en döende bygd med hastigt igenväxande åkrar och en slyskog som tränger sig fram och som kommer allt närmare de små gårdarna.

Landsbygdens och glesbygdens villkor har blivit allt svårare att leva med. De regionalpolitiska hänsynen har varit och är klart otillräckliga. I det som hänt har socialdemokraterna ett stort ansvar.

Herr talman! Nu står vi dessutom inför ytterligare försämringar för människor i glesbygd. Det är försämringar som föreslås i kompletteringspropositionen, där honnörsordet är skatthöjningar och åter skatthöjningar. I glesbygd finns ingen överkonsumtion, ingen överhettning att kyla av – det finns över huvud taget inte i något av Norrlandslänen, Bergslagslänen eller Blekinge. I stället slår den lämnade propositionen undan benen på allt vad regionalpolitiska satsningar heter.

Den politik som socialdemokraterna vill föra är egentligen absurd. Inte

löser vi problemen i glesbygdslänen genom att höja skatterna ytterligare – nu med ca 6 500 kr. per hushåll och år. Inte skapar vi några jobb genom att pungslå småföretagen med allt högre arbetsgivar skatter. Jag måste fråga utskottsmajoritetens representant: Vad är det som driver socialdemokraterna att föra en så destruktiv politik, med den effekt som jag här har skisserat?

Regional politik måste ta hänsyn. Vi moderater säger nej till att socialdemokrater genom skatte- och avgiftshöjningar gör det än svårare för människor att leva kvar i sin hembygd. Det är en otillständig politik. Låt mig, herr talman, ge några exempel:

- Skattepolitiken modell s är ett verkningsfullt hinder för människor att leva i en kombinationsekonomi på landsbygden.
- Den socialdemokratiska jordbrukspolitiken har tagit livet av all nyföretagsamhet. Det etableras praktiskt taget inte några nya jordbruksföretag i dag.
- Energibeskattningen innebär ett hinder för människor i glesbygd. Det blir bl.a. allt dyrare att använda bilen – som är oundgänglig och ett livsvillkor där kollektivtrafik är något man bara kan läsa om.
- Reseavdragens försämringar kommer att tvinga människor från landsbygden.
- Bostadspolitiken innebär allt större svårigheter att få bygga på landsbygden.
- Småföretagens roll i framför allt inlandskommunerna har först nu uppmärksamats av socialdemokraterna i Sveriges riksdag. Nu säger de sig vilja värna om de mindre företagens möjligheter att utvecklas – en läpparnas bekännelse. I handling visar de en helt annan sida, exempelvis genom ett skattesystem som är diskriminerande för de små företagen, som är misstänksamt och andas ett stort misstroende mot företagaren, hans familj och andra närstående.
- Det är endast genom de mindre företagens intresse och tro på framtiden, genom deras vilja att utvecklas, att etablera och att expandera, som inlandskommunerna kan räddas kvar. Saknas dessa incitament blir det ingen utveckling. Vi måste – om glesbygden skall kunna räddas – stödja och främja, inte hindra, som den socialdemokratiska politiken alldeles för ofta har gjort och fortfarande gör.

Moderata samlingspartiets förslag om sänkta arbetsgivar skatter – löneskatter – med 10 % i stödområde A och 3 % i stödområde B skulle ge allt inland samma kick som företagen i Norrbotten har fått genom sänkta avgifter. Socialdemokraternas ovillighet härvidlag är ett hinder för inlandet att leva vidare.

Den samlade borgerligheten har i arbetsmarknadsutskottet drivit igenom en höjning av länsanslagen med 110 milj. kr. i år – mot socialdemokraternas vilja. Därigenom har vi gett länsstyrelserna ett handtag för att de skall kunna hjälpa framför allt inlandskommunerna. Samma sak hände för ett år sedan. Socialdemokrater! Prestige får inte vara ett hinder för att hjälpa glesbygden.

Herr talman! Människor i glesbygd accepterar ofta långa pendelavstånd till sina jobb för att kunna leva kvar i sin hembygd och sin invanda hemmiljö. Då får inte skattelagstiftning eller annan lagstiftning bli ett hinder. Vad har vi

vunnit på att vi har avfolkat inlandskommunerna? Vad har vi vunnit på att landsbygden inte har getts möjligheter att överleva? Vad har vårt land vunnit på att människor har tvingats från inlandskommunerna, mot sin uttryckliga vilja?

Det är socialdemokraterna i denna kammare som är svaret skyldiga. Det är deras politik som har lagt grunden för utvecklingen.

För att vi i riksdagen skall kunna fatta beslut om en bra regionalpolitik måste vi förstå människorna. Gör vi inte det blir det inte några bra beslut – då misslyckas vi.

Varför vill människor i glesbygd stanna kvar trots svårigheterna? Det är egentligen en fråga som vi måste ställa oss, om vi inte har gjort det. Jag vill något skissera vad det är som gör att människor ogärna vill flytta. Det är inte bara jobbet.

Människor i glesbygd och på landsbygd lever i en långt bättre livsmiljö än människor i storstadsområden. De har tillgång till frisk luft, friska vatten och en livsbejakande natur, med närhet till fjäll och hav.

Vad är alternativet till detta? Vad blir det för en tillvaro om de tvingas flytta? Ja, oftast är alternativet att leva långt från sina närmaste, sin släkt och sina vänner, i ett boende som näst intill ruinerar dem – när det över huvud taget finns en lägenhet att tillgå – långt från den livsbejakande natur som för de flesta glesbygdsbor är omistlig, i en miljö som alltför ofta saknar frisk luft och friska vatten, en tillvaro präglad av köer på tunnelbana, i butiker och i trafik på gator och torg, med trängsel i de flesta vardagssituationer – detta som präglar storstadsmänniskornas stress i vardagslivet. Det är också de näst intill oöverstigliga hindren i försöken att finna en plats för de mindre barnen på ett dagis, en sjukvård som inger oro för framtiden, en äldrevård som skrämmer och skapar otrygghet, ett livsmönster där alkohol- och narkotikamissbruk har fått som följd ett accelererande våld och en kraftigt ökande brottslighet.

Herr talman! Vem vill utan kraftiga protester flytta till detta? Vem vill lämna möjligheterna att få leva i harmoni med sin natur, med andra människor och med sig själv?

Det är allt detta som vi i våra riksdagsbeslut skall ta hänsyn till – det är detta som skall vara vägledande. Våra beslut i riksdagen får inte fortsättningsvis bli hinder, utan de skall vara stödjande – och det är bråttom om inlandet inte helt skall tömmas på folk. Riksdagsmajoritetens tidigare beslut har medverkat till den nuvarande situationen ute i glesbygden. Socialdemokraterna måste ompröva sin regionalpolitik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna till betänkandena 13 och 19.

Anf. 18 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Den svartmålning som Erik Holmkvist gjorde här i kammaren är helt oigenkännlig för det svenska folket. Som jag berättade i mitt inledningsanförande i onsdags, finns det i dag en stark framtidstro i glesbygden, inte minst i inlandet. Jag berättade då att länsarbetsnämnderna i Norrlandskommunerna numera reser runt till storstadsregionerna för att försöka få tag i duglig arbetskraft eller arbetskraft över huvud taget. Det är

en situation som vi inte har haft på många år, om ens någonsin, i Norrlandslänen.

Erik Holmkvist pläderade mycket varmt för sänkta arbetsgivaravgifter. Jag tycker att vi skall vänta på den regionalpolitiska kommitténs uttalande. Den tittar just på hur det har gått i Norrbotten. Enligt det jag hittills har sett av det som har hänt i Norrbotten under de år de har haft sänkta arbetsgivaravgifter har företagen visserligen blivit solidare, men de har inte investerat mer. Det har faktiskt investerats mer i Västerbotten under de här åren än vad som har skett i Norrbotten. Jag tycker nog, med tanke på hur mycket pengar sänkta arbetsgivaravgifter kostar – ungefär 400 milj. kr. om året – att man först skall begrunda om denna minskade avgift verkligen kommer rätt ställe till godo eller om det finns anledning att använda pengarna på något annat sätt. Men som sagt var vill vi avvakta den regionalpolitiska utredningen.

När det gäller moderat regionalpolitik tycker jag inte att Erik Holmkvist har så mycket att komma med. Moderaterna föreslår neddragningar av de flesta anslagen. Det är enbart länsanslaget som de, tillsammans med de andra borgerliga partierna, försöker att höja. Jag tycker att det är ett bra anslag. Men vi har från socialdemokraternas sida sagt att skulle det visa sig bli kärtvt och fattas pengar, finns det möjligheter för regeringen, precis som man har gjort nu i vår, att återkomma och begära mer pengar. Länsstyrelserna får nu 690 milj. kr. att fördela. Det tycker vi räcker för närvarande. Blir det kärtvt går det bra att återkomma.

Anf. 19 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Socialdemokrater använder sig ofta av precis det grepp som Marianne Stålberg använde sig av, man rubricerar en verklighetsbeskrivning som svartmålning. Den bild jag redovisade upplever Marianne Stålberg som svartmålning. Ändå är det en beskrivning av situationen i dag.

Sänkta arbetsgivaravgifter för företagen i Norrbotten har inneburit, precis som Marianne Stålberg sade, att man där har fått starka företag som har möjlighet att stå pall om det börjar blåsa litet extra. Nu har vi en högkonjunktur; så nu kanske det inte märks särskilt mycket. Men den dag konjunkturen vänder, och det gör den förr eller senare, är det bra att vi i Norrbotten äntligen har fått företag som orkar stå rycken när det behövs, som kan fortsätta att expandera och utvecklas. Sänkta arbetsgivaravgifter har varit bra, men egentligen, enligt det förslag som vi har lagt fram, skulle allt näringsliv omfattas av detta.

Sedan frågar Marianne Stålberg vad moderat regionalpolitik är. Jo, det är inte i första hand bidrag. Det har aldrig varit det. Socialdemokraternas förslag och socialdemokraternas regionalpolitik har alltid gått ut på att höja bidragen, ge mera pengar. Men det har ändå inte löst problemen, som vi har sett. I dag är fortfarande många tusen utan arbete i Norrbottens län.

Jag vill också något knyta an till mitt första inlägg i denna debatt. Hur kan Marianne Stålberg säga att 6 500 kr. mer i skatt per hushåll hjälper glesbygden, när vi redan i dag har så stora svårigheter? På vilket sätt hjälper detta glesbygden? Jag vill ha svar på den frågan och på en fråga till: På vilket sätt, Marianne Stålberg, hjälper socialdemokraternas ökade skatter på

småföretag småföretagarna att expandera och utvecklas i inlandskommuner-
na, från finska gränsen ned till Dalarna, Värmland och sydöstra Sverige? På
vilket sätt kan det hjälpa dem?

Socialdemokratisk regionalpolitik är ingen bra regionalpolitik. Marianne
Stålberg behöver bara svara på de två frågor jag har ställt, så kanske vi får ett
klart besked.

Anf. 20 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Förslagen i kompletteringspropositionen har vi anledning att
diskutera längre fram, därför svarar jag inte på den frågan för närvarande.

200 000 nya jobb har tillkommit i Sverige sedan 1982. Arbetslösheten är i
dag ungefär 1,3 %. Jag kan inte tycka att det är ett dåligt resultat i Sverige i
dag.

Jag minns att det kom flera rapporter om småföretagarna under valrörel-
sen, som inte är så avlägsen. Alla de rapporterna, som kom från de egna
småföretagarföreningarna, berättade att småföretagarna aldrig hade investe-
rat så mycket, att de aldrig hade tyckt att det var så bra i Sverige som det var
just då, under 1988. Den trenden fortsätter under 1989. Jag förstår
fortfarande inte den oro som Erik Holmkvist pratar om och den svartmålning
som han ägnar sig åt.

Anf. 21 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Marianne Stålberg ville inte svara på de två frågor som jag
har ställt om på vilket sätt inlandet hjälps av att man höjer skatten med 6 500
kr. per hushåll eller av att man belastar småföretagen med ytterligare skatter.
Jag frågade på vad sätt detta hjälper inlandet. Då säger Marianne Stålberg:
Det svarar jag inte på. Det tror jag det. Det är en orimlig fråga att svara på,
Marianne Stålberg.

Jag vill bara konstatera att vi under många år har haft en utomordentligt
lång högkonjunktur, som har hjälpt allt svenskt näringsliv, och inte bara vårt
lands näringsliv utan även näringslivet utanför våra gränser. Det har varit en
utveckling som också vi har dragit nytta av. Det har inte varit socialdemokra-
tisk politik eller regionalpolitik som har givit detta resultat, utan det har varit
den internationella högkonjunkturen som hjälpt upp utvecklingen.

Marianne Stålberg avslutade med att säga att svartmålning är vad jag har
givit uttryck för. När socialdemokrater får höra hur det ser ut i vårt land i dag,
hur situationen ter sig för, i detta fall, inlandskommunerna, vilka hastigt
avfolkas, då är det svartmålning. I själva verket är det en beskrivning av
verkligheten. Marianne Stålberg, detta var egentligen ganska avslöjande för
socialdemokratisk regionalpolitik.

Tredje vice talmannen anmälde att Marianne Stålberg anhållit att till
protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Onsdagens och dagens regionalpolitiska debatt har fått sin
alldeles speciella prägel av att regionalpolitiska kommittén inom en snar
framtid skall avlämna sitt betänkande, och alla ser fram emot det. Jag tycker

ändå att det är ytterst viktigt att i dag notera att oppositionen än en gång har lyckas ena sig om ett förstärkt länsanslag. Det är faktiskt en stor seger över regeringen. Det är märkvärdigt att regeringen inte har lärt sig att det är ett rejält länsanslag som riksdagen vill ha. Från folkpartiets sida har vi varit beredda att gå ännu högre. Vårt förslag var, som Sigge Godin tidigare har sagt, ett plus på 170 milj. kr. räknat från propositionens 690 milj. kr. Nu har alla politiska partier, utom socialdemokraterna, enats om ett tillägg på 110 miljoner, dvs. 800 milj. kr. i länsanslag. Det är ett steg i rätt riktning. Därför har vi från folkpartiets sida accepterat det. Denna ökning ger också möjlighet för regeringen att plussa på länsanslagen i södra Sverige, där de ofta är mycket små.

Aldrig tidigare har sydöstra Sverige, eller sydostlandet, som utredningen säger, så tydligt markerats som ett regionalpolitiskt problemområde som nu. Det framgår t.ex. av den forskningsrapport som ERU har utarbetat. Andra problemområden, t.ex. Norrlands inland, Bergslagen och Uddevallaregionen, har fått sina specialpaket, så inte sydöstra Sverige. Men det har sina förklaringar. Det finns många ljusglimtar i det ljusa Småland. Men vad jag ändå särskilt vill plädera för i dag är en satsning på ett ökat länsanslag till sydöstra Sverige. Många har sagt att just länsanslagen är en effektiv anslagsform, som kan mäta aktiva behov och som når ut till de orter och områden som har det speciellt svårt regionalt sett.

Också inom mitt hemlän Kronoberg – som i det stora hela har haft en god utveckling under de senaste åren, framför allt genom en hög sysselsättning och kraftig dynamik i näringslivet – finns det regionala problem. Det gäller främst kommunerna Lessebo, Tingsryd, Uppvidinge och Markaryd.

Länsstyrelsen har under 1987/88 beviljat 13 företag 1,1 milj. kr. som har givit 50 arbetstillfällen till en insats av 22 000 kr. per arbetstillfälle. Det har skapats 50 årsarbeten i länets glesbygdsområden till en kostnad av 1,8 milj. kr. En lovande projektverksamhet har byggts upp, men redan i februari månad i år tog länsanslaget slut.

Långsiktiga insatser för industriell utveckling och marknadsföring går inte att genomföra om vi inte får ett rejält ökat länsanslag. Vi har t.ex. i länsstyrelsen i Kronobergs län tvingats säga nej till tre ansökningar om investeringsbidrag från företag i Tingsryds- och Markarydsområdet. Detta är ändå områden som vi har beslutat att speciellt prioritera.

Jag har föreslagit en fördubbling av det nuvarande länsanslaget till Kronobergs län från 5 milj. kr. till 10 milj. kr. Eftersom det nu förmodligen blir ett ökat D 4-anslag borde regeringen ha möjlighet att följa förslaget. Det finns annars en risk för att intresset för den lovande projektverksamheten dämpas. Länets anslag för regionala utvecklingsinsatser har inte höjts, och länsstyrelsen tvingades säga nej till en hel del goda projekt, också en del projekt som landsbygdkampanjen föreslagit.

Det som upprört mig och andra folkpartister är det onödiga krånglet. På länsnivå borde man veta hur medlen bäst skall användas – till projektsatsningar, till glesbygdstöd eller till företagen. Jag vågar påstå att länsstyrelsen många gånger känner till länens behov bättre än regeringen och SIV. Vi folkpartister menar därför att maximiregeln för projektmedel bör tas bort.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om tilläggsbudget 11, som

behandlas i betänkande 1988/89:AU19, och de reservationer som folkpartiet har avgivit till betänkandet. Folkpartiet återupprepar här kravet på att offertstödet skall bort. Sigge Godin har tidigare i debatten argumenterat för detta. Vi vill i stället lägga de pengarna, 20 milj. kr., på de regionala utvecklingsinsatserna, eftersom vi anser att de gör bättre nytta där.

Folkpartiet anser att 15 milj. kr. skall avsättas för särskilda insatser i de fjällkommuner som berörs av naturskyddsarbete i fjällnära skogar. Detta kommer Ulla Orring att återkomma till.

Folkpartiet föreslår alltså en ökning av anslaget till regionala utvecklingsinsatser med 85 milj. kr., dvs. en ökning med 35 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag om 50 milj. kr. Åtta länsstyrelser har redan begärt tilläggsanslag. Det är uppenbart att det behövs mer pengar till länsanslaget.

Tänker regeringen strunta i de tilläggsanslag som begärts? Hur prioriterar man egentligen? De 50 milj. kr. som regeringen föreslår kommer inte att räcka till. Kommer länsstyrelserna i södra Sverige att få sina väl motiverade ansökningar om tilläggsanslag beviljade? Det hade varit bra om jag hade kunnat få svar på de frågor redan i dag, men tyvärr har Ingela Thalén gått.

Herr talman! Jag yrkar bifall till folkpartiets reservationer i dessa betänkanden.

Anf. 23 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill i mitt inlägg i den regionalpolitiska debatten särskilt uppehålla mig vid frågor som rör landsbygdens utveckling. Det är ingen överdrift att påstå att utvecklingen efter regeringsskiftet 1982 har medfört en allt kraftigare regional och inomregional obalans och att landsbygdens problem och framtidsfrågor har behandlats mycket styvmoderligt i samhällsarbetet. Vi i centerpartiet anser att detta är en felaktig politik. Om vi skall få en decentralistisk utveckling i samhället, och därmed en bra miljö, är just insatserna för att utveckla landsbygden av stor betydelse och en central del i politiken.

Regeringens politik har varit koncentrationsinriktad. Detta har lett till att befolkningsunderlaget minskat mycket kraftigt för landsbygden och dess tätorter.

Det kom nyligen en rapport från ERU, expertgruppen för forskning om regional utveckling, som visar att befolkningen i de mest utsatta kommunerna minskat med nära en miljon invånare under det senaste decenniet. Utarmningen har faktiskt gått så långt att det krävs en inflyttning av ungdomar och unga familjer till många områden om bygderna skall ha en reell chans att överleva på lång sikt. För att få en positiv utveckling krävs en helhetssyn i det politiska beslutsfattandet. Det innebär att också landsbygden, småorter och småkommuner, måste få sin rättmätiga del av de statliga medel som satsas på utveckling och infrastruktur.

Centern har i motioner till riksdagen i år och många gånger tidigare fört fram krav på insatser – det gäller insatser för småföretagen, förbättrade vägar, förbättrad skatteutjämning, ökade länsanslag och särskilda medel för landsbygdsutveckling, för att nämna en del av våra krav. Börje Hörnlund redogjorde för detta i sitt inlägg när debatten påbörjades i förra veckan, och jag skall inte upprepa vad han sade.

Jag vill i stället uppehålla mig vid vår motion A477 angående landsbygdsutveckling och det krav vi ställt om ett särskilt anslag på 200 milj. kr. för utvecklingsinsatser på landsbygden. Vi i centerpartiet menar att dessa medel skall avsättas till projekt som inte kan finansieras över de ordinarie länsanslagen. Men utskottets majoritet är tyvärr mycket kallsinnig till centerns krav. Det är egentligen förvånande med denna kallsinnighet. Under två års tid har vi haft den riksomfattande kampanjen "Hela Sverige ska leva" och statsråd, riksdagsledamöter och andra personer i framstående ställning har vid upprepade tillfällen gjort en mängd positiva uttalanden om hur värdefull den svenska landsbygden är.

Kampanjens målsättning var "att samla och inspirera en folkopinion som visar vägen för och leder till debatt och handling för en levande bygd och natur". Nog har många människor känt sig inspirerade och deltagit i debatten. Här kan man verkligen tala om folkopinion:

- Runt 50 000 människor har deltagit i lokala studiecirklar i syfte att ta fram handlings- och utvecklingsprogram för bygden.
- Genom folkrörelsekommitténs arbete har över 500 000 människor engagerats i budkavleaktiviteter och opinionsmöten.
- Ca 1 000 bygdekommittéer och mängder av människor har arbetat för att ta till vara bygdens gemensamma intressen. En del av dessa kommittéer bildades faktiskt innan kampanjen kom i gång, eftersom man insåg att utvecklingen gick åt galeat håll när det gällde landsbygden.

Kampanjen kulminerade i landsbygdsriksdagen i Umeå, där beslut fattades om närmare 300 krav, varav ca 200 ställdes till regering och riksdag. Arbetsmarknadsministern var där och talade i positiva ordalag om kampanjen som början till något nytt, men när det gällde de viktiga frågor som debatterats och de över 200 kraven så får man enligt ministern vänta till dess den regionalpolitiska utredningen sagt sitt. Det måste ha känts som något av en kalldusch.

Nu måste riksdagen visa att vi vill leva upp till målsättningen för kampanjen. Vi får inte svika alla dessa människor som så intensivt engagerat sig för sin bygds framtid. Det brådskar med konkreta initiativ och projekt, och det krävs att speciella medel anvisas. Centerpartiet har krävt att 200 milj. kr. anvisas på ett särskilt anslag för landsbygdsutveckling.

Vad säger då utskottsmajoriteten? Jo, man säger att "kampanjerna och folkrörelsearbetet har varit en stor framgång -- genom att en omfattande lokal mobilisering har åstadkommit". Man säger vidare att aktiviteterna har "inneburit en viktig psykologisk signal från statsmakternas sida om landsbygdens betydelse och tilltron till dess utvecklingsförmåga". Man säger också att: "Utskottet delar motionärernas uppfattning att det pågående arbetet nu bör fördjupas och intensifieras med inriktning på att utveckla lokala projekt- och företagsidéer. Det är utskottets mening att tillräckliga resurser måste avsättas för detta arbete. De största resurserna finns regionalt, exempelvis i form av länsstyrelsernas anslag för regionala utvecklingsinsatser."

Ja, vi är naturligtvis glada över att vi har fått majoritet i utskottet för en utökning av länsanslagen med 110 milj. kr. Det är en kompromiss - men den ger alltså 800 miljoner att fördela till länen för regionala utvecklingsinsatser.

Länsanslagen är för länsstyrelserna en resurs som visat sig ge både konkreta och varaktiga sysselsättningstillfällen och ökade möjligheter att upprätthålla samhällsservice i utsatta lands- och länsdelar. Men såsom länsanslagen hittills fördelats har vi en stark prioritering av skogslänen. Det här budgetåret, exempelvis, har ca 80 % av de medel som tilldelats länen gått dit. Jag menar inte att de inte behövs där – men det blir för litet kvar att fördela till övriga län, när summan inte är tillräckligt stor. I flertalet län utanför stödområdet uppgår länsanslaget till mellan 3 och 6 milj. kr.

Medlen används för projekt, glesbygdsstöd och investeringsbidrag – och de är de enda regionalpolitiska medlen av ekonomisk art i länen utanför stödområdet. Men att de här medlen har varit otillräckliga framgår klart av de motioner som väckts från bl.a. företrädare för län i sydöstra Sverige, t.ex. Blekinge, Kalmar, Östergötlands, Kronobergs och Jönköpings län.

Blekinge är som bekant ett län med stora problem. Men också i de övriga länen finns kommuner med en negativ utveckling. Vad vi nu förväntar oss är att vid fördelningen av länsanslagen skall speciellt beaktas de krav som en positiv utveckling av landsbygden över hela landet ställer på anslagsfördelningen dels mellan länen, dels vid fördelning av länsanslaget inom länen.

Nu får vi alltså förhöjda länsanslag – men de 200 miljoner till utvecklingsinsatser på landsbygden under kommande budgetår som centern föreslår behövs också. Dessa pengar, tillsammans med länsanslaget, skulle göra stor nytta i utsatta delar över hela landet, och många idéer som sprungit fram ur landsbygdskampanjen skulle vara möjliga att förverkliga.

Jag vill beröra en annan central fråga för landsbygden. Det är kravet på ett öppet och varierande landskap. Grunden för detta är ett livskraftigt jordbruk.

I flertalet län utgör jordbruket stommen i landsbygden. Även om debatten härom kommer upp i annat sammanhang vill jag ändå påminna om att jordbruket är en mycket viktig del i regionalpolitiken. Det är ingen överdrift att påstå att jordbrukarna känner både oro och missmod inför framtiden på grund av den hittills förda politiken – och jordbruk försvinner i allt snabbare takt.

Bara i mitt eget län – Jönköpings län – har under åren 1982-1988 en fjärdedel av mjölkproducenterna upphört med produktionen, och nedläggningen av åker går nu allt snabbare som en följd av detta. Detta kan bara inte få fortsätta. Enligt centerpartiet är det väsentligt att all åkermark som i dag är avsedd för livsmedelsproduktion hålls öppen. För om jordbruken försvinner försvinner även underlaget för annan service på landsbygden. Det blir också svårt – för att inte säga omöjligt – att bjuda på det öppna landskapet som en fri nyttighet.

Jag yrkar med detta bifall till reservation nr 22.

Jag vill beröra ytterligare två reservationer som också de hör intimt samman med landsbygdsutveckling. De här reservationerna är gemensamma för centerpartiet och folkpartiet.

Den ena reservationen – nr 17 – gäller servicebidrag till glesbygdsbutiker. Här menar vi att i stället för konsumentverket är det länsstyrelserna som skall avgöra vid beslut om stödåtgärder. De känner länen och har god kunskap om strukturen.

Det är angeläget att slå vakt om dagligvarubutiken. Den har en stor funktion att fylla, dels som en grundläggande servicefunktion, dels som en sammanhållande länk i bygden.

I reservation nr 16 tar vi upp frågan om transportstöd i skärgården. För den som bor på en ö utan bro- eller färjeförbindelse kan transportererna vara både besvärliga och kostsamma. För att underlätta härvidlag kan kommuner och länsstyrelse med stöd av glesbygdsförordningen utge transportstöd för vissa transporter. Men det får bara utbetalas i ett "inledningsskede" om högst tre år.

År 1980 infördes på försök transportstöd i Östergötlands skärgård. Det här stödet visade sig fylla ett stort behov och vara mycket positivt för näringarna på öarna. Men behovet kvarstod naturligtvis också efter de tre inledande åren, och länsstyrelsen i Östergötland har därför varit tvungen att använda andra vägar för att kunna tillgodose de behov som transportstödet fyller.

Här föreligger nu i motioner krav på en ändring av glesbygdsförordningen så att statligt bidrag kan utgå till transportstöd i skärgården utan begränsning till ett inledningsskede. I centerpartiet anser vi att det är helt rimliga krav som förs fram i motionerna och att detta också är en rättvisefråga.

Vi anser att de kostnader som kan uppkomma för berörda län skall beaktas vid fördelningen av anslaget till regionala utvecklingsinsatser.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer som undertecknats av centerledamöter och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 24 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det har under ett tjugotal år i Sverige förts en regionalpolitik vars mål är att skapa likartade villkor och möjligheter för människans välfärd. Men tyvärr är vi många som konstaterar att de högt ställda målen i praktiken inte infriats för människorna i de norrländska glesbygderna. Det är som om regeringen blundat och kört förbi vissa särskilt svåra regioner med skygglappar.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde 1985 var dess målsättning den tredje vägens politik – en politik som misslyckats, måste vi konstatera. Västerbottens inlandskommuner är i dag lika fattiga både på människor och på kapital. Jag vill påstå att inlandet förblöder. Dessutom väntar nu nya pålagor, som t.ex. försämringar av reseavdraget. Den största underlåtenheten från regeringens sida är dock bristen på samordning inom regionalpolitiken. Olika sektorsområden som påverkar regionalpolitiken samordnas inte utan drar åt olika håll. Postkontor dras in samtidigt som industrihus etableras. SJ upphör med person- och godstrafik på grund av sviktande kundunderlag osv.

Folkpartiet har ställt krav på en ny regionalpolitik som ger människorna i glesbygden en chans till mobilisering av både befintliga resurser och en utveckling med framtidstro. Vi saknar regeringens långsiktiga satsning på utbildning och på infrastruktur. Vi har därför ställt krav på en ny regionalpolitisk utredning för att man bättre skall kunna överblicka möjligheter och konsekvenser. Utredningen skall nu, som också sagts under debatten både i dag och i onsdags, så småningom lägga fram ett förslag. Tyvärr synes

förväntningarna på en helhetssyn för regionalpolitiken inte bli infriade. Utredningen har inte givits tillräckligt med tid och kompetens för att djupare tränga in i problematiken.

Den s-märkta regionalpolitiken har för Västerbottens del inneburit en fortsatt befolkningsminskning i fjällkommunerna. Det är ett faktum som tyvärr ofta hoppas över både av statsråd och av andra socialdemokratiska företrädare. Ett flertal propäer har tillställts regeringen om förhållandet. Den omständigheten att det råder högkonjunktur i landet i övrigt har inte medfört fördelar för inlandet, utan befolkningsutflyttningen har i stället förstärkts. Det saknas, som jag tidigare sagt, en målmedveten strategi från regeringens sida för att stärka framför allt de svaga och små fjällkommunerna.

Under 25 år flyttade 22 000 människor ut från Västerbottens inland, dvs. lika många som i dag sammanlagt bor i kommunerna Sorsele, Vilhelmina och Storuman. Under perioden 1980–1987 ökade befolkningen i Västerbotten endast i två av länets femton kommuner. I övrigt är befolkningsutvecklingen negativ. Länsstyrelsens rapport visar på en befolkningsminskning för 1988 på 152 personer och för 1987 på 404 personer i inlandskommunerna.

Befolkningsminskningar av denna storleksordning innebär självfallet konsekvenser för möjligheterna att upprätthålla både en kommersiell och en offentlig service. Denna negativa utvecklingspiral leder till försämrat serviceutbud, som i sin tur medför ytterligare avflyttning.

Det är många med mig som har ställt frågan om Norrlands inland kommer att bli en koloni. Jag tror att det blir så, om inte den socialdemokratiska regeringen som nu har makten inser sitt ansvar.

Det paradoxala förhållandet råder nu att det, samtidigt som ungdomar, därav merparten kvinnor, flyttar ut och sugs upp av högkonjunktrens strömmar, råder brist på kvalificerad arbetskraft, s.k. nyckelpersoner, som läkare, lärare, ingenjörer och ekonomer. Rekryteringsproblemen kräver en särskild åtgärdsstrategi som tyvärr saknas. Folkpartiet har i annat sammanhang bl.a. föreslagit att läkare skall få möjlighet till avskrivning av studielån om de tjänstgör inom områden som det är svårt att rekrytera till – men regeringen avvisar förslaget. Vi tror inte att man kan utveckla en glesbygd, när den ena statliga handen drar in nödvändiga infrastrukturella verksamheter – vilket bl.a. blir följderna genom bristen på läkare – medan den andra statliga handen i sin tur försöker utveckla glesbygden.

Ett färskt exempel gäller borrhärnearkivet i Mala. Trots att målet var en särskild regionalpolitisk satsning, placerades chefstjänsten i Uppsala. Så var det med den regionalpolitiska satsningen! Jag kan tillägga att det fanns en behörig sökande på plats i Malå för den här tjänsten. Trots det ville regeringen inte att den personen skulle få chefstjänsten.

Ett ytterligare exempel är regeringens och socialdemokraternas motstånd mot förslaget att stärka universitetet i Umeå med 30 milj. kr. – som vi häromveckan röstade igenom. De 30 milj. kr. skall framför allt användas för s.k. distansutbildning.

Vi i folkpartiet har grundsynen att utbildning, särskilt den högre utbildningen, är en allt viktigare faktor för utvecklingen av en region. Varför går då socialdemokraterna emot detta? Denna satsnings betydelse måste bedömas

med utgångspunkt i både ett utbildningspolitiskt och ett regionalpolitiskt perspektiv.

Herr talman! Jag vill nu beröra de ekonomiska ramarna för den regionala utvecklingen. Det jag tidigare har uppehållit mig vid i mitt anförande handlar mer om den allmänna inriktningen. Tyvärr saknas det alltid tid, plats och utrymme för att kunna diskutera detta i riksdagen. Därför har jag hållit mig särskilt till mina åsikter.

Folkpartiet anser att det regionalpolitiska stödet skall inriktas på att tillvarata glesbygdens resurser och utvecklingsmöjligheter. Därför är en nedsättning av arbetsgivaravgifterna av stor betydelse för näringslivet i fjällkommunerna. En nedsättning av avgifterna sker nu för hela Norrbottens län. Att stödet inneburit ökad produktion och sysselsättning har bl.a. landshövdingen i Norrbotten verifierat. Folkpartiet har under ett flertal år fört fram förslaget om en ändring av stödområdesindelningen – men det har varit resultatöst. Vi anser att hela stödområde A bör omfattas av sänkta arbetsgivaravgifter, däremot inte kustkommunerna. Det är självklart att företag inom tillverkningsindustrin, hotell-pensionat och handeln i t.ex. Sorsele, Vilhelmina och Storuman har svårt att förstå rättvisan i att de skall belastas med fullständiga avgifter, då däremot företag i Luleå får reduktion med 10 %.

Vi i folkpartiet vill särskilt stärka fjällbygden med ett extra anslag på 15 milj. kr. Anslaget skall delvis vara en kompensation för det bortfall av arbetstillfällen som nu sker inom skogsbrukets område på grund av pågående naturskyddsarbeten till följd av naturskyddsintressen. Detta anslag skulle i huvudsak komma Västerbottens fjällbygd till godo. T.ex. domänverket drar nu kraftigt ner sin organisation i Västerbotten, vilket leder till bortfall av arbetstillfällen i de minsta och mest sårbara kommunerna. Tyvärr har inte majoriteten ställt upp på vårt förslag, vilket starkt måste beklagas. Det finns projekt som ur skogsvårdande och inte minst ur turistisk synvinkel synnerligen väl skulle behöva detta tillskott.

Marianne Stålborg har från sin bänk sagt ett flertal gånger att om det skulle fattas pengar går det bra att återkomma till regeringen. Men jag förstår inte denna bakåtvända ordning. Varför inte nu på en gång tillstyrka detta förslag på 15 milj. kr.? Jag tror att de 3 565 människorna i Sorsele och de 3 759 människorna i Dorotea med öppna armar skulle ta emot en förstärkning för att öka sysselsättningen i deras svaga kommuner.

Jag skall inte vidare beröra behovet av höjning av länsanslaget. Det har tidigare företrädare för folkpartiet redan gjort. Men jag efterlyser en förändring av inriktningen av stödet. Det borde även utgå till s.k. mjuka insatser i form av konsult hjälp, dvs. inte enbart till lokaler. Detta skulle vara till god hjälp för framför allt de kvinnor i glesbygdslänen som startar egna företag och behöver råd för marknadsföring men även ekonomisk rådgivning.

Herr talman! Folkpartiet anser att större kraft framgent måste ägnas regional utveckling, en utveckling som blir mer komplex och ställer större krav på samordning av insatserna. Regionalpolitikens syfte måste väl ändå vara att skapa lönsamhet och ha sin grund i ökad effektivitet och produktivitet. Resultatet kan då bli ökad sysselsättning och utveckling och skapa likartade villkor för människor.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till reservation 17 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 13. Den handlar om fördelningen av servicebidrag till glesbygdsbutiker. I en gemensam reservation från folkpartiet och centern framhåller vi att den instans som har den bästa kunskapen och kan göra den bästa bedömningen av behovet av glesbygdsstöd till butiker är länsstyrelsen. Den bör ha det slutgiltiga avgörandet. Vi tror inte att länsstyrelsen missbrukar sin makt. Vi vet att den inte gör det. Vi anser att konsumentverkets prövning av stöd till glesbygdsbutiker bör upphöra. Konsumentverket har så många andra viktiga uppgifter, i stället för att sköta denna uppgift som kan skötas av länsstyrelsen. Om vi menar allvar med ett decentraliserat beslutsfattande, med förtroende för de lokala instanserna, och om vi inser butikens betydelse för bygden, bör länsstyrelsen ha detta ansvar.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer där folkpartiet finns med.

Anf. 25 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet har i betänkande 13 behandlat en motion från Gotlandsbänken. Det är motion A424 som behandlar fortsatta möjligheter till regionalpolitiskt stöd till turistinvesteringar på Gotland.

Herr talman! I korthet är bakgrunden till denna motion att turismnäringen är en av Gotlands viktigaste näringar, dels för att skapa sysselsättning, dels för att sprida arbetstillfällena över ön. Gotland har inte heller den industri-sysselsättning som finns genomsnittligt i övriga landet. Som det också sägs i utskottsbetänkandet har Gotland en viss särställning i turisthänseende. Gotland konkurrerar inte med fjällområdena, vilket var ett av skälen till att dra in möjligheterna till detta stöd. Jag kan förstå att om man bygger skidbackar runt om i landet så konkurrerar man med fjällområdena. Vi menar att med vår muromgärdade medeltida stadskärna, vår särpräglade natur och våra rika fornlämningar utgör vi inte en konkurrens utan ett komplement till fjällturismen. Tillsammans åstadkommer vi att fler kan semestra i Sverige, och det anser vi vara positivt för hela landet.

Turistrådet har pekat på tre områden i landet där det är intressant att utveckla turismen. De båda andra områdena är fjällområdena.

Turistsäsongen på Gotland är kort, och man kan inte finansiera de investeringar som är nödvändiga för att få en förlängning av säsongen till stånd. Det är, herr talman, gotländsk turistindustris problem i ett nötskal.

Vi fick för några år sedan den s.k. Avstamp Gotland-utredningen. Den har medfört mycket positivt, och det tackar vi för. Ett resultat av utredningen var att man tillsatte den statlige förhandlare som utskottet också nämner. Han har bl.a. i dagarna framlagt en del förslag. Förutom de möjligheter som utskottet pekar på och vad som föreslås i propositionen om fortsatt regionalpolitiskt stöd inom ramen för förhandlaren's uppdrag, bör därutöver detta stöd kunna utgå. Utskottet skriver att man förutsätter att förslaget inte innebär någon försämring för Gotland. Då menar jag att det logiska hade varit att utskottet tillstyrkt motionen. Jag är besviken över att utskottet inte kommit till den slutsatsen.

Jag utgår naturligtvis från att man i utskottet verkligen menar vad man skriver. Om ingen utskottsföreträdare motsäger mig på den punkten skall jag

avstå från att yrka bifall till motionen. Jag räknar också med att regionalpolitiska kommittén i sitt fortsatta arbete kommer att inse Gotlands svårigheter på detta område, men också Gotlands möjligheter, om vi får rimliga förutsättningar.

Anf. 26 GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Regeringspartiets företrädare har i denna debatt, liksom i så många andra sammanhang, berömt sig av de resultat man nått och de höga ambitioner man har jämfört med oppositionen. Det kan ju ändå inte rimligen gälla regionalpolitiken – jag vill, liksom flera tidigare talare, betona det.

I budgetpropositionen redovisas hur regeringen under perioden 1985–1989 har lagt fram samma förslag beträffande inriktning och omfattning av regionalpolitiken under hela denna fyraårsperiod. Tillskottet därutöver har fått skaffas fram efter det att behov har uppstått och konstaterats. Jag vill då i min tur konstatera att socialdemokraterna varit ganska passiva i sin attityd. Detta förhållande har varit kännetecknande även för det här året.

I centerpartiet bedömde vi de medel som regeringen tidigare föreslagit som klart otillräckliga. Vår bedömning gjordes mot bakgrunden av de behov som vi då ansåg föreliggande. Vi har fått rätt i denna bedömning. Det är därför som vi nu återigen lägger fram förslag om förstärkning av de regionalpolitiska insatserna.

Den ihållande högkonjunkturen har självfallet i hög grad underlättat strävandena att nå målet full sysselsättning, ett mål som vi, om man ser till hela landet, nu har nått. Frågan är ändå, om vi i Sverige rätt har utnyttjat denna kanske unika situation när det gäller att få en geografiskt balanserad ekonomisk utveckling, med allt vad det innebär i fråga om långsiktighet och uthållighet ur välfärdssynpunkt. För att en marknadsekonomi i en kraftig högkonjunktur som denna inte skall verka alltför centraliserande krävs det att den politiska makten verkligen ställer upp med en kraftfull regionalpolitik, kraftfullare än vad regeringen hittills mäktat med. Den stop-go-politik som vi nu ser exempel på bekräftar denna syn på utvecklingen. Med ett bifall till de centerförslag som framlades redan i höstas skulle vi ha kunnat lägga grunden för en mer balanserad utveckling. Vi hade därmed även gjort behovet av dagens panikbromsning betydligt mildare.

Det finns, som bl.a. arbetsmarknadsministern sagt, i dag en stor vilja till utveckling och investeringar ute i landet. Den situationen anser vi borde kunna tas till vara ännu bättre än som skett. Det får helt enkelt inte vara så att brist på regionalpolitiska medel verkar begränsande på framtidsinvesteringarna.

Centern har lagt överbud på detta område, säger någon. Ja, visst är våra förslag generösare än regeringens och utskottets socialdemokraters. Men det har naturligtvis en orsak. Detta är för oss ett prioriterat politikområde, och det är det knappast i lika hög grad för socialdemokraterna.

Konkret vill vi därför föreslå att det på tilläggsbudget II tillförs ett medelstillskott för lokaliseringsbidrag på 200 milj. kr. för innevarande budgetår och för regionala utvecklingsinsatser med 212 milj. kr. mer än propositionen föreslår. Det innebär att anslaget för regionala utvecklingsinsatser räknas upp med 162 milj. kr. jämfört med propositionsförslaget.

Härav – och det vill jag betona – bör 100 milj. kr. användas för direkt landsbygdsutveckling, en ny anslagspost som vi verkligen tycker är motiverad efter den tidigare förda landsbygdskampanjen. Det är mot denna bakgrund som centerpartiets förslag på detta område skall ses.

Det är också viktigt att notera att när vi föreslår ökade medel till länsanslaget är det pengar som inte går till konsumtion för dagen utan just till framtidsinvesteringar, som lägger grunden för de framtida resurserna och den framtida välfärdsutvecklingen.

Jag tror att det i framtiden är två vägar som det är ofrånkomligt att vi beträder, om den nuvarande nedgångstrenden på den rena landsbygden skall kunna brytas. Först gäller det ökade insatser på infrastrukturella åtgärder. Ny teknik skapar tillgänglighet på ett nästan revolutionerande sätt. Men även de traditionella basfunktionerna måste förbättras. Det som alla måste notera i samband med landsbygdskampanjen är de samfälliga krav som formulerats om större anslag till bl.a. vägar. Jag var i Örebro län i går. Där sade man att det inte fanns en grusväg kvar i Örebro län. Gruset var slut, och nu körde man på lervägar. Det är inte bara i detta län som det är ett faktum. Sådant måste naturligtvis åtgärdas. Jag tycker att den vägdebatt vi hade i kammaren i förra veckan gav flera exempel på hur stort upprustningsbehovet är. Vi har från centern mött detta behov med förslag om ett rejält upprustningsprogram.

När jag nu nämner olika politikområden tar jag upp den handske som Ingela Thalén tidigare kastade. Det gäller att åstadkomma samverkan mellan olika områden för att man skall nå en effektiv regional utveckling. Det är väldigt mycket som ännu fattas på detta område.

I framtiden bör det samhälleliga stödet att få en starkare tonvikt på kompetensuppbyggnad, rådgivning och konsulttjänster exempelvis från utvecklingsfondernas sida. Teknikspridning är ytterligare ett område med en mycket stor potential som får relativt små anslag i regeringens budgetförslag – jag tror att det är 33 miljoner för hela landet.

En tredje aspekt som jag också vill ta upp i den här debatten – möjligen mot bakgrund av att jag kommer från Bergslagen med det ensidiga näringslivet där och de svårigheter som kvinnorna har att nå upp till samma förvärvsgrad som männen – är att vi måste jobba betydligt intensivare på att få en spridning av tjänstesektorn till de här delarna av landet. Men det gäller inte bara den traditionella privata tjänstesektorn utan också att man försöker bryta en del kommunala monopol på områden som tidigare – och även än så länge, tyvärr – är uteslutna för enskild företagsamhet. Jag tänker t.ex. på att det med statsbidragens konstruktion inte är möjligt för två välutbildade forskollärare att som enskilda företagare bedriva barnomsorg i detta land. Man skulle kunna göra mera för företagande och kvinnors sysselsättning i de här bygderna genom att öppna dessa möjligheter för enskilt företagande på tidigare traditionella kommunala monopolområden. Jag tror att det är fruktbart om man också anlägger den regionalpolitiska aspekten på denna fråga.

Sedan vill jag säga några ord med anledning av utskottets behandling av några av de motioner som jag har varit med om att skriva, ofta tillsammans med Kjell Ericsson. Motionerna har då direkt landsbygdsanknytning. Det gäller bl.a. utbildningen i glesbygd, lokalkontor i mindre orter och det s.k.

Trelänsmotet i Bergslagen. Ove Karlsson, som kommer att tala efter mig, har delvis samma yrkanden. Dessa har blivit vederbörligen avstyrkta av utskottsmajoriteten, dock med en vänligare skrivning, eftersom Ove Karlsson har hållit i pennan.

Det kan anses röra sig om små frågor, sedda från riksdagens horisont, men de är icke obetydliga på den lokala nivån, där vi kanske annars arbetar politiskt.

Gemensam nämnare i dessa motioner är en vilja att ta till vara egen utvecklingskraft, mobilisera den utvecklingskraft som finns i de berörda bygderna. Det är också fråga om en helhetssyn på samhällets funktioner. Gemensamt är också att de berörda parterna anser sig behöva litet starthjälp av statsmakten. Motionerna är faktiskt skrivna med utgångspunkten att även riksdagen har en vilja att göra en insats på dessa områden. Bara ett auktoritativt uttalande eller en klar skrivning i betänkandena är ju ett stöd för vad som står i motionerna. Jag tror också att det skulle vara vägledande för de organ som senare skall behandla förslagen, t.ex. glesbygdsdelegationen.

Så blir det nu inte. I betänkandet återfinns bara ett temperamentsfattigt konstaterande att "berörda organ får bedöma projekten". Detta finner jag utomordentligt otillfredsställande. Det är en besvikelse inte bara för oss motionärer utan givetvis i första hand för människorna på olika orter, människor som verkligen arbetar helhjärtat när det gäller de här frågorna. Socialdemokraternas nederlag beträffande länsanslagen gör dock möjligheterna litet större att förverkliga en del av projekten för utveckling av svensk landsbygd.

Herr talman! Jag vill också kommentera reservation 7. Där behandlas möjligheten att inplacera kommuner i tillfälliga stödområden. Ett bifall till den reservationen skulle innebära att man på en ort som Grängesberg skulle kunna möta den dramatiska gruvnedläggningen med offensiva åtgärder, t.ex. en tillfällig inplacering i högre stödområdesklass. Kammaren anser tydligen inte detta vara viktigt, eftersom den inte är beredd att bifalla reservationen.

Till sist: På betänkande AU13:s första sida finns en redovisning av det regionalpolitiska stödet. Man jämför de olika partiernas förslag. Men det fattas en viktig upplysning som jag minns från utskottsbehandlingen, nämligen kostnaden för nedsatta socialavgifter i vissa delar av landet.

Miljöpartiet har här föreslagit nedsatta socialavgifter för företag i Norrland, Blekinge, Värmland, delar av Bergslagen samt ytterligare några orter. Det här skall kompensera de kraftiga höjningarna av skatten på energi som man också föreslår. Miljöpartiet har i sina motioner uppskattat kostnaderna till 600 milj. kr. Men uppgiften saknas på betänkandets första sida. Det är synd, eftersom det inte är fråga om 600 milj. kr., inte heller om 6 000 milj. kr., utan om 13 000 milj. kr. Så mycket skulle det kosta att förverkliga miljöpartiets förslag.

Jag söker inte onödig polemik med miljöpartiet, men jag tycker att det hör till politisk konsumentupplysning att alla partiets förslag nagelfars lika noggrant och redovisas lika fullständigt i utskottens betänkanden. Någon som tillhör utskottsmajoriteten kan kanske svara på varför detta icke blivit fallet. Jag vill gärna uppmana miljöpartiets företrädare att med tanke på

effekterna litet noggrannare tänka efter, innan förslagen läggs fram.

När det gäller regional utveckling vill jag säga att miljöpartiets förslag är direkt företagarevänligt. Egenföretagare skall ju inte kompenseras för sina egenavgifter. Men här rör det sig om nyckelgrupper, herr Skånberg m.fl., när det gäller regional utveckling i Norrland och på andra håll. Egenföretagarna skulle alltså bara få betydligt höjda skatter och avgifter. Sa blir det när man skall ta in de 13 miljarderna. Kanske blir det en 80-procentig skattehöjning när det gäller bensin eller 39 %, om man väljer att dela lika mellan bensin, el och olja. Då får man in 13 miljarder kronor. Återigen, egenföretagarna skall alltså bara betala högre skatter och avgifter. De får inte del av sänkningarna. Jag noterar som ett faktum i detta sammanhang att miljöpartiets regionalpolitik inte är konsistent.

Med dessa konstateranden och med en förhoppning om vissa klarlägganden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de reservationer i bada betänkandena som har undertecknats av centerledamöter.

Anf. 27 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag kommer ju snart att ta till orda i ett anförande, men när jag begärde tid för anförandet hade jag inte förutsett att jag skulle behöva yttra mig också på den här punkten.

Det är riktigt att vårt förslag totalt sett -- med sänkta arbetsgivaravgifter både i stödområdena och inom värden -- kostar mycket pengar, ca 13 miljarder kronor. Det är också riktigt att vi i vårt budgetförslag, som lades fram i januari, har finansierat det hela. Vi menar att det här inte skulle vara till skada -- då hade vi naturligtvis inte lagt fram förslaget -- utan till stor nytta för företagen. Det är ju fråga om en omfördelning som kan vara speciellt viktig nu då vi har en överhettning och många talar om att vi är tvungna att kyla ned ekonomin. Ekonomin behöver ju inte kylas ned på alla håll. På en del håll behöver man i stället öka förutsättningarna för människor att livnära sig, så att hela Sverige kan leva. Vi är alltså övertygade om -- och det är det som ligger bakom vårt förslag -- att många företag skulle välja att starta eller förlägga sin expansion till de regioner i Sverige där arbetsgivaravgiften sänks på det här sättet. Vi har också, som jag återkommer till senare, föreslagit försök med en sådan här verksamhet i vissa mera begränsade områden. Om en stund skall jag alltså återkomma till detta i mitt anförande.

Anf. 28 GÖRAN ENGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! De upplysningar som Krister Skånberg gav bekräftar ju min bild av den våldsamma obalansen mellan beräkningarna i motionerna, kostnader på 600 milj. kr., och det som utskottet har kommit fram till som verklig kostnad. Vid granskningen har man alltså kommit fram till en kostnad på 13 miljarder kronor. Skulle man kompensera för denna summa, skulle det krävas en ca 40-procentig höjning av skatten på el, olja och bensin eller 80 procent höjning av enbart bensinskatten, om man vill välja den vägen. Är det då fråga om en egenföretagare i Norrland -- med de avstånd som finns där när det gäller egna transporter och företagets transporter -- är det inte så lätt att anse sig vara kompenserad, om socialavgifterna sänks med 10 %. Dessutom undantas egenavgifterna i edra motioner. Sammantaget skulle

detta innebära en ren katastrof för småföretagande och nyföretagande i de här utsatta landsdelarna. Jag bidrar möjligen till miljöpartiets utveckling när jag pekar på detta faktum. Ni får räkna om det hela vid nästa stora ekonomiska motion.

Anf. 29 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Det är ju viktigt, Göran Engström, att konstatera att vi talar om två olika belopp.

Herr talman! Förverkligandet av det stora förslaget om nedsatta arbetsgi-
varavgifter i hela stödområdet och dessutom i några andra angivna områden
samt inom hela vårdsektorn skulle totalt kosta 13,3 miljarder kronor. De 600
milj. kr. som nämns här är för den begränsade försöksverksamheten. Vi har
så att säga framlagt två förslag för att ha två möjligheter att pröva dessa
teorier. Skulle kammaren avslå det större, så vill vi åtminstone att själva
försöksverksamheten kommer i gång, och det är detta som kostar 600 milj.
kr.

Finansieringen har vi lagt på hela beloppet som täcker 13,3 miljarder. Den
finansieringen – och det får vi anledning att tala om i samband med andra
utskottsbetänkanden – innehåller en rad skattehöjningar på områden som
skall leda till förbättrad miljö. Det framgår av vår s.k. gröna lunta.

Det innebär bl.a. att vi föreslår utsläppsskatter, avgifter på konstgödsel,
höjda drivmedelsskatter, höjd energiskatt, förpackningsskatt osv. Vi åter-
kommer till detta i samband med tilläggspropositionen.

Detta är som sagt till fördel både för miljön och för företagandet i hela
Sverige. Kanske kan vi prata oss samman om gemensamma åtgärder. Jag tror
att centern och vi vill samma saker på en rad av dessa områden. Då får vi
också diskutera effekten när det gäller egenavgifterna. Men detta förslag
framläggs för att vi skall få en omfördelning av företagandet i Sverige till
förmån för de sysselsättningssvagare regionerna.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av
kammarens förhandlingar.

Anf. 30 GÖRAN ENGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Visst är vi överens om att man via miljöavgifter och skatter
skall försöka göra en enhet av ekonomi och ekologi. Det är inte den saken jag
kritiserar. Det kan vi säkerligen utveckla ytterligare även från centerpartiets
sida.

Men det är den totala omfattningen av edra motioner, som berörs i detta
betänkande, som blir så orimlig just för de grupper som jag har nämnt. Jag
tycker att detta måste föras fram i denna kammardebatt.

Inte ens de 600 miljoner kronorna i kostnad finns redovisade på första
sidan i betänkandet. Jag tycker faktiskt att åtminstone det borde varit med
för att ge en korrekt upplysning. Jag kommer att för centerpartiets räkning
delta i denna debatt även i fortsättningen. Den blir möjligen inte enklare ur
Krister Skånbergs synvinkel.

Anf. 31 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har i motion A449 tillsammans med ett antal andra socialdemokrater aktualiserat frågan om en uppföljning och utveckling av "Hela Sverige ska leva"-kampanjen.

Jag har gjort det mot bakgrund av det faktum att själva kampanjen nu avslutats och att kampanjen enligt mitt förmenande blivit en framgång. Många människor har engagerats i ett lokalt arbete för att utveckla sin bygd. Minst 40 000 människor har deltagit i lokala studiecirklar med syfte att ta fram lokala handlings- och utvecklingsprogram, och många fina planer och resultat har redovisats.

Kampanjen har breddat basen för regionalpolitiken genom att engagera sektorsintressen av olika slag och stärka samverkan dem emellan. Det krävs också mer samverkan mellan t.ex. statliga myndigheter och olika intresseorganisationer. Genom att skapa en helhetssyn i olika sammanhang kan man skapa ett offensivt synsätt.

De aktiviteter som funnits måste nu följas upp. Det måste ske på lokal, regional och central nivå. Det är angeläget att regeringen lägger fast en politisk strategi för hur kampanjen skall fullföljas. Sedan skall den fullföljas ute på fältet, både regionalt och lokalt, och ge resultat i en levande landsbygd.

Samarbetet och samordningen mellan statliga myndigheter och serviceorgan måste i större utsträckning än nu kunna prövas, samtidigt som också samarbete sker med det privata näringslivet.

Att själva kampanjen "Hela Sverige ska leva" nu avslutas måste vara en signal till att man skall ta vara på de många förslag som framkommit och utvärdera de synpunkter som förts fram för att på det sättet utveckla landsbygden och ge den en bättre arbetsmarknad och en bättre bas för den sysselsättning som finns där. De lokala aktiviteter som förekommit är till nytta och bör således på ett bra sätt kunna tas till vara.

Utskottets skrivning beträffande vår motion tolkar jag positivt. Med detta inlägg har jag bara velat ge uttryck för en önskan att regeringen nu verkligen följer upp det regionalpolitiska arbete som pågår i skilda delar av landet.

Det krävs en långsiktig politisk satsning för att nå ett bra resultat, som förverkligar det arbete som skett under den gångna kampanjen. Jag tror kampanjen "Hela Sverige ska leva" har gett en signal för en fortsatt verksamhet ute i skilda delar av landet som vi nu bör ta vara på.

Herr talman! Jag har för dagen inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Anf. 32 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! När det gäller regionalpolitiken har vi lagt fram flera motioner, bl.a. en partimotion som bär titeln Regionalpolitik. Där försöker vi ta ett helhetsgrepp på regionalpolitiken. Vi påpekar att en konsekvent och långsiktigt hållbar regionalpolitik inte kan bygga på punktstöd och olika krispaket. Det krävs politiska beslut med en helhetssyn, om man vill att hela landets överlevnad skall tryggas.

Detta har två delar. Dels vill miljöpartiet motverka att storstadsområdena blir ännu större och ännu mer överhettade, dels vill vi verka för en utveckling

av små och medelstora städer och av landsbygd och glesbygd. Då krävs en lång rad åtgärder i bägge ändarna.

Här skall jag framför allt tala om vad som behövs för att stärka regionernas och kommunernas konkurrenskraft gentemot storstadsregionerna. Det handlar om åtgärder och reformer som gynnar både hushåll och näringsliv.

Viktiga inslag i denna politik, herr talman, är att återföra energi- och råvaruskatter till de regioner där energi och råvaror hämtas, att stärka transport- och kommunikationssystemen, framför allt i Norrland och i skogslänen, att inrätta närfonder, att sänka arbetsgivaravgiften i vissa regioner – vilket vi talade om i ett replikskifte nyss – och att förbättra förutsättningarna för ett småskaligt näringsliv.

Ett sätt att göra detta är att höja grundavdraget i beskattningen för att ge människor möjlighet att arbeta mera i den informella sektorn och sätta av tid för att bygga upp egna företag och att satsa på utbildning och kultur.

Våra förslag innebär möjligheter att föra över resurser från överhettade områden till regioner som behöver bättre förutsättningar för dem som bor där att försörja sig och hålla hela Sverige levande.

I reservation 14 i det betänkande som vi nu debatterar har Anna Horn af Rantzen lagt fram ett förslag om att genomföra en försöksverksamhet, som innebär att man sätter ned arbetsgivaravgifterna med 50 % under en treårsperiod för upp till fem anställda per företag. Verksamheten gäller alla företag men nedsättningen gäller bara de fem första anställda. Nedsättningen skall göras för de anställda med de lägsta lönerna för att vi skall kunna hantera kostnaderna för förslaget. Nedsättningen bör vidare endast medges för anställda som får avtalsenlig lön för minst halvtidsarbete. Kostnaderna för detta förslag finns faktiskt redovisade i betänkandet på s. 8. Där talas om att vi vill reservera 600 milj. kr. under anslaget D 6 i tionde huvudtiteln. Det finns alltså mycket nogt angivet vad det skulle kosta.

För mig är det viktigt att framhålla att man parallellt med detta bör göra försök med inrättandet av närfonder. Jag arbetade under ett par år för kanske sex år sedan på Näringspolitiskt Centrum i Norrtälje. De regionala utvecklingsfonderna, en i varje län, fungerar ju som verktyg för nyföretagande och utveckling av små och medelstora företag. Försöksverksamheten i Norrtälje skedde i form av ett samarbete mellan landstinget, utvecklingsfonden i Stockholms län, Norrtälje kommun och Hushållningssällskapet i länet. Försöket byggde på tanken att den lokala företagsamheten skulle ha glädje av en mera närliggande rådgivningsinstans än vad utvecklingsfonden erbjöd. Det visade sig mycket riktigt att detta försök hade en mycket stor effekt. *Många företag som inte hade haft kontakt med utvecklingsfondens kontor i Solna hörde av sig till det lokala kontoret i Norrtälje.*

Ett annat intressant inslag i försöksverksamheten var att man på Näringspolitiskt Centrums kontor inte hade möjlighet att bevilja lån utan bara kunde bistå företagarna med råd och dåd av andra slag. Det fanns en handläggare från utvecklingsfonden som kunde bereda låneärenden. Men i många fall visade det sig att låneärendena i stället kunde handläggas av någon av ortens banker. Från Näringspolitiskt Centrums sida behövde vi bara hjälpa företagarna att specificera sina lånebehov eller i en del fall följa med till banken och så att säga hålla handen den första gången. Många av de duktiga

företagarna är kanske inte duktiga just när det gäller bankärenden, utan de är bättre på själva företagandet. Speciellt gäller detta pionjärer av olika slag, som inte har hunnit lära sig hur man hanterar låneärenden på ett för bankerna begripligt sätt. Dessa företagare kan därför behöva hjälp.

Verksamheten i Norrtälje gav alltså det mycket entydiga beskedet och resultatet att det är bra med lokala rådgivningsinstanser. Vi fick ganska god press och annan uppmärksamhet under den här tiden. Näringspolitiskt Centrum finns fortfarande kvar, men nu kan det rimligtvis inte längre vara fråga om en försöksverksamhet.

I ett antal fall har utvecklingsfonderna på olika håll i landet också samarbetat med kommunerna, t.ex. med deras näringslivskonsulenter, i likartade verksamheter som den i Norrtälje, även om det inte har skett i samma omfattning och även om samarbetet inte har varit lika uttalat. Det finns alltså på olika håll i Sverige positiva erfarenheter av det som vi i miljöpartiet nu skulle vilja renodla under benämningen närfonder, dvs. att man i varje kommun inrättar ett rådgivningsorgan, som både ger råd och hjälper till att förmedla råd från andra företagare och kunniga inom området och som även hjälper till med finansiering. Jag tror att det skulle vara mycket värdefullt att parallellt med den försöksverksamhet med nedsatta arbetsgivaravgifter som vi i reservation 14 föreslår skall bedrivas i vissa försöksområden även bedriva försök med inrättande av närfonder i samma områden. Det rör sig här om mycket små belopp. Inom den föreslagna ramen av 600 milj. kr. låter det sig utan vidare göras att t.ex. fyra försökskommuner även bedriver försök med närfonder.

Herr talman! Jag vill med detta anförande fästa uppmärksamheten på värdet av en lokal rådgivningsverksamhet för de lokala företagen. Värdet i detta har visats i verksamheter som redan har bedrivits i Sverige. Det vore angeläget att fånga upp dessa erfarenheter och använda dem i en fortsatt, mer decentraliserad regionalpolitik. Och man kan väl egentligen inte tänka sig något mer decentraliserat än att denna verksamhet bedrivs i varje kommun.

Anf. 33 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Det speciella geografiska läget utgör för Gotlands län en faktor av betydelse som det aldrig går att bortse ifrån vid en jämförelse med andra län. Framför allt medför transportproblemen särskilda restriktioner i förutsättningarna för näringslivet. Därför är störningar av det slag som förekom i Visby hamn under 1988, med en konflikt om vem som skulle lasta och lossa färjorna, en olycklig företeelse som i förlängningen drabbar näringslivet. Denna konflikt är alltfört inte löst. Fackliga intressen kan inte få tillåtas att stänga av de gotländska förbindelserna med fastlandet. Detta kan ju inte hända i någon annan del av landet. Någon form av fredsplikt borde gälla, så att inte de företag, som är beroende av godstransporter varje dag, blir tvingade att varsla. Detta blev på grund av konflikten nödvändigt för några företag, och sådana störningar underlättar inte de ansträngningar som i övrigt görs för att få företag att etablera sig på Gotland.

Utvecklingen på länets arbetsmarknad har under en följd av år markant avvikit från riksgenomsnittet. Den förbättring som skett i andra regioner har

inte kommit Gotland till del fullt ut och framför allt har det dröjt. Även om det för innevarande år ser ljusare ut, så har länet alltfört ett högre arbetslöshetstal än genomsnittet i riket. De tjänster som tillkommit ligger inom den offentliga sektorn, medan jordbruk, industri och byggnadsverksamhet har förlorat arbetstillfällen.

Ett sätt att motverka denna utveckling skulle kunna vara att låta Gotland bli försöksområde med sänkta arbetsgivaravgifter såsom jag har föreslagit i motion A484. Det försök som pågått i Norrbotten borde utvidgas och prövas på annat håll i landet. Gotland skulle med fördel kunna utgöra försöksområde, och arbetsgivaravgiften för gotländska företag förslagsvis halveras för de fem först anställda.

Ett fribelopp motsvarande ett hasbelopp bör vidare kunna införas vid beräkningen av arbetsgivaravgiften för egenföretagare. En förbättrad skatteutjämning är dessutom en nödvändighet för ett län, som har landets lägsta medelinkomst men som trots detta måste ge invånarna en rimlig service och en med övriga delar av landet jämförbar standard.

Gotlands kommun står inför sitt genom tiderna största åtagande på sjukvårdens område, nämligen förnyelsen av Visby lasarett. Det kan bli en merkostnad för varje skattebetalare på Gotland med upp till två kronors höjd utdebitering för att klara denna ombyggnad som kostnadsberäknats till ca 725 milj. kr. Gotland måste av beredskapsskäl ha en ordentlig bas för sjukvården om vår trovärdighet i den interna försvarsdiskussionen skall kunna bestå. Vidare måste vi ha en överdimensionerad sjukvårdsresurs för att klara den stora belastning som sommarmånaderna medför. Regeringens besked i valrörelsen, att sjukvården skall vara likvärdig var man än bor i landet, får ett särskilt värde när anhållan om extra statsbidrag nu framförs från Gotlands län, kommun och militärkommando.

Det föreligger alltså synnerliga skäl för att ge Gotlands kommun det extra skatteutjämningsbidrag med anledning av förestående lasarettprojekt som kommunen ansökt om för 1990. Det handlar också här ytterst om en regionalpolitisk fördelning av resurser.

Den internationella utvecklingen inom jordbrukssektorn är för närvarande ett mycket aktuellt diskussionsämne. Villkoren för svenskt jordbruk förefaller i allt högre grad bli beroende av internationella förhandlingsuppgörelser. Tyvärr blir jordbrukets betydelse ur beredskapssynpunkt, när det gäller landskapsbild och ur regionalpolitisk synpunkt, i alltför stor omfattning bortglömd i den allmänna diskussionen kring livsmedelsfrågorna.

Gotland blir, genom den stora dominans som jordbruket har när det gäller sysselsättningen, mer beroende av en eventuellt förändrad jordbrukspolitik eller jordbruksreglering än något annat län. Konsekvenserna av förändrade villkor för jordbruket bör därför i ett tidigt skede ses över när det gäller den gotländska lantbruksnäringen.

Av regionalpolitiska skäl och för att kunna tillgodose miljökraven bör särskilda stimulansåtgärder sättas in för att få en lämplig inriktning och omfattning av jordbruksproduktionen på Gotland. SIND-utredningen Avstamp Gotland innehåller målsättningar på jordbrukets område, men de har sannerligen inte uppnåtts i någon särskilt hög grad. Jag menar att åtgärder bör sättas in så att de mål som är angivna i Avstamp Gotland kan uppnås

snarast möjligt. I samband med att den parlamentariskt tillsatta gruppen för översyn av jordbrukspolitiken arbetar, är det enligt min mening angeläget att det gotländska lantbrukets villkor blir föremål för särskilt beaktande. Detta krav, herr talman, har jag preciserat i en motion, väckt i dag i anledning av prisregleringspropositionen 140.

Ulla Pettersson har tidigare här argumenterat för vår motion A424 och det krav vi där framfört om fortsatt regionalpolitiskt stöd till turistanläggningar på Gotland. Jag kan i stort instämma i vad Ulla Pettersson har sagt, och jag behöver inte utveckla det särskilt mycket mer. En kommentar vill jag dock ändå göra.

Utskottet skriver att man förutsätter att förslaget inte innebär någon försämring för Gotland. Men i nästa mening avstyrker man vår motion. Då skulle jag här gärna vilja ha besked av utskottets talesman: På vilket annat sätt kommer dessa stödpengar att utgå? Det är ändå pengar som den gotländska turiströrelsen har kalkylerat med och som är en förutsättning för många planerade projekt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 13

Mom. 1 (regionalpolitiskt stöd till turistverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (lokaliseringsstödet utformning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Anders G Högmark m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (avskaffande av offertstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Elver Jonsson och Sigge Godin – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (statliga kreditgarantier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Elver Jonsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (det företagsinriktade stödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (investeringar i industrilokaler för uthyrning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (tillfälliga stödområden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (investeringsstöd till kvinnodominerade företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Anna Horn af Rantzien – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (återinförande av sysselsättningsstödet i stödområde C)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (stödförmen nedsättning av socialavgifter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 10 av Anders G Högmark m.fl., *dels* reservation 11 av Elver Jonsson och Sigge Godin, *dels* reservation 12 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson, *dels* reservation 13 av Lars-Ove Hagberg, *dels* reservation 14 av Anna Horn af Rantzien – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (etablering av läkarpraktik i glesbygd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Anders G Högmark m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (transportstöd i skärgården)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Elver Jonsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (servicebidrag till glesbygdsbutiker)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Elver Jonsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (höjda beloppsgränser för stöd till företag i glesbygd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 18 av Elver Jonsson och Sigge Godin, *dels* reservation 19 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (högsta belopp för stöd till IKS)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (äldre arbetslösas företrädesrätt till IKS)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (landsbygdsutveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (anslag till Regionala utvecklingsinsatser m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Lars Ulander m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (anslag till Expertgruppen för forskning om regional utveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Kersti Johansson och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (nytt anslag för Landsbygdsutveckling m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Anna Horn af Rantzen – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (nytt anslag för infrastrukturella satsningar inom stödområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 19

Mom. 1 (anslag till Lokaliseringsbidrag m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Anders G Högmark m.fl., *dels* reservation 3 av Kersti Johansson m.fl., *dels* reservation 2 av Elver Jonsson och Sigge Godin – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Regionala utvecklingsinsatser m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Kersti Johansson m.fl., *dels* reservation 5 av Elver Jonsson och Sigge Godin – bifölls med acklamation.

7 § På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

8 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU30 Bilaccis (prop. 1988/89:107).

Bilaccis

Anf. 34 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Den i Karlskrona producerade tidningen Bilspport har i nr 7 år 1988 en stort uppslagen intervju med landets finansminister. Enligt tidningsintervjun är Feldt positiv till en svensk 30-årsregel, som innebär att veteranfordon slipper skatt i vissa avseenden. Han uttalade också att det inte

lär bli fråga om någon stor ekonomisk förlust för staten, eftersom det endast är fråga om ett fåtal fordon. Det är ju möjligt att socialdemokraternas företrädare i skatteutskottet inte läser den välgjorda och populära tidningen *Bilsport*, men det är anmärkningsvärt att Feldts åsikter inte förmedlas till den socialdemokratiska utskottsgruppen.

Feldt uttalar vidare i den aktuella tidningsintervjun att bilentusiasterna skulle få besked efter årsskiftet 1988-1989 om vilken lösning man har valt från regeringens sida när det gäller hur skattebefrielsen avseende vägtrafikskatten för veteranbilar skall utformas. Dessutom skulle besked lämnas angående accisen.

Enligt Feldt finns det två alternativ – ett system med en rullande 30-årsgräns eller ett system där man med jämna mellanrum återkommer till riksdagen med förslag om ändring när det gäller fr.o.m. vilken årsmodell bilar skall räknas som veteranbilar.

Varför har socialdemokraterna inte följt upp Feldts uppfattning i riksdagen? Varför har man gått ifrån löftet till veteranbilsägarna?

Motorintresset är stort i vårt land. Bland ungdom är motorintresse och motorhobby stora fritidsfrågor. Renovering av äldre bilar och motorcyklar intresserar såväl gammal som ung. De återkommande, välbesökta veteranbilsutställningarna ger belägg för det stora intresset.

Eftersom tillgången på veteranfordon inom landet inte är stor, försöker man hitta objekt utomlands. Då det många gånger är fråga om tyngre fordon kan bilaccisen vid import uppgå till 15 000–20 000 kr. En så orimligt hög beskattning hämmar onekligen hos våra ungdomar intresset för att kunna förverkliga en dröm om en veteranbil. Många får inte råd att skaffa sig en sådan bil på grund av den höga beskattningen.

I Norge och Finland har man insett det orimliga i att beskatta denna typ av bilar så hårt. Vi föreslår att riksdagen skall följa deras exempel. Vi vill av praktiska skäl införa en rullande 30-årsgräns. Vi vill sänka accisen på denna typ av bilar till ett fast belopp på ca 1 500 kr. Vi vill också befria dessa fordon från vägtrafikskatt.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 5 i detta betänkande.

Anf. 35 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 30 som vi nu debatterar behandlar dels en proposition som innehåller förslag till förändringar av bilaccisen, dels några motioner från den allmänna motionstiden.

Vi i folkpartiet har inte något att invända mot propositionen. Däremot har vi en reservation till betänkandet. Reservationen utgår från motioner som har väckts under den allmänna motionstiden. I reservationen föreslår vi tillsammans med moderaterna att regeringen skall lägga fram ett förslag om en rullande 30-årsgräns för befrielse från vägs katt för äldre fordon.

Bakgrunden till detta är att den 1 januari 1985 slopades den årliga fordonsskatten för motorfordon av årsmodell 1950 och äldre. Skälet till skattebefrielsen var att dessa fordon betraktas som veteranbilar och därför utnyttjas mycket sällan. Som regel körs dessa bilar endast kortare perioder under sommaren eller till och från en uppvisning eller liknande. Genom att

ägaren slipper att betala fordonsskatt behöver han inte göra ständiga anmälningar till länsstyrelsen för att få bilen avställd när den inte används.

Eftersom gränsen för skattebefrielse går vid 1950 års modell, blir det allt färre bilar som kommer i åtnjutande av skattefördelen. Därför anser vi att en rullande gräns vore att föredra. Olika frivilliga organisationer för veteranbilar har dessutom redan ett rullande schema, där man tar hänsyn till årsmodell.

Vi i folkpartiet menar att det skulle vara en avsevärd fördel om veteranbilsorganisationernas regler om veteranbilar och statens skatteregler skulle överensstämja. Vidare vill vi stödja och stimulera intresset för veteranbilar, som även har social betydelse. Det blir inte heller några större kostnader eftersom det rör sig om ett mycket begränsat antal bilar. Jag ber därför att få yrka bifall till förslaget i reservation nr 5.

Anf. 36 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! I detta betänkade gällande bilaccis behandlas ett centerkrav om nybilsrabatt på 10 % av accisen för bilar som uppfyller krav på miljövänlighet. I motionen föreslås även en annan tänkbar modell, nämligen en sänkning av mervärdeskatten på nya bilar.

Herr talman! Från centerpartiet har vi under ett flertal år redovisat förslag till stimulanser för att utvecklingen mot miljövänlig teknik skall kunna påskyndas. Gång efter annan när vi har redovisat sådana här förslag har riksdagen röstat emot oss, trots allt vackert tal om behovet av miljöinsatser.

Vi är väl medvetna om att det nu pågår ett omfattande skatteutredningsarbete och att det t.ex. finns en speciell miljöavgiftsutredning. Jag tycker ändå att det är viktigt att i detta sammanhang betona en princip som centern har hävdat länge men inte har fått gehör för. Man bör nämligen kunna använda skattesystemet för att stimulera vissa åtgärder, och man bör kunna differentiera skattesystemet för att t.ex. uppnå miljöpolitiska mål. Tyvärr har vi fått alltför litet gehör för detta. Vi tycker att det är synd att vi inte i detta fall har fått stöd i utskottet för en nybilsrabatt på 10 % för att uppfylla miljöpolitiska mål.

Herr talman! Kammarerna kommer senare i vår att behandla energi- och miljöskatter, som också har behandlats i skatteutskottet. Jag vill dock åter understryka den princip centern anser vara viktig, om vi skall tala allvar när det gäller att åstadkomma miljöpolitiska insatser: Vi måste våga använda skatter och avgifter och differentiera dem för att stimulera. Här får ingen medelsarsenal gå förlorad eller sättas åt sidan.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

Anf. 37 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Det är mycket som hade varit annorlunda om man i tid kunnat förutse och velat inse konsekvenserna av det som verkligen skedde. Dagens exempel gäller bilen, denna enligt många outhärliga del av vår vardag.

Låt oss för ett ögonblick anta att man vid seklets början, innan man hade anpassat sig till bilen, vetat om hur många döda och lemlästade människor den skulle skörda varje dag, vetat om hur stora och kanske irreversibla

skador den skulle åstadkomma på vår miljö. Givetvis hade man aldrig låtit den utvecklas på det sättet. Man hade då i tid utvecklat transportmedel med sådana egenskaper, sådana hastigheter, sådana utsläpp att deras goda egenskaper inte alltid skulle motverkas av deras olyckliga konsekvenser.

Nu står vi där vi står. Vi har ett effektivt transportmedel, som vi har gjort till en integrerad del av vårt livsmönster, men som orsakar så mycket skada. Det är ju alldeles nödvändigt att vi begränsar dess inflytande så långt det är möjligt. Då är de ekonomiska styrmedlen de naturliga att använda i vårt marknadsekonomiska system.

En förbättring av bilens miljöegenskaper har man fått i och med den katalytiska avgasreningen, men vi måste komma ihåg att detta inte är en slutgiltig lösning. I stället för de försurande kväveoxidutsläppen har man fått den reducerande dikväveoxidgasen, som bidrar till förstöringen av jordens ozonskikt. Den enda radikala lösningen på problemet är att köra bil mindre. Vad vi kan göra här är att utnyttja skatternas styrande effekter.

Jag yrkar bifall till reservation 1, en miljöpartireservation, i vilken jag avvisar den sänkning av bilaccisen som föreslås av regeringen.

Reservation 2 grundar sig på en väl motiverad socialdemokratisk motion, där Hans Rosengren föreslår att motorstyrkan snarare än vikten skall utgöra grunden för beräkningen av bilaccis. Både när det gäller miljöskadorna och när det gäller allvarliga olyckor är det den höga motorstyrkan hos små sportbilar snarare än bilens vikt som har betydelse. Jag yrkar bifall till reservation 2 som avser moment 3.

Anf. 38 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Jag hade nästan tänkt gå upp i talarstolen och enbart yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna. Jag skall ändå något kommentera det som har sagts här av de föregående talarna.

Det betänkande som nu är föremål för riksdagens ställningstagande är föranlett av regeringens proposition nr 107. Där föreslås att försäljningsskatt vid import skall tas ut även för fordon som vid införsel är isärtagna, om det kan antas att fordonen efter importen skall iordningställas till fordon av skattepliktigt slag. Den delen av propositionen har inte föranlett några motioner.

Däremot har förslaget om slopande av bilaccisrabatten fått miljöpartisterna att reagera. Som den minnesgode kommer ihåg beslöt denna kammare för tre år sedan beträffande personbilar av 1987 och 1988 års modeller att dels höja bilaccisen generellt, dels sätta ned accisen för bilar som redan försetts med sådan avgasrening som fr.o.m. årsmodell 1989 blivit obligatorisk. Nu föreslår dock regeringen att både nedsättningen för bilar med avgasrening och den generella höjningen skall slopas. I sin reservation föreslår miljöpartiet ett bibehållande av den generella höjningen, vilken enligt dess förmenande också bör tillämpas på nyare bilar. Ett bifall till denna reservation anses inte av utskottsmajoriteten vara motiverat. Det torde inte heller få de effekter miljöpartiet förväntar sig, dvs. mindre biltäthet.

Jag tyckte att det var daliga ekonomiska styrmedel Gösta Lyngå presenterade här. Jag kan ta ett exempel. Om Stockholm skulle ha samma biltäthet som Karesuando församling i Kiruna kommun, räknat efter yta, hur många

bilar tror då Gösta Lyngå att det skulle finnas i Stockholm? Jag vet att han inte kan svara på den frågan. Jag kan tala om för honom att det då skulle finnas tio bilar i Stockholm. Den biltäthet vi har där uppe är inget miljöproblem för oss. Tvärtom, det skulle vara större problem för oss med en mindre biltäthet. Bilen är faktiskt nästan det enda fortskaffningsmedel vi har i glesbygden.

När det gäller det andra förslaget från miljöpartiet om ändrad beräkningsgrund för accis finns det möjligheter att återkomma så snart förslag föreligger från den utredning som har till uppgift att utreda den indirekta beskattningen.

Vad sedan beträffar de tre övriga reservationerna i detta betänkande, som samtliga är borgerliga, vill jag enbart hänvisa till det som har sagts tidigare. Det här är gamla motioner som återkommer år efter år. Kan ni inte göra ett uppehåll ett år åtminstone med dessa motioner? Det är egentligen samma argumentation som förs från båda håll. Ingenting nytt har kommit fram i dessa frågor, som skulle kunna medföra att vi ändrade vår uppfattning.

Karl-Gösta Svenson frågar oss socialdemokratiska ledamöter i utskottet varför vi inte läser den här aktuella motortidningen – vad den heter kommer jag inte ihåg. Det var i alla fall en motortidning, där finansministern hade gjort ett uttalande som gick i samma riktning som Karl-Gösta Svensons uppfattning. Jag tänker personligen inte agera springpojke åt Karl-Gösta Svenson. Jag skulle rekommendera honom att ställa en fråga till finansministern eller interpellera, så att han får en bredare debatt, om detta nu är en så viktig sak som han vill göra gällande.

Jag skulle vilja slippa argumentera med Håkan Hansson genom att rekommendera honom att läsa s. 10 i betänkandet och ta intryck av vad vi från utskottsmajoriteten säger där.

Anf. 39 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! För att det skall bli rätt i protokollet yrkar jag bifall även till reservation 1, min egen reservation.

Jag kan, med användande av Bruno Poromaas aritmetik, förstå att det skulle finnas ungefär tio bilar i Stockholm i det läget. Jag kan dela den dröm som man har om att så verkligen skulle vara fallet. Vi är emellertid långt därifrån. Det finns många bilar i Stockholm. Det finns också många bilar över hela världen. Det är den totala effekten av dem som är allvarlig. Det är alldeles givet att bilen har en annan och mycket viktigare funktion i Karesuando. Det erkänner vi också inom vårt parti. Vi har också velat kompensera glesbygden för sådana nackdelar som kommer av en högre skatt på fordonen. Men vi måste vara överens om att bilen, sådan den nu är, inte är något bra fortskaffningsmedel, även om den blivit en nödvändig del av vårt samhälle. Vi hoppas att annan teknik skall utvecklas, bättre typer av bilar, som vi kan se litet mera positivt på.

Anf. 40 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Till Bruno Poromaa kan jag inte låta bli att säga att det är en väldig nonchalans han visar när han anser att ett ärende som varit uppe flera gånger inte är värt att debattera.

Bakgrunden till den reservation som vi lämnat, som vi bl.a. kommit med även tidigare år, är ju att man 1985 beslöt att bilar av årsmodell 1950 och tidigare inte behövde betala fordonsskatt. Det skedde för att människor med veteranbilar skulle slippa vända sig till länsstyrelsen om och om igen när de ville ta ut sina bilar i samband med utställningar och sedan avställa dem igen. Tanken var att underlätta för dessa fordonsägare.

Sedan har det gått några år och färre och färre bilar åtnjuter denna befrielse. Men de är ju fortfarande veteranbilar, när de är 30 år gamla och mer. De deltar i tävlingar och utställningar på samma sätt som bilar av årsmodell 1950 och äldre. Bilar av en senare årsklass kan dock inte vara med på samma premisser, eftersom man inte har infört en rullande gräns för veteranbilarna. Jag tycker att så länge socialdemokraterna inte kan lämna en *förklaring till varför man inte kan acceptera en rullande gräns för veteranbilar* med gemensamma skatteregler, så länge måste man faktiskt i Sveriges riksdag få ta upp dessa frågor till diskussion. Jag kommer att göra det ända tills socialdemokraterna förstår att det finns ett värde med att ha veteranbilar och en rullande gräns.

Anf. 41 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag kan konstatera att Kjell-Olof Feldt i denna intervju haft inställningen att han skulle se positivt på en förändring av beskattningen. Men tyvärr delas hans uppfattning i detta avseende inte av den socialdemokratiska utskottsgruppen. Bruno Poromaa är ju också, som företrädare för gruppen, väldigt ogin emot ett stort antal aktiva ungdomar, som vill ägna sig åt verksamheten att bygga om bilar. De har svårt att få tag i dessa bilar i Sverige. När de skall importera dem blir det mycket dyrt. Som jag sade nyss kan det kosta 15 000 till 20 000 kr. i accis, utöver bilinköpet som också kan vara kostsamt. Det hindrar ett stort antal ungdomar att ägna sig åt denna verksamhet.

För att vinna tid vill jag i övrigt instämma i vad Britta Bjelle nyss sade om vägtrafikskatten på veteranbilar. Det borde vara en rullande 30-årsgräns. Den skulle vara mycket enkel och praktisk att genomföra, en förenkling i ett annars komplicerat skattesystem.

Anf. 42 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Jag skulle vilja rekommendera Gösta Lyngå att komma med andra förslag än dem han i dag har presenterat. Om han nu skall börja med en kompensation till glesbygdsborna så uppfattas detta som ett slags nådegåvor. Det vill de definitivt inte vara med på. Men Gösta Lyngå skall också vara medveten om att i de biltäta regionerna bor de mest välbärgade människorna. En stor del har råd att ha bil oavsett vad det kostar. Britta Bjelle tycker att det är en väldig nonchalans när jag inte gör en djupdykning i argumentationen över de motioner som har behandlats otaliga gånger förut. Jag tycker att det är en väldig nonchalans från oppositionspartiernas sida att återkomma årligen med samma motioner. Det enda man gör med dem är att ändra datum och eventuellt ha andra undertecknare än tidigare.

När det gäller jämförelserna mellan den norska och den svenska accisen är det bara halva sanningen som framförs. Man kan inte göra sådana jämförel-

ser som görs här i debatten. Accisen för de norska personbilarna är väsentligt mycket högre än för de svenska.

När det gäller vägtrafikskatten för veteranbilar vill jag säga att skälen till vår ståndpunkt har förstärkts under senare tid, eftersom KIS också kommer att se över metoden att ersätta fordonsskatten på vissa lättare fordon med höjd bensinskatt. Av den anledningen här skälen till ett avslag stärkts.

Det har påpekats för mig att jag under mitt första anförande inte yrkade bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna. Om jag inte gjorde det då, gör jag det nu.

Anf. 43 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Till Bruno Poromaa vill jag säga att vi visst har förslag på konstruktioner som skulle kompensera glesbygden för de högre kostnaderna. Det gäller inte bara bilaccisen utan också bensin och annat som verkligen är mycket dyrare i glesbygden. Vi vill att folk skall kunna bo i glesbygden. Vi skall ha en levande bygd trots att den är gles. Men om det nu kostar mer, då skall väl staten kunna subventionera utan att det betraktas som nådegåvor? Det är en del av det system vi har att samhället tar ansvar för sådana områden som inte direkt kan bära sina egna kostnader. Det kostar olika mycket att bo på olika ställen, och det skall väl staten kunna ta hand om utan att Bruno Poromaa kallar det för nådegåvor. Det är inte den saken det är fråga om.

Anf. 44 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Man kan tycka att den fråga som jag tar upp, nämligen om skattebefrielse för veteranbilar, inte är någon särskilt stor fråga. Men för dem det berör är det väldigt angeläget. Ägaren till en veteranbil från 1950 behöver inte avställa och anmäla sin bil hos länsstyrelsen allteftersom han deltar i utställningar eller veteranävlingar eller vad det kan vara. Men den som har en bil, som räknas som veteranbil men är av årsmodell 1951, den personen måste anlita länsstyrelsen stup i kvarten. Detta är kostsamt för staten.

Jag kan faktiskt inte förstå vad socialdemokraterna menar när de inte anser att det som räknas som veteranbil, alltså ca 30 år gamla bilar och äldre, inte skall kunna behandlas på ett likvärdigt sätt. Det är detta frågan handlar om, och där har socialdemokraterna inte gett något svar.

Anf. 45 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag konstaterar att Bruno Poromaa, som kommer från ett glesbygdslän med stora avstånd, tydligen tycker det är bra att vi nu skall växla vägtrafikskatt till bensinskatt, vilket gör att bensinpriset stiger med ungefär en 50-öring. Den uppfattningen delar tydligen Bruno Poromaa. I kombination med försämrade bilavdrag drabbar det i stor utsträckning den befolkning som Bruno Poromaa företräder i Sveriges riksdag, liksom det missgynnar veteranbilsägare.

Sedan tycker jag att det kan bli en anseilig rabattering, upp till 15 000 kr., om man fastställer en schablonaccis på 1 500 kr. Det har ingen betydelse vilken bruttoaccis man har i Norge. I Norge är det en nettoaccis på 1 500 kr. på veteranbilar. Detta är det väsentliga, och det skulle kunna innebära en rabattering för svenska ungdomar på upp till 15 000 kr.

Anf. 46 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Den uppfattning Gösta Lyngå framför här har inte påverkat mig på något sätt. Gösta Lyngå har en gång i tiden bott i de regioner som jag kommer ifrån. Jag tror att om han hade stannat kvar där hade hans uppfattning i många saker säkerligen inte ändrats i så måtto att han hade blivit miljöpartist. Jag tror inte att han var miljöpartist när han bodde i Kiruna, utan det är vid senare datum som han har ändrat uppfattning. Till Britta Bjelle ville jag ytterligare säga att denna fråga kommer upp i KIS, så låt oss avvakta den utredningen.

Detsamma vill jag säga till Karl-Gösta Svenson. Vi tar resonemanget om bensinskatten när förslaget från KIS föreligger.

Anf. 47 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Vid den tidpunkten fanns inte miljöpartiet, men i hjärtat var jag nog miljöpartist då också.

De argument jag har kvarstår fortfarande. Det skall köras bil mindre, på grund av bilens skadeverkningar och utsläppen, men det är ju alldeles givet att där man behöver bilen skall man å andra sidan kunna stödjas så att inte skadan blir alltför stor för de människor som bor där och som jag i och för sig gärna skulle vilja tillhöra.

Anf. 48 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Till Gösta Lyngå vill jag säga att miljöpartiets politik är en fara för övre delen av det här landet. Det ser man på miljöpartiets representation i denna församling. Ni har inget ombud för den övre halvan av Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

9 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU26 *Pensionärernas skatteförhållanden*.

Pensionärernas skatteförhållanden

Anf. 49 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Inte enbart antalet år i riksdagen är befordringsgrund för viktiga uppgifter. Även antalet år i livet har viss betydelse. Tack vare denna tillägsbestämmelse har jag tilldelats uppgiften att informera kammaren om moderata samlingspartiets synpunkter och yrkanden vad gäller pensionärernas beskattning. För att inte samtliga ledamöter skall hinna bli pensionärer innan jag avslutat mitt anförande skall jag fatta mig kort. Ärendet har redan skjutits upp ett flertal gånger, som bekant.

Vi vet också alla att inga andra grupper i vårt samhälle har så höga marginaleffekter, dvs. ökade skatter och minskade bidrag, på inkomstökningar som folkpensionärer med låg eller genomsnittlig pension. För dem

med pensioner under drygt 94 000 kr. kan den samlade margineffekten uppgå till nära eller i vissa inkomstlägen t.o.m. över 100 %. Praktiskt taget hela inkomstökningen för dessa pensionärer går bort i ökad skatt på grund av att både deras extra avdrag och deras kommunala bostadstillägg är inkomstrelaterade.

Vad gäller reservation 1, som jag naturligtvis yrkar bifall till, och som har avgivits av moderater och även fått anslutning av folkpartiet, vill jag påpeka att vi anser det fel att folkpensionärerna drabbas av högre margineffekter än andra inkomsttagare. Enligt vår uppfattning är det anmärkningsvärt redan med en margineffekt på 60–65 % vid löneinkomster, och margineffekter upp till 90 % vid annan förvärvsverksamhet är helt orimliga. Därför anser vi att åtgärder bör vidtas för att komma till rätta med förhållandet. I avvaktan på RINK:s förslag bör därför margineffekten nedbringas genom att förvärvsinkomst undantas vid inkomstprövning av pensionärernas extra avdrag.

Reservation 2 gäller inkomstprövning av pensionärernas extra avdrag vid skattefria inkomster. Skattefria livräntor och den skattefria delen av exempelvis AGS-försäkring skall inte träffas av någon skatt. Så blir heller inte fallet om den berättigade inte är pensionär.

Är den berättigade pensionär blir den skattefria inkomsten i praktiken beskattad. Genom att den skattefria inkomsten beaktas vid inkomstprövningen av det extra avdraget kommer den berättigade att få betala högre skatt som en följd av den skattefria inkomsten. Härigenom blir den skattefria inkomsten indirekt beskattad, och skatten blir dessutom högre ju lägre inkomster pensionären har. Den pensionär som har så hög inkomst att han inte är berättigad till extra avdrag drabbas ju inte.

I sammanhanget kan det vara värt att notera att t.ex. skattefri ränta på allemanssparkonto inte beaktas på detta sätt, vilket visar det orättvisa och godtyckliga i den nu redovisade indirekta beskattningen av skattefri livränta och arbetsskadeersättning.

Vi anser således att den indirekta beskattningen av skattefri livränta och ersättning vid arbetsskada bör upphöra. Enligt vår uppfattning bör regeringen lägga fram förslag, som innebär att skattefri livränta och skattefri ersättning vid arbetsskada inte beaktas vid inkomstprövningen av det extra avdraget.

Reservation 5, som vi är ensamma om, gäller skattefrihet för hemsjukvårds- och hemvårdsbidrag till pensionärer. Enligt vår uppfattning finns det skäl att i avvaktan på förslaget att margineffekterna för pensionärerna undanröjs införa en generell skattefrihet för hemsjukvårds- och hemvårdsbidrag, främst med hänsyn till konsekvenserna av en beskattad ersättning.

Reservation 6 gäller förmögenhetsprövning av pensionärernas extra avdrag i allmänhet. Fr.o.m. den 1 januari i år avtrappas det extra avdraget med 10 % av den del av förmögenheten som överstiger 100 000 kr. Även om detta innebär en viss förbättring jämfört med tidigare gällande regler för den som har låg pension, kvarstår ändå principen att den pensionär som har låg pension får sin skatt höjd på grund av att hon eller han, trots låga inkomster som resulterat i låg pension, har lyckats spara ihop en summa till sin ålders dagar. Vi beslöt nyligen här i riksdagen om den förbättringen att förmögen-

het upp till 400 000 kr. som är bunden i boendet – eget hus eller bostadsrätt – skall undantas från att påverka det extra avdraget. Härigenom lättar skattetrycket något för pensionärer som har sina besparingar bundna i boende. Men det kvarstår när vederbörande på grund av ålder eller annat måste sälja sin bostad för att flytta till hyreslägenhet. Då frigörs besparingarna och då blir de beskattningsbara.

Mot den bakgrunden anser vi att provisoriska åtgärder bör vidtas för att undanröja dessa missförhållanden. De bör vidtas omgående.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga reservationer där moderata riksdagsmän är med.

Anf. 50 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i många år arbetat för en mera flexibel pensionsålder. Enligt folkpartiets uppfattning skall människor som känner behov av detta kunna välja en förtida pension. På motsvarande sätt skall också den som vill fortsätta sin yrkesverksamhet efter uppnådd pensionsålder kunna göra detta. Möjligheter skall finnas till deltidspension, liksom att varje pensionär bör ges största möjliga valfrihet att välja full eller nedtrappad arbetstid efter uppnådd pensionsålder.

Folkpartiet har också aktivt medverkat vid införandet av deltidspensions-systemet.

Under hela denna tid då våra strävanden varit inriktade på att åstadkomma denna valfrihet och flexibilitet har skattesystemet och regler på socialpolitikens område verkat i rakt motsatt riktning. Reglerna för det extra avdragets nedtrappning mot förmögenhet har verkat som en ren straffbeskattning för de människor som velat avstå konsumtion och spara för att ha det litet bättre på ålderns höst. Likaså har den som skaffat sig ett eget hem – vilket ju samhället som bekant aktivt stöder – också straffbeskattats för ett vanligt ordinarie egnahemsboende efter uppnådd pensionsålder.

Herr talman! De regler som jag nyss kritiserat går på intet sätt ihop med den syn och den omtanke som vi från folkpartiets sida vill rikta mot de människor som efter ett fullt och i de flesta fall hårt dagsverke helt eller delvis dragit sig tillbaka ifrån arbetslivet.

Det känns därför positivt att reglerna för förmögenhet i form av bostad fått en mänskligare utformning. Helst borde förmögenhetens inverkan på det extra avdraget helt ha avskaffats, men det är i alla fall en ljusning att vi kommit dit vi kommit.

Tyvärr är denna ljusning inte på något sätt heltäckande. Fortfarande straffar snarare än belönar skattesystemet insatser i arbetslivet som görs efter uppnådd pensionsålder. Fortfarande verkar regler på socialpolitikens område i samma riktning.

Den hantverkare som väljer att göra en arbetsinsats efter pensioneringen berövas ofta 90 % av vederlaget för denna insats. Den yrkesarbetare som gör sammalunda blir av med två tredjedelar av lönen i skatt och bortfall av KBT.

En omfattande reformering av det svenska skattesystemet pågår nu på utredningsstadiet. Från folkpartiets sida menar vi att denna fråga är så viktig att en ändring behövs omgående. Därför bör ett förvärvsavdrag om 10 000 kr. införas för pensionärer. Inkomster av tjänst och rörelse upp till detta

belopp skall vara skattefria och inte heller påverka pensioner eller andra förmåner.

I det konjunkturläge vi nu har vill socialdemokraterna hindra folk från att arbeta genom att straffa ut dem med högre skatt. Men det finns också ett annat sätt att lösa överhettningen på. Man kan faktiskt stimulera människor att arbeta mera. Det får samma verkan, dock på ett mera positivt sätt.

Herr talman! Den skattemässiga behandlingen av pensionärer vittnar inte om någon större tacksamhet mot dem som dragit ett tungt lass vid uppbyggnaden av välståndet i vårt land. Det torde stå helt klart för alla och envar. Det finns dock en grupp av pensionärer som behandlas fullständigt exceptionellt. Det gäller pensionärer med skattefria livräntor. Trots att Hugo Hegeland gick in på den saken skall jag upprepa detta. Jag har år efter år sedan jag kom till riksdagen motionerat om denna sak.

Dessa inkomster är ju uttalat skattefria och skall enligt lagstiftningen inte träffas av någon skatt. Så blir inte heller fallet så länge som den som t.ex. uppbär en skattefri livränta inte är pensionär.

När vederbörande uppnår pensionsåldern blir däremot den skattefria inkomsten helt plötsligt i praktiken beskattad.

Då uppstår alltså den fullständigt perversa situationen att den pensionär som har så hög inkomst att han eller hon inte äger rätt till extra avdrag slipper betala skatt för livräntan, medan den som har låg pension får betala skatt. Skatten blir dessutom högre ju lägre pensionen är. Man måste, herr talman, ha en till ytterlighet förvrängd uppfattning om vad ordet solidaritet innebär om man skall kunna tycka att denna ordning är acceptabel. Pensionärer med höga pensioner slipper skatt på livräntan. Pensionärer med låga pensioner får betala skatt och skatten blir högre ju uslare pension man har.

Jag måste ställa frågan till socialdemokraternas talesman Lisbeth Staaf-Igelström här i kammaren: Hur länge skall ni låta denna rättsvidriga, ovärdiga situation bestå? Är det inte snart dags att räta på ryggen och höja näsan över lågvattenmärket? Känner ni ingen skam mot dessa pensionärer, vars yrkesverksamhet kostat dem några fingrar, en hand, en arm, givit dem silikos eller något annat men?

Till Bruno Poromaa, som ironiserade över att samma motioner återkommer år efter år i kammaren, vill jag säga: Jag kan försäkra Bruno Poromaa och andra socialdemokrater också att jag inte tänker lämna mig själv eller dem någon ro förrän denna vidriga sak är avklarad.

Herr talman! Jag vet ju att kammarens tidsschema är hårt ansträngt. Jag slutar därför med att yrka bifall till alla reservationer i detta betänkande som är undertecknade av folkpartister.

Anf. 51 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! I en interpellation till finansministern i november 1987 visade jag vilka orimligt höga marginalskatter pensionärer med låg eller relativt låg pension har. Då var gränsen 80 000 kr. i inkomst, nu är det ungefär 94 000 kr. i inkomst för dem som drabbas särskilt hårt av marginaleffekter.

Jag visade i den interpellationen att av arbetsinkomster och andra extra inkomster utom räntor gick minst 90 % bort i ökad skatt och minskat kommunalt bostadstillägg. Jag visade även att den i särklass högsta marginal-

skatten drabbade de lågpensionärer som lyckats skaffa sig besparingar. På den ränta besparingarna kunde ge kunde över 200 % gå bort i skatt och minskat KBT.

Det hade varit förvånansvärt tyst om dessa förhållanden innan jag för knappt ett och ett halvt år sedan tog upp dem i interpellationen till finansministern. Det hade varit tyst trots att marginalskatter för andra inkomsttagare än pensionärer praktiskt taget alltid haft en framträdande plats i den politiska debatten. Men jag är glad över att den tystnaden har upphört och att det har blivit en offentlig debatt och en debatt här i riksdagen.

I höstas gjordes vissa smärre förbättringar genom ett regeringsförslag som dock inte var motiverat av rättvisa för pensionärerna utan av att man ville få fler pensionärer ut i arbetslivet. Ett annat exempel på att tystnaden har upphört är de många riksdagsmotioner som numera väcks. Inte mindre än 13 motioner väcktes i januari i dessa frågor. Pensionärernas skatter har i år fått ett eget betänkande. Tidigare kunde man hitta dessa frågor – i den mån de berörts – i betänkanden om inkomstskatter m.m.

Tyvär är det en majoritet av s och vpk som avstyrker samtliga motioner som syftar till att genom olika lösningar bidra till att ge pensionärerna ett rimligare skattesystem.

De regler som i år gäller för pensionärerna leder ju till att pensionärer med upp till ca 94 000 kronors inkomst får betala ungefär 60 % av sin inkomst i skatt om den utgör inkomst av arbete som anställda. Men är det inkomst av egen rörelse eller uppdragsverksamhet eller extrapensioner, kan de räkna med att omkring 90 och i en del fall inemot 100 % går bort i skatt och minskat KBT.

KBT behandlas av socialförsäkringsutskottet, men vi ser i det betänkande därifrån som vi har fått och snart kommer att ta ställning till här i riksdagen, att socialdemokrater och kommunister även där avvisar kravet om att göra det bättre för pensionärerna då det gäller avtrappningen av KBT.

Även med de reformer som genomfördes i höstas kan långt över 100 % av ränteinkomster gå bort i ökad skatt och minskat KBT. Anledningen är att det extra avdraget för lågpensionärerna minskas, både på grund av inkomst och på grund av besparingar. Samma är det med KBT.

Herr talman! Det nuvarande systemet straffar de pensionärer som har följt de riktlinjer samhället har ställt upp, nämligen att vi skall spara och att vi skall planera vår ekonomi. Nuvarande system leder till att pensionärer inte alls motiveras till att skaffa sig mer inkomster, i varje fall inte beskattningsbara. De lockas inte till att ha besparingar eller att redovisa sina besparingar. Bouppteckningsförrättare brukar berätta om hur de i byråldador och annat finner en hel del besparingar som pensionärerna har där för att slippa både ränta och de skattekonsekvenser denna medför.

Målet för skattepolitiken måste vara att pensionärer liksom alla andra inkomsttagare skall ha rimliga marginalskatter, så att det för pensionärer liksom för andra lönar sig att öka sina inkomster, lönar sig att planera sin ekonomi och lönar sig att spara för att därigenom öka sin trygghet. Vi inom centern anser att vi inte kan fortsätta att ha ett sådant system som straffar sparande och straffar dem som vill skaffa sig mera arbetsinkomster. Vi skall ha ett system som stimulerar pensionärerna till att vara verksamma.

I de båda centermotioner som behandlas i detta betänkande tar vi upp två frågor: dels avskaffande av systemet med att extraavdraget minskas på grund av besparingar, dels en snabb översyn av systemet med att extraavdraget minskas på grund av ökande inkomster.

Först detta om besparingar. Jag nämnde inledningsvis några exempel på marginaleffekter. Innan förändringen genomfördes i fjol betalade pensionärer med låg pension men med besparingar en miljard mer i skatt än de skulle ha gjort om inte det här systemet hade gällt. Jag har inte lyckats få veta hur man har räknat fram det, men jag fick detta som svar av finansministern för ungefär ett år sedan. När jag via utredningstjänsten ville veta hur man hade räknat fram det hela, fick jag kort och gott svaret att det uppgavs från finansdepartementet att det handlade om internt arbetsmaterial som inte lämnades ut. Tänk att dessa pensionärer alltså har, med det system som vi hade, betalat en miljard mer i skatt på grund av sina besparingar i form av en extra förmögenhetsskatt! Detta kan jämföras med att den vanliga förmögenhetsskatten i årets budget är beräknad till ungefär 2,4 miljarder.

Reglerna ändrades något fr.o.m. i år så, att pensionärer kommer att betala något mindre i skatt, hur mycket kan jag inte säkert uppge. Men vilka är det som drabbas av systemet att man får högre skatter därför att man har besparingar? Jo, det är människor som under sitt aktiva liv haft låga inkomster. Hade de haft höga inkomster, hade de haft hög pension och då inte drabbats. Det är de som har haft låga inkomster men ändå lyckats spara ihop en del, ofta genom att de byggt upp ett eget hem, som straffas. Med de regler som vi har nu slår detta inte så hårt så länge de har det egna hemmet kvar. Men då de av hälsoskäl eller annat måste avyttra hemmet så att besparingarna så att säga frigörs, då slår skattereglerna blint mot dem. Vi bör även komma ihåg att med de nya arvsregler som det var enighet om att införa och som gör att efterlevande make får behålla hela boet och inte behöver dela med sig till de gemensamma barnen, blir mera av den samlade förmögenheten kvar hos änkor och änklingar som då kommer att drabbas av de skatteregler som vi har.

Vi säger från vårt håll att ett avskaffande av systemet med att minska extraavdraget på grund av besparingar inte är någonting som behöver utredas. Det kan riksdagen fatta beslut om direkt i enlighet med motionskraven – ett beslut som skall gälla fr.o.m. årets inkomster och alltså 1990 års taxering. Genom att bifalla reservation 6 från centern, moderaterna och folkpartiet får man ett sådant system gällande fr.o.m. årets inkomster.

Vad gäller frågan om att ändra skattereglerna så att pensionärerna får rimliga marginalskatter när det gäller övriga inkomster begär vi från centerns sida en skyndsamt utredning. Våra motionskrav tillstyrks i reservation 3 av centern, folkpartiet och miljöpartiet, men majoriteten avstyrker förslaget. Majoriteten hänvisar till inkomstskatteutredningen. Men de här grupperna betalar ju i huvudsak kommunalskatt. Det är inte den statliga marginalskatten som kommer att ändra marginaleffekterna för pensionärer, utan det är systemet med extra avdrag. Jag tycker att det skulle vara på sin plats att Sveriges riksdag gör ett klart uttalande om att frågan måste lösas, och lösas skyndsamt. Jag vill fråga: Varför vill socialdemokraterna och kommunisterna fortsätta att skattemässigt straffa de pensionärer som har besparingar?

Varför vill ni inte att man gör ett klart uttalande från riksdagens sida vilken inriktning man vill ha när det gäller pensionärernas skatter? Det är anmärkningsvärt.

Anledningen till att vi har detta system med höga marginaleffekter för pensionärerna är ju egentligen att grundpensionen är för låg. Den som har den lägsta pensionen har folkpension, pensionstillskott och KBT, och vidare gäller särskilda skatteregler. Dessa fyra faktorer tillsammans skall ge en rimlig inkomst att leva på. För närvarande är den knappt 54 000 kr. Genom att vi har detta krångliga system får vi alltså höga marginaleffekter, kontroll av pensionärernas inkomster och förmögenheter och byråkrati.

Från centerns sida är vi några som har sett på vad man skall kunna göra åt frågan. Vi har sagt så här: Varför inte ge alla en ordentlig grundpension, som beskattas enligt vanliga skatteregler, en grundpension som vi sätter så högt att nettoinkomsten efter den vanliga skatten blir minst lika stor som den är nu för den som har den lägsta pensionen? Vi får ett system som inte leder till högre marginaleffekter för pensionärer än för andra, och vi undviker krångel och byråkrati.

Det finns många viktiga skäl till att ha rimliga marginaleffekter för pensionärerna. Ett är att vi måste undanröja förvärvshinder för pensionärerna. Många pensionärer är pigga och intresserade av att arbeta även efter uppnådd pensionsålder. Det är viktigt att vi har ett skattesystem som stimulerar och inte hindrar detta. Det är viktigt för hela samhället, eftersom pensionärernas arbetsinsatser och kunnande behövs. Det är viktigt för pensionärerna själva och deras omgivning. Om pensionärer är aktiva länge skjuter man oftast upp den tidpunkt då de behöver vård.

Herr talman! Enligt centern är det väsentligt att vi nu tar ett viktigt steg i strävan efter rättvisa skatteregler för pensionärer och i strävan efter att undanröja hinder för dem att vara aktiva. Det gör vi genom att vi begär en skyndsamt utredning om pensionärernas skatteregler i reservation 6, som jag yrkar bifall till. Vi gör det också genom att stödja reservation 3, som jag yrkar bifall till och som innebär omedelbart avskaffande av systemet med straffbeskattning av pensionärer som, trots att de haft låga inkomster, lyckats skaffa sig besparingar.

Anf. 52 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Det är ett gammalt välkänt problem som Martin Olsson mycket värtaligt här har beskrivit. Jag vill inte betunga kammaren med en repetition, så jag nöjer mig med att instämma i Martin Olssons yrkande om bifall till reservation 3 om en utredning av beskattningsreglerna för pensionärerna.

Jag vill även yrka bifall till reservation 7, mom. 7 och 9. Det gäller förmögenhetsprövningen av pensionärernas extra avdrag då pensionärer dels har en förmögenhet på 100 000 kr., dels har haft hus för 400 000 kr. och säljer detta hus. I höstas beslöt riksdagen att kapital bundet i boende upp till 400 000 kr. inte skulle tas med vid förmögenhetsprövningen. Nu kan situationen uppkomma att pensionären säljer huset och plötsligt får räkna in en rätt så stor summa i förmögenhetsprövningen av extra avdraget. I själva verket kommer han inte att ha något extra avdrag i det läget.

Vi skulle alltså vilja höja denna beloppsgräns, som nu är 100 000 kr., till 500 000 kr. när det gäller förmögenhetens inverkan på det extra avdraget. Vi vill inte alls gå så långt som en del partier, som vill slopa förmögenhetsprövningen fullständigt. Vi tycker att detta är en lagom väg att gå.

Jag yrkar än en gång bifall till reservation 7.

Anf. 53 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! När det gäller pensionärernas beskattning har man under åren, i syfte att befria dem som har mycket låg pension från inkomstskatt, medgett ett extra avdrag för nedsatt skatteförmåga vid sidan av det vanliga grundavdraget. I de allra flesta fall har någon beskattningsbar inkomst inte uppkommit.

För att pensionärer med högre inkomst eller förmögenhet skall få samma skattemässiga behandling som övriga skattskyldiga avtrappas avdraget och i vissa fall upphör det att gälla.

I flera motioner, främst på den borgerliga kanten, tar man upp just frågan om inkomstprövningen av folkpensionärernas extra avdrag. Man vänder sig mot att skattefria inkomster beaktas och begär i en del fall undantag för sådana inkomster.

Men det finns också motioner som är inriktade på olika typer av undantag för förvärvsinkomster – för att inte tala om folkpartiets motion där man vill införa ett förvärvsavdrag om 10 000 kr. för pensionärer.

Självfallet skall vi värna om våra pensionärer. Många av dem har haft det motigt och fått slita hårt för att klara sin ekonomi. Därför skall vi också unna dem att på ålderns höst sedan de pensionerats få njuta av de förmåner som de har varit med om att rösta om och arbeta fram, t.ex. ATP.

Men i likhet med vad utskottet anför vill jag erinra om att folkpensionärernas extra avdrag för nedsatt skatteförmåga är ett behovsprövat avdrag och att såväl skattepliktiga som skattefria inkomster av den anledningen bör beaktas vid inkomstprövningen.

Det har visserligen förekommit en del icke önskade marginaleffekter, vilka vi delvis har lyckats dämpa. Vi har alltså inte helt lyckats dämpa dem – det skall erkännas. Men som kammarens ledamöter vid det här laget vet, eller borde känna till, är folkpensionärernas extra avdrag föremål för överväganden inom RINK – dvs. den kommitté som har att göra en översyn av den reformerade inkomstbeskattningen.

Vidare torde det vara känt att denna utredning skall vara klar och komma med sina förslag i mitten av juni detta år.

Herr talman! Det finns alltså enligt min mening inte något skäl till att i dagsläget tillsätta en ny utredning för att utreda pensionärernas skatteförhållanden.

När det gäller de komplikationer som kan uppstå i fråga om de nya reglerna om bostadsrätternas påverkan på förmögenhetsvärdet har vissa ändringar gjorts för att underlätta det hela. Även här pågår ju ett utredningsarbete i akt och mening att förenkla nu gällande regler.

I skatteutskottets betänkande 26 behandlas 13 motioner som har väckts under den allmänna motionstiden och som handlar om pensionärernas extra avdrag.

Motionärerna pekar på de marginaleffekter som en behovsprövning av detta slag medför och framställer yrkanden om olika former av undantag vid inkomstprövningen och om att förmögenhetsprövningen helt skall slopas. Det framställs också yrkanden om en översyn av vissa bestämmelser när det gäller att begränsa marginaleffekterna.

Att nyliberalerna i vårt land hoppas på en ny vår och en omsvängning i den socialdemokratiska politiken är känt sedan länge. Visst skall vi ha en ny skattereform med ganska radikala förslag! Men låt oss vänta på den i stället för att i dag springa i väg och göra halvmesyre – provisorier som vi sedan kanske får ångra, därför att de inte alls passar in i vårt kommande skattesystem.

Som tidigare framgått har riksdagen beslutat om vissa lättnader i förmögenhetsbedömningen fr.o.m. den 1 januari 1989. Bl.a. ändras de särskilda regler som gäller för värderingen av villa och bostadsbyggnad med tomt på jordbruksfastighet. Den tidigare regeln som gällde en reduktion av den del av värdet som understiger 250 000 kr. ersattes med ett helt undantag upp till 400 000 kr. Reglerna gjordes också tillämpliga på bostadsrätter. Det har uppmärksamats att den sistnämnda förändringen i vissa fall kan innebära en försämring. Enligt en begränsningsregel får nämligen en pensionär som har flera fastigheter eller lägenheter endast tillämpa särreglerna på en av dessa, i första hand på den som används som stadigvarande bostad. Eftersom en bostadsrättsinnehavare tidigare kunde tillämpa särreglerna på en eventuell fritidsfastighet men efter ändringen normalt måste tillämpa reglerna på bostadsrätten, kan extra avdrag i vissa fall komma att medges.

Herr talman! När det gäller begränsningen till *en* fastighet per skattskyldig bör man ändra till *två* fastigheter. Samtidigt bör bestämmelsen om att undantaget i första hand avse den stadigvarande bostaden slopas. Härigenom får såväl pensionärer som bor i villa som pensionärer som bor med bostadsrätt möjlighet att undanta både bostaden och en eventuell fritidsfastighet upp till 400 000 kr. Dessutom uppnås att uppgiften om vilken fastighet eller lägenhet som utgör stadigvarande bostad inte längre behövs. Möjligheten att fritt välja vilken fastighet som skall undantas bör inte föranleda något problem, eftersom myndigheterna kan utgå från att undantaget avser den eller de fastigheter eller andelar som ger den största nedsättningen.

Låt mig avslutningsvis konstatera att det är vi socialdemokrater som har slagits och som även i framtiden kommer att slåss för rättvisa åt pensionärerna!

Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 54 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är vi socialdemokrater som har slagits för rättvisa åt pensionärerna, sade Lisbeth Staaf-Igelström. Ja, det är verkligen en underlig rättvisa som har åstadkommits. Lisbeth Staaf-Igelström sade också att det extra avdraget är ett behovsprövat avdrag. Jag måste faktiskt ta fasta på detta. Nog är det väl *en konstig behovsprövning. En skattefri ränta på ett allemanskonto beaktas inte vid behovsprövningen. Men en skattefri livränta,*

som utgör ersättning för ett arbetshandikapp som man kanske har fått dras med under en stor del av sitt liv, skall beaktas. Vad är det för en behovsprövning?

Att när det gäller regler som ger den som har lägre pension högre skatt och den som har riktigt hög pension ingen skatt alls tala om behovsprövning är väl ändå snudd på rekord.

Låt oss inte springa i väg och göra halvmesyrer, sade sedan Lisbeth Staaf-Igelström. Men en halvmesyr i det här fallet skulle innebära ett jättestort steg framåt.

Anf. 55 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Även jag frapperades av Lisbeth Staaf-Igelströms uttalande om att det är socialdemokraterna som har slagits för rättvisa åt pensionärerna. Jag vill då framhålla att vi i centern i alla tider har slagits för rättvisa åt pensionärerna. Vi har också slagit vakt om de människor som under sitt yrkesverksamma liv har haft ganska begränsade inkomster och verkat för att dessa skall ha en trygghet på ålderns dar. Vi har varit pådrivande i det fallet. Därom råder inget som helst tvivel.

När vi diskuterar skattefrågor här skall vi hålla oss till fakta och inte, som Lisbeth Staaf-Igelström gjorde, komma med allmänna formuleringar och överdrivna påståenden om det egna partiets förträfflighet.

Lisbeth Staaf-Igelströms anförande andades egentligen genomgående ett försvar av det nuvarande systemet, som nu diskuteras. Det gäller alltså ett system som ger större marginaeffekter för pensionärer än för andra och som ger mycket stora marginaeffekter i många situationer. Det är ju det systemet som vi vill ta bort, och vi är mycket förvånade över att socialdemokraterna inte är öppna för att hitta en lösning i dessa frågor. Den dellösning som tillkom i höstas var bara en liten dellösning, och den tillkom inte tack vare regeringens förslag utan tack vare riksdagens behandling.

I utskottsbetänkandet hänvisar majoriteten till RINK. I mitt anförande nämnde jag detta, och jag ställde några frågor till socialdemokraternas företrädare om varför de inte vill göra ett uttalande från riksdagens sida. Jag fick inget svar på frågorna. Majoriteten hänvisar ständigt till RINK, men vad som har sipprat ut från den är att man konstruerar nya system med extra avdrag som skall avtrappas på olika sätt och som därmed även i framtiden kommer att leda till att pensionärer får högre marginaeffekter än andra inkomsttagare.

Vad gäller frågan om huruvida besparingar skall leda till extra höga skatter för dem som har låga pensioner står det i utskottsbetänkandet att RINK tar upp den. Jag vill då fråga socialdemokraternas representant, som kanske känner bättre till RINK:s arbete, om RINK kommer att föreslå några reformer när det gäller förmögenhetens inverkan på det extra avdraget och på KBT. Från centerns sida anser vi att detta är ett orimligt system, och därför borde riksdagen redan nu kunna fatta ett beslut om att avskaffa systemet med prövningen mot besparingarna.

Anf. 56 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Liksom de båda föregående talarna blir jag mycket förvånad över att höra Lisbeth Staaf-Igelströms framställning av de stora insatser som socialdemokraterna har gjort, liksom att socialdemokraterna har varit huvudansvariga för alla förbättringar som äntligen har ägt rum i beskattning-
en av pensionärer.

När det gäller de lättnader i reglerna avseende förmögenhet i boende som har antagits och som nu innebär ett undantag för förmögenhet upp till 400 000 kr., även inkluderande bostadsrätter, vill jag erinra om att det var oppositionspartierna som efter ett flertal utskottssammanträden fick socialdemokraterna att gå med på förbättringen. Det var alltså högst motvilligt som socialdemokraterna gick med på denna förändring, liksom även andra förändringar.

Anf. 57 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är vi socialdemokrater som har slagits för pensionärerna i vårt land. Jag behöver bara påminna om ATP och om delpensionen. Jag vill också säga att pensionerna sedan 1982 åter har värdesäkrats.

Om ni lyssnade ordentligt hörde ni att jag i mitt inlägg sade att vi socialdemokrater är medvetna om de marginaleffekter som folkpensionärerna har drabbats av. Jag sade också att det har varit svårt att komma till rätta med detta men att vi jobbar med det. Genom olika åtgärder, bl.a. marginalsattesänkningen på 3 %, har det blivit en viss lindring, men vi har inte lyckats fullt ut.

Denna fråga är föremål för behandling i RINK, och jag vill inte på något sätt förekomma RINK:s förslag. Jag vet bara litet av vad som har sipprat ut därifrån, precis som Martin Olsson, så vi får vänta på förslaget. Vi i utskottsmajoriteten vill alltså ha en helhetssyn på skatterna, och vi vill icke göra några provisorier i nuläget.

Anf. 58 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att det inte är något provisorium som vi i centern vill införa, utan vi ställer två krav. Det ena är att förmögenhetsprövningen skall avskaffas. Eftersom vi anser att den är principiellt felaktig bör riksdagen fatta beslut med verkan så snart som möjligt, dvs. för innevarande års inkomster.

Det andra kravet gäller en snabb översyn, som syftar till att även pensionärerna skall få rimliga marginalsatser och marginaleffekter. Vi begär inget provisorium där heller, utan syftet är att pensionärer liksom alla andra i samhället skall ha marginaleffekter som stimulerar dem att vara verksamma, att planera sin ekonomi, att öka sina inkomster, osv.

Jag har mycket svårt att förstå varför socialdemokraterna inte skulle kunna gå med på detta krav. Det är en stor fråga. Den berör många, och den berör dem som har gjort stora insatser i vårt samhälle men som inte har fått så stor ersättning för sitt arbete, när de nu inte har särskilt höga pensioner. Det är deras skattefråga det gäller. Det är de som skall få rimliga marginalsatser, inte bara vi som har förmånen att ha hyggliga och rätt bra inkomster.

Lisbeth Staaf-Igelström nämnde att socialdemokraterna hade återinfört

värdesäkringen av pensionerna. Men värdesäkringen av pensionerna har inte någon gång avskaffats. Under den stora lågkonjunktur som rådde i vårt land och över hela världen i slutet av 70-talet och i början av 80-talet ändrade vi som då var i regeringsställning reglerna för beräkning av basbeloppet. Eftersom de stora energiprishöjningarna på grund av oljechocken då drabbade hela det svenska folkhushållet, sade vi att ingen kunde kompensera sig för dem. Det var en lösning som ansågs nödvändig då.

Socialdemokraterna gjorde om systemet 1982, vilket innebar att det inte togs någon särskild hänsyn till devalveringseffekten. Värdesäkringen har alltså inte varit borttagen, utan det var bara så att energiprisernas höjning inte påverkade basbeloppet.

När det gäller att slå vakt om allas rätt till en hygglig pension och trygghet på ålderns dagar har centern gått i spetsen för arbetet både för att höja folkpensionerna och för att höja pensionstillskottet, som betyder så mycket för dem som har låga pensioner.

Anf. 59 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Debatten har nu glidit in i det vanliga snacket om vem som var bäst. Jag hatar den typen av debatt.

Lisbeth Staaf-Igelström nämnde deltidspensioneringen. Om jag inte minns fel var det ett förhandlingskrav från folkpartiet i de förkättrade Hagaförhandlingarna, så det är inte mycket att skryta med.

Varför inte tala om den skriande orättvisa som jag tog upp? Varför inte se framåt och rätta till den i stället? Varför inte säga några ord, Lisbeth Staaf-Igelström, om vad ni tänker göra åt den mycket märkliga tolkning av behovsprövningen som ni gör?

I stället angrep Lisbeth Staaf-Igelström folkpartiets förslag om ett förvärsavdrag på 10 000 kr. I dagens läge är det en lika omotiverad som felaktig kritik. Det är precis ett sådant förslag som behövs. Ni socialdemokrater har bara radat upp en mängd skattehöjningar på 20 miljarder för att kyla ner. I stället för att producera skall vi alltså tvinga folk att vara hemma, genom att inte ge dem köpkraft.

Vi säger så här: Varför inte stimulera människor att arbeta? Det har precis samma effekter, men det har positiva effekter. Det kallas utbudsekonomi, och det är en utomordentligt bra lösning i den nuvarande situationen. Varför angripa det enda förslag som har lagts fram från något parti i den riktningen, med undantag av de förslag som i dag presenteras av folkpartiet om en tidigareläggning av en betydande del av skattereformen?

Anf. 60 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Till Lisbeth Staaf-Igelström vill jag säga att vi över huvud taget inte skulle behöva ha den här debatten om pensionärernas skatteförhållanden, om vi inte hade ett så orimligt skattesystem, som ni socialdemokrater under 50 års tid har lyckats frambringa. Som bekant har både Stig Malm och Kjell-Olof Feldt betecknat det som perverst och ruttet. Ända får vi höra: Nej, vi vill inte föregripa RINK-utredningen. Men som vi hörde Martin Olsson säga frågade han finansministern redan för två år sedan om denne inte ville göra något åt dessa orimliga förhållanden. Inte nog med att systemet är

perverst och ruttet, för att använda socialdemokraternas egna ord om det skattesystem som de har administrerat i 50 år. utan pensionärer med låga inkomster drabbas av högre progressivitet och bidragsbortfall på grund av dessa ytterligt underliga bestämmelser. Men alltsammans går tillbaka på det faktum att vi har ett orimligt skattesystem, ett orimligt skattetryck och att varje förändring till det bättre bromsas av socialdemokraterna så fort ett sådant förslag läggs fram.

Anf. 61 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det skattesystem som vi har i dag har vi fått på grund av de olika provisoriska lösningar som har gjorts under årens lopp. Därför skall vi ha ett nytt skattesystem. Det är därför vi har börjat vår skattereform. Vi socialdemokrater ser alltså framåt.

Jag kanske skall erinra kammarens ledamöter om syftet med skattereformen. Syftet är att åstadkomma ett mer rättvist och enkelt skattesystem, som i förhållande till dagens innebär lägre skattesatser för den statliga inkomstskatten, en breddad skattebas genom minskade avdragsmöjligheter samt en mer enhetlig kapitalbeskattning, som stimulerar till ökat sparande och minskad skuldsättning. Ett annat viktigt mål för kommitténs arbete är att åstadkomma ett regelsystem som kan bli bestående under en lång tid. Detta gäller också pensionärerna. Förslaget kommer i juni månad. Vi skall icke rusa i väg och göra nya provisorier i nuläget.

Anf. 62 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är en ny upplevelse att få gå in sist i en debatt och så att säga försvara utskottsmajoriteten. Men man skall sällan fördöma det man aldrig har provat, så det får gå detta också. Nu skall jag väl inte så mycket försvara som förklara vpk:s ställningstagande.

Vi i vpk anser att pensionärerna drabbas av alltför kraftiga marginaleffekter. Denna insikt är vi inte ensamma om. Den delas uppenbarligen av alla riksdagspartierna. Framför allt delas den av pensionärerna, liksom den ingår i det allmänna rättsmedvetandet.

Frågan har påtalats flerfaldiga gånger av skatteutskottet, som har gett till känna och begärt förslag om åtgärder mot marginaleffekterna. Regeringen har verkställt, den är lydig mot riksdagen. Men den har verkställt med föga framgång. De propositioner som har presenterats som lösningar har i flera fall resulterat i betydande skattehöjningar för pensionärsgrupper som absolut inte kan kallas särskilt välbeställda. De borgerliga, tillsammans med vpk och miljöpartiet, avvisade ett sådant förslag så sent som i höstas. Det var glädjande, men litet synd dock att vi inte i utskottet förmådde att formulera någon egen lösning på problemet som vi kunde vinna enhet kring. Men vi stoppade en väsentlig försämring, och det var vackert så.

På några punkter kunde utskottets ledamöter tillsammans finna dellösningar. För det första gällde det att det kommunala bostadstillägget inte skall reduceras av en arbetsinkomst. Nu handlar detta i verkligheten om ganska små grupper. De som har KBT är ofta så gamla att de inte är aktuella för arbetsmarknaden. Dock, det finns sådana som detta kan hjälpa, och det var bra att vi kunde fatta det beslutet enhälligt.

För det andra kunde vi få fram förbättringar vad gäller förmögenhetsprövningen så att den bara skulle utgöra 10 % av den del som går över 100 000 kr. Det var också bra. Det rådde fullständig enighet.

Genom ett mycket prestigelöst handlande från några av de borgerliga partierna kunde utskottet enas om väsentliga lättnadsregler vad gällde den delen av förmögenheten som var bunden i boende. Det har vpk föreslagit under flera riksmöten men inte kunnat få igenom. Men tack vare att många partier i utskottet agerade prestigelöst kunde vi få in det i betänkandet i höstas. Det var till en början i strid med socialdemokraterna, men även i den frågan gick de med till slut. Det tycker jag var mycket fint gjort av alla de partier som var inblandade i dessa diskussioner. Det var svåra frågor.

Vi har också i utskottet klarat att formulera lättnadsregler, som Lisbeth Staaf-Igelström tog upp, för de förbiseenden som utskottet gjorde när det arbetade under stor tidspress. Vi har nu förbättrat lättnadsreglerna och undanröjt vissa icke avsedda effekter. Även det har vi gjort under full enighet. Jag kan säga att det har förekommit diskussioner och att det har funnits olika förslag till lösningar. Jag kan inte påstå att det förslag som utskottet antog var den enda möjliga vägen. Det är klart att det finns andra vägar. Men jag menar att det var en tämligen rak och enkel väg att låta två fastigheter, t.ex. en bostadsrätt och ett fritidshus, inkluderas i ett belopp på 400 000 kr. Det var en rak och enkel lösning. Vi fick till slut socialdemokraterna att stödja detta förslag. Jag tycker att det var mycket bra av dem att gå med på en sådan lösning.

På andra områden har utskottet inte varit lika framgångsrikt. Vi har fått 7 reservationer, men inte i något fall från vpk. Annars brukar vpk vilja reservera sig. Men vi har valt att acceptera den argumentering som redovisas av utskottsmajoriteten, vilken säger att frågan är under utredning i RINK och att RINK väntas lägga fram förslag inom kort. Vi har valt att acceptera den verklighetsbeskrivningen, eftersom den överensstämmer till hundra procent inte bara med sannolikheten utan också med verkligheten.

Det har gjort att vi inte har stött reservation 3, trots att den ligger mycket väl i linje med ståndpunkter som vi i vpk har intagit, som vi intar fortfarande och som vi kommer att inta i framtiden. Men att tillsätta en ny utredning innan en pågående utredning är avslutad kan ge vissa tekniska komplikationer i ett arbete.

Detta gör inte att frågan kan eller bör avföras från debatt. Redan till hösten kan frågan om beskattningsreglerna för pensionärer aktualiseras, om inte RINK ger acceptabla resultat. Jag betvivlar att RINK kommer att ge acceptabla resultat. Jag sade när vi var ute och talade på första maj att det är hög tid för socialdemokratin att lämna RINK-en, och det före slutspelet. Jag tror att det kommer att bli samma effekt nu, när vi skall ha slutspel i fråga om beskattningen av pensionärerna. Jag tror inte att RINK:s ram kommer att hålla för det. Men jag tror att det finns möjligheter att ta utskottsinitiativ till hösten. Jag har inte arbetat länge i skatteutskottet, tyvärr, men jag tycker mig redan märka att det finns goda möjligheter att nå konstruktiva lösningar, i varje fall på sådana här särområden. Jag har en ganska god tillförsikt till att vi, om RINK så att säga inte håller, i skatteutskottet till hösten kan ta utskottsinitiativ, som kanske kan resultera i tillsättandet av en ny utredning.

Men först får vi låta RINK löpa linan ut. Man kan inte a priori säga att man vet hur det kommer att gå och att det kommer att gå fel väg. Så pessimistisk får man aldrig vara i politiken.

Jag har inget yrkande på de olika punkterna, men vi kommer att stödja utskottets hemställan.

Anf. 63 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Lars Bäckström sade sig vilja förklara och försvara majoritetens ställningstagande, och det har han försökt att göra. Han lät samtidigt hoppfull när det gällde att till hösten vara med och ta initiativ. Vi centerpartister vill att riksdagen redan nu skall göra ett uttalande. Varför skall vi vänta till hösten?

Jag är rädd för att de som säger sig vilja vänta till hösten sedan kommer att säga: Nej, nu har RINK lagt fram förslag och det är ute på remiss. Sedan skriver man på riksdagsspråk att "regeringens ställningstagande bör icke föregripas". Det är en vanlig formulering i de avstyrkanden som vi motionärer brukar få, och jag tror att vi får ett sådant svar till hösten – om vi nu på något sätt får motionsrätt så att vi får möjlighet att ta upp frågan.

Som riksdagsledamot har man tyvärr bara motionsrätt en gång om året. Det är inte säkert att vi ens får tillfälle att avge motioner, men det lät ändå hoppfullt att Lars Bäckström ville ta ett initiativ i utskottet till hösten.

Det har tidigare i debatten sagts att vi reserverar begär en ny utredning. Det står inte i reservation 3 att en ny utredning skall tillsättas, utan vi talar där om marginaleffekterna och att huvuddelen av pensionärernas skatter är kommunalskatter. Vi säger följande: "Med hänsyn till frågans komplexitet bör regeringen få i uppdrag att skyndsamt pröva den och återkomma med förslag så snart som möjligt." Det står inte att regeringen skall tillsätta en ny utredning, utan att frågan skall prövas. Jag vill få detta sagt.

Det som har sipprat ut om pensionärernas beskattning från RINK gäller ett nytt system för extra avdrag och speciella skatteregler för pensionärer så att de även i framtiden skall ha högre marginalsatser än övriga. Något som inte har sagts från RINK:s sida är att man tillstyrker vårt förslag om att ta bort den reduktion av det extra avdraget som sker på grund av besparingar. Det förslaget har man inte hört någon gång, och jag har heller inte sett det förslaget i de handlingar från RINK som visats för mig.

Jag vill fråga Lars Bäckström om han är beredd – om RINK inte löser problemet med besparingarna – att vara med och arbeta för rättvisa så att vi inte även fortsättningsvis har ett system som straffar de pensionärer som har besparingar men som är rätt så fattiga om man ser till inkomsten.

Anf. 64 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Lars Bäckström talade mycket om det fruktbara samarbete som nu har lett fram till en förbättring i vad gäller beaktandet av boendet. Jag måste ge honom en eloge för detta samarbete. Jag tycker att det har fungerat utmärkt. Det är inte socialdemokraterna som stått på barrikaderna för att åstadkomma de förbättringarna.

Jag ser fram emot ett lika fruktbart samarbete i fråga om de fullständigt orimliga regler som gäller för pensionärer som har en skattefri livränta. Jag

kunde konstatera att detta inte heller var Lisbeth Staaf-Igelströms område. När hon svarade gick hon förbi den delen med fullständig tystnad.

Anf. 65 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag vill till Martin Olsson säga att jag faktiskt tror att det kan vara möjligt för skatteutskottet att ta initiativ i den här frågan. Jag förstår att Martin Olsson, som har arbetat mycket intensivt med denna fråga, helst velat se en lösning här i kammaren redan nu. Men jag menar att vi först bör utvärdera RINK:s arbete fullt ut. Jag tror att Martin Olsson kan känna sig ganska trygg och att ledamöterna Kenneryd och Thurdin väl kan försvara de ståndpunkter som Martin Olsson förfäktar. Jag tror att vi i vpk är möjliga att resonera med i frågor som gäller skatten för pensionärerna så att man får bort marginaleffekterna.

Jag vill förklara litet grand hur vi i vpk resonerar när det gäller boendet. Vi insåg att inte ens en pensionär kan äta tapeter, för att uttrycka det bildligt. När det däremot gäller den tekniska utformningen av beskattningen på besparingar, vill jag säga att det finns både rika och fattiga pensionärer. Vi i vpk vill undvika att man inför lättnadsregler för en pensionär som har en avsevärd kontant förmögenhet. Kan vi bara få garantier för att sådana effekter inte uppkommer, kan vi nog låta tala med oss.

När det sedan gäller den hastighet med vilken frågan rör sig får vi väl säga som Galileo Galilei sade en gång: "Och likväl rör hon sig." Frågan om pensionärernas beskattning har likväl rört sig under detta riksmöte, och den kommer att röra sig i rätt riktning. Det framgår alldeles klart av det tonläge som debatten förs i. Debatten förs i en mycket konstruktiv anda, och jag är i full förvisning om att vi kommer att nå goda resultat.

Anf. 66 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag är glad och tacksam över alla som bidrar till att frågan rör på sig. Jag tycker att det som Lars Bäckström säger bitvis låter hoppfullt när det gäller framtida insatser. Men det vi nu diskuterar är det ställningstagande som riksdagen skall göra i dag. Det är då att beklaga att vpk på alla punkter har gått med på socialdemokraternas förslag och avstyrkt alla de 13 motioner i vilka man på olika sätt vill bidra till att skapa rimligare skatteförhållanden för pensionärerna.

Lars Bäckström nämnde Rolf Kenneryd och Görel Thurdin, centerns ledamöter i skatteutskottet. Det finns inget som helst motsatsförhållande mellan dem och mig, utan vi är helt ense. Det är arbetsfördelningen som gjort att de önskade att jag, som har motionerat flera gånger i den här frågan, skulle ta debatten i stället för någon av dem. Jag vill ha detta sagt så att det inte kan uppstå något missförstånd härvidlag.

Jag tror att vi nu inte kommer längre – men, som tidigare sades, frågan rör på sig. Vi som står bakom reservationerna vill att det i den här frågan skall röra på sig mycket och snabbt. Socialdemokraterna vill helst att det inte skall röra sig alls, och vpk vill att det skall börja röra på sig till hösten. Jag hoppas att vi allihop, utan att snegla på partipolitiska prioriteringar, en gång skall kunna bli ense om att vi måste eftersträva ett skattesystem som gynnar

sparsamhet, planering av ekonomin och att man aktivt ökar sina inkomster – och detta oberoende av vilken ålder man har.

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

*Ändrade regler om
reseskatt*

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

10 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU29 Ändrade regler om reseskatt (prop. 1988/89:99).

Ändrade regler om reseskatt

Anf. 67 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Lars Bäckström citerade Galileis berömda yttrande: "Och likväl rör hon sig." Det gör trots allt även debatten här i riksdagen. I reservation 2 till skatteutskottets betänkande 29 talar vi t.o.m. om resor från ort i Sverige till Röros. Flygplatsen i Röros används i stor omfattning av svenska turister som avser att tillbringa sin semester i Jämtlands län, där turismen är en basnäring.

Vi tycker att det är helt orimligt att ta ut skatt för resor till Röros och att det enligt vår uppfattning strider mot lagstiftarens intentioner och lägger en hämsko på turismen i bl.a. västra Härjedalen. Reseskatten är för närvarande 300 kr., och den står inte heller i proportion till den korta flygsträckan mellan berörda orter i Sverige och Röros. Vi yrkar därför på en avveckling av skatten för resor till Röros. Följden bör givetvis bli en positiv inverkan på turismen i Jämtland och Härjedalen.

Reservation 1 gäller resor mellan de nordiska länderna, och jag yrkar också bifall till denna. Vi ifrågasätter det rimliga i att behålla reseskatten mellan nordiska länder. Man kan hävda att skatten främst träffar charterresor med flyg, vilket är ett mycket vanligt transportsätt för turister. Detta är en typ av diskriminering som faktiskt kan uppfattas som ett handelshinder mot andra länders export av turism och i och med detta ett brott mot den svenska frihandelslinjen.

Om vi bortser från Danmark förekommer inom EG, såvitt vi vet, ingen motsvarande skatt. Därför anser vi att den bör avvecklas så snabbt som möjligt, men att det bör ske i samförstånd med de nordiska länderna. Vi är den här gången så blygsamma att vi nöjer oss med att yrka att riksdagen skall ge regeringen detta till känna. Jag hemställer om bifall till detta yrkande.

Med detta har jag yrkat bifall till både reservation 1 och reservation 2 vid skatteutskottets betänkande nr 29.

Anf. 68 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! I detta betänkande tillstyrker utskottet ett förslag av regeringen om en detaljmässig ändring i reglerna om reseskatt.

I proposition 1988/89:99 föreslås att definitionen av charterflyg i 3 § lagen (1978:144) om skatt på vissa resor ändras i överensstämmelse med luftfartsverkets bestämmelser för civil luftfart. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 1989.

I motionerna Sk617 och Sk643 yrkas att riksdagen skall besluta att avskaffa reseskatten mellan de nordiska länderna. Vidare yrkas avskaffande av reseskatt mellan Sverige och Röros.

Herr talman! I fråga om reseskatten gäller att eventuella förändringar bör genomföras i samförstånd mellan de nordiska länderna. Enligt vad utskottet erfarit har inte något av dessa länder aktualiserat ett avskaffande av reseskatten, inte ens för resor mellan de nordiska länderna, och Sverige förbereder för närvarande heller inget initiativ i denna fråga. Till saken hör att kommittén (Fi 1987:06) med uppdrag att utreda den indirekta beskattningens omfattning och utformning, som väntas avge ett betänkande senare i år, skall se över de olika punktskatterna och bedöma om det finns skäl att behålla dem. Kommittén torde härvid, även om inget särskilt nämns om reseskatten i direktiven, vara oförhindrad att ta upp även denna skatt i sitt fortsatta arbete.

Ett ställningstagande till hur Sverige bör förhålla sig till reseskatten i framtiden bör enligt utskottets uppfattning anstå till dess att resultatet av utredningsarbetet föreligger. Utskottet avstyrker därför motion Sk643 och motion Sk617 yrkande 1.

Av bl.a. praktiska och administrativa skäl har utskottet tidigare avisat tanken på att undanta vissa reserutter från skattens tillämpningsområde. Utskottet vidhåller denna mening och avstyrker även yrkande 2 i motion Sk617.

Härmed yrkar jag bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 29 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 69 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag är en av de motionärer som har föreslagit ett avskaffande av reseskatten. Ni som sitter här i kammaren kanske kan tycka att detta är en ganska liten fråga att uppehålla sig vid, men så är inte fallet. Det finns två orsaker till att detta är en mycket viktigare fråga än vad många tror. Turismen är för det första en av Jämtlands och Härjedalens basnäringar, och den är i allra högsta grad beroende av goda kommunikationer. Fram till för några timmar sedan fördes för det andra en stor diskussion, som t.o.m. pågick i två dagar, om regional utveckling och regionala insatser. Det anslogs ganska mycket pengar till denna typ av utveckling.

I detta betänkande går utskottsmajoriteten dock precis motsatt väg och vägrar att ta bort en ovanligt onödig och dum skatt. Borttagandet av denna skatt skulle underlätta den regionala utvecklingen, men det argumentet existerar tydligen inte alls i denna debatt. Dessutom kostar den här åtgärden inte några pengar, och det är ganska ovanligt när det gäller regionala insatser.

Vad handlar då det här om för någonting? Jo, om att Härjedalen inte har någon järnväg. Det finns en mindre flygplats i Sveg, och därifrån är det 16–18 mil till Tännadalen–Funäsdalen. Där finns familjeägda hotell som ligger mycket tätt, och turismen är där den enda näringen. I Röros, fem mil därifrån på den norska sidan, finns en flygplats, men det går inte att chartra plan från Stockholm och Göteborg till Röros, eftersom det då tas ut en reseskatt om 300 kr. per person. De få ledamöter som sitter här i kammaren inser att det blir orimligt dyrt för en familj att ta sig dit den vägen, dvs. den enklaste

vägen. Det gäller här en alldeles onödig skatt, som saboterar möjligheterna till en praktisk lösning.

Vilka starka motiv har då utskottet för att säga nej till vårt krav? Något mera slätstruket får man leta efter. Utskottet säger att man inte kan avskaffa reseskatten mellan de nordiska länderna, eftersom ingen har begärt det, och att Sverige inte förbereder något initiativ i frågan. Men då är det väl dags att göra det för att få till stånd en praktisk lösning!

Utskottet säger vidare att man av praktiska och administrativa skäl ej kan avskaffa reseskatten för charterresor mellan Röros och Sverige, vilket var mitt andra yrkande. Detta uttalande är fullständigt befängt, eftersom det är just av dessa skäl som den behöver avskaffas.

Jag kunde inte heller konstatera att Karl Hagström kom med några nya starka skäl till försvar för utskottets ståndpunkt. Han hänvisar till en utredning som inte ens har några direktiv i frågan. Jag hoppas verkligen att utskottet funderar litet grand på den här frågan till nästa år. Jag tror att folk i allmänhet har svårt att förstå det beslut som kommer att fattas, mot bakgrund av utskottets betänkande och den debatt som har förts tidigare här i kammaren.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till de moderata reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

11 § Föredrags

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU27 Ändrade beskattningsregler för lättdiesel, m.m. (prop. 1988/89:98).

Ändrade beskattningsregler för lättdiesel, m.m.

Anf. 70 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Det pågår åtminstone två utredningar som behandlar energiområdet. Det är för det första kommittén för indirekta skatter, benämnd KIS, som utreder om energiområdet skall införas i momssystemet, för det andra den pågående miljöavgiftsutredningen, som diskuterar avgifter av skilda slag relaterade till olika skadliga utsläpp.

Trots att dessa utredningar pågår och skall redovisa sina synpunkter inom loppet av några månader föregriper regeringen dem och föreslår en höjning av skatten på lättdiesel. Regeringen och socialdemokraterna borde i stället ha följt det förslag som jag har lagt fram i KIS, att den del av KIS-utredningen som berör energibesattningen borde senareläggas några månader för att i tiden kunna samordnas med miljöavgiftsutredningen. Min moderate kollega i miljöavgiftsutredningen Nic Grönvall har i den utredningen ställt samma krav. Bo Lundgren har i samband med ett annat betänkande i skatteutskottet föreslagit ett utskottsinitiativ på samma tema. Socialdemokraterna har tyvärr sagt nej till denna samordning.

Socialdemokraterna har i skatteutskottet föreslagit att skatten på lättdiesel

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

Ändrade beskattnings-
regler för lättdiesel,
m.m.

skall höjas den 1 juni i år från 610 kr./m³ till 860 kr./m³. Ungefär tre veckor därefter kommer med all sannolikhet den socialdemokratiska majoriteten i KIS att föreslå att den skatt som i dag föreslås bli höjd skall sänkas med 30 % till 600 kr., alltså till en lägre nivå än för närvarande. Samtidigt kommer skatten på vanlig dieselloja att sjunka från 978 kr. till 685 kr. Beskattningsskillnaden mellan lättdiesel och vanlig diesel sjunker därmed från 118 kr. till 85 kr. Jag kan inte förstå skälen till denna tillfälliga höjning av lättdiesel. Lättdiesel är också enligt uppgift miljövänligare än vanlig dieselloja. Användandet av lättdiesel borde därför enligt min mening stimuleras. Detta är särskilt viktigt när det gäller busstrafik i tätorter där man just använder lättdiesel. Varför, Bo Forslund, vill socialdemokraterna inte stimulera till en sådan åtgärd i stället för att hämma en sådan utveckling?

Socialdemokraterna har inga besked att ge huruvida svensk industri i framtiden skall erhålla energi i tillräcklig omfattning till konkurrensmässiga priser. Energibeskattningsområde präglas av motsvarande osäkerhet. Det finns ingen långsiktighet i beslutsfattandet, ingen saklig grund för beskattning och inga nya idéer föds.

Herr talman! Jag tycker att det är självklart att regeringens förhastade förslag om ökad beskattning av lättdiesel borde avvisas. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet har emellertid som vanligt följt husbondens röst – inga avvikelser tillåts. Även sunt förnuft är tydligen tabu i den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Herr talman! Åtgärder håller på att vidtas för att höja bärigheten på landets vägar. Investeringsprogram prioriteras på så sätt att större delen av skogslänens sekundära och tertiära vägar får sådan bärighet att det motsvarar vad som gäller inom EG. Det innebär också att man kan utnyttja större och tyngre fordon, och det får till följd att skatten avseende nyttotrafiken stiger. Eftersom alla områden i vårt land inte får möjlighet att utnyttja de tyngre fordonen i samma utsträckning som just skogsläna, bör fordonsskatten tills vidare, i varje fall i dessa regioner, inte bli föremål för någon höjning.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 9 i betänkande SkU27.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 71 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande som vi nu behandlar tillstyrks regeringens förslag om en höjning av den allmänna energiskatten på lättdiesel. Vi i folkpartiet godtar detta förslag. I betänkandet behandlas dessutom ett antal motioner från den allmänna motionstiden. Det är motioner som behandlar drivmedelsbeskattningsnivå, skattestimulanser för elbilar och liknande frågor.

Några av förslagen i motionerna tycker vi i folkpartiet är intressanta. Men med hänsyn till att miljöavgiftsutredningen och kommittén för indirekta skatter snart skall presentera sina betänkanden, vill vi avvakta det pågående utredningsarbetet innan vi kommer med färdiga förslag.

På en punkt har vi emellertid avvikit från denna linje, och det gäller

motorsågsbensin. Det beror på att dagens motorbensin har en sammansättning som orsakar hälsobesvär när den används i motorsågar och röjsågar. Det finns undersökningar som visar att huvudvärk, ögonirritation, irritation i näsa och hals m.fl. symtom är vanliga hos skogsarbetare som arbetar med motorsåg. Besvären kan härledas till att skogsarbetarna utsätts för bensin och avgaser från motorsågar. Genom forskning har man under 1988 kommit fram till hur man skall göra för att tillverka en mindre hälsovådlig bensin som kan användas i motorsågar. Genom att använda denna specialbensin kommer många hälsobesvär att kraftigt reduceras.

Problemet är att det kommer att förbrukas förhållandevis litet sådan här specialbensin i landet och att den därför blir dyr att tillverka och distribuera. Vi i folkpartiet tycker att det vore olyckligt om det visade sig att det höga priset skulle bli ett hinder för introduktion av det nya bränslet. Det kunde därför vara lämpligt att befria motorsågsbränslet från bensinskatt för att få ned priset.

Eftersom vi anser att det är angeläget att förbättra skogsarbetarnas arbetsmiljö och minska deras risker för ohälsa, har vi i en reservation tillsammans med centern och vpk föreslagit att regeringen får i uppdrag att skyndsamt utreda möjligheterna att befria motorsågsbränsle från bensinskatt.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till förslaget i reservation 10.

Anf. 72 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Den debatt som vi nu för om detta betänkande påminner till sina principer mycket om den debatt vi hade för en stund sedan om bilacciser. Debatten kommer att upprepas när vi senare skall behandla energi- och miljöskatt.

Det har sagts här att det pågår ett omfattande utredningsarbete, och det är naturligtvis riktigt. Förväntningarna på det arbetet är stora. Det är viktigt att vi i Sveriges riksdag vågar fatta beslut, vilket jag tidigare har varit inne på, när det gäller principen att differentiera i skattesystemet och stimulera bl.a. med miljöpolitiska utgångspunkter.

Från centerns sida tillstyrker vi också propositionens förslag om en höjning av den allmänna energiskatten på lättdiesel. Det är med utgångspunkt i principiella synpunkter som vi gör det. Vi bedömer inte att lättdiesel är det stora greppet när det gäller att minska utsläppen av t.ex. aromatiska kolväten. Som framgår av utskottsbetänkandet har det också funnits vissa osunda inslag på oljemarknaden när det gäller just lättdiesel. Däremot noterar jag, herr talman, att det när det gäller lättdiesel – som inte är ett typiskt nytt framsteg vad gäller miljövänliga bränslen – finns ett större stöd i riksdagen för differentiering.

Centern har två reservationer fogade till detta betänkande. En reservation gäller elbilar. Vi hävdar samma princip som tidigare, dvs. att man skall kunna differentiera, stimulera och gynna miljövänliga fordon och bränslen. Vi bedömer och ser elbilen som en viktig del och ingrediens i utvecklingen av nya miljövänliga fordon.

När det gäller motorsågsbränsle har vi en reservation tillsammans med folkpartiet och vpk. Det har bedrivits en hel del forskningsarbete om

motorsågsbränsle för att få bort halterna av aromatiska kolväten. Denna forskning är ett inslag av framgång för att få fram miljövänliga bränslen. Vi menar att det finns skäl, som tidigare har angetts av Britta Bjelle, för att skattemässigt favorisera motorsågsbränslet ur hälso- och miljösynpunkt.

Slutligen har vi från centerns sida i ett särskilt yttrande berört en motion om differentierad bensinskatt. Vi vill i det yttrandet understryka att vi ställer upp på principen om differentiering, men vi är inte säkra på att just det som anges i den socialdemokratiska motionen är den väg som man skall välja.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 7 och 10.

Anf. 73 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag har blivit tvungen att ersätta Paul Lestander i denna fråga, och jag hoppas att jag kan säga ungefär det han hade tänkt säga. Men först vill jag göra en personlig kommentar. Jag ser att det i politiken och här i kammaren formas många allianser – en del av ovanligt slag. Det finns både heliga och oheliga allianser, och jag vet inte vad man kan säga om den här. En författare sade en gång att det viktiga inte är var man kommer ifrån, utan vart man är på väg. Vänsterpartiet kommunisterna och moderaterna har antagligen kommit från olika håll, men vi är just nu på väg åt samma håll. Båda våra partier yrkar avslag på regeringens proposition om lättdieseln. Vi anser att gällande regler bör kvarstå. Vi inom vpk har framför allt tryckt på miljöaspekterna. I betänkandet sägs att det finns osunda inslag. Man vill emellertid behålla den skillnad som finns men göra den mindre. Vi anser att det här finns en risk för att man begår det gamla kardinalfelet med barnet och badvattnet. Vi tror att det finns andra vägar att gå för att komma till rätta med de påtalade osunda inslagen. Vi anser att miljöskälen i stadstrafiken talar för att vi behåller denna skillnad i beskattningshänscende, och jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Moderata samlingspartiet har kanske en mer teknisk motivering när det gäller utredningsarbetet. Vi har i en annan reservation, nr 3, också lagt tekniska aspekter på drivmedelsbeskattningen och miljöprofilen. Jag yrkar bifall till denna reservation. Vi menar att denna fråga bör ses i ett stort och enhetligt sammanhang. Vi kommer snart i kammaren att ånyo få debattera miljöfrågorna även i samband med beskattningen. Vi anser att det borde ha tagits initiativ för att få en miljöprofil på hela drivmedelsbeskattningen i ett sammanhang.

Jag yrkar slutligen bifall till reservation 10. Det problem som här tas upp berör en mindre grupp, men det är en grupp som har många arbetsmiljöproblem. Vi menar att vårt förslag skulle kunna vara ett steg i rätt riktning.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till de tre reservationer till vilka vpk har medverkat.

Anf. 74 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Om det här samhället alls skall komma i balans med sin ekologiska miljö måste vi ta mycket större hänsyn till de icke förnybara resurserna. Det gäller framför allt fossila bränslen, varav dieseloljan är ett. Förutom resursens ändlighet är det också så olyckligt att förbränning av fossila bränslen ger en ökning av atmosfärens koldioxidhalt, vilket även det

definitivt bör undvikas. Naturligtvis är det bättre att använda lättdiesel än vanlig dieselolja, men för bägge liksom för bensin gäller det att större besparing är av nöden. I vår marknadsekonomi är det just ekonomiska styrmedel som skatter som måste användas, och det är anledningen till mina reservationer 2 och 4, som jag alltså yrkar bifall till.

Ett speciellt problem uppstår när utlandsregistrerade personbilar ankommer till Sverige. I enlighet med en motion av Carl Frick innehåller reservation 5 ett förslag om vägtrafikskatter att tas ut med schablonbelopp av utlandsregistrerade bilister med belopp som beror av om de kör bensin- eller dieseldrivna bilar. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Ett missförhållande har uppkommit sedan man övergav den kilometerrelaterade beskattningen av förmånen att ha fri bil från sin firma. Nu används ett belopp som är relaterat till bilens inköpspris och som är avsett att motsvara ett visst schablonvärde. Detta innebär att man kör så mycket man vill för samma beskattning, vilket ökar mängden onödigt körning både inom och utom tjänsten och därmed utgör en negativ faktor för miljön. Jag yrkar bifall till reservation 6.

Jag vill också yrka bifall till reservation 8, moment 9, i vilken uppmärksamhet ägnas det faktum att vissa landsting, nämligen de som innehåller storstäder, har särskilt stor andel biltrafik och är värst utsatta när det gäller bilolyckor. Deras sjukvårdskostnader på grund av biltrafiken blir således abnormt höga, och i reservationen föreslås att de skall ha rätt att ta ut en landstingskommunal drivmedelsskatt.

Slutligen vill jag yrka bifall till en reservation, som jag inte undertecknat, nämligen centerreservationen 7 angående elbilar. Det framstår numera som fullständigt klart för mig att elbilarna är en möjlighet som måste uppmuntras så mycket som möjligt och att skattebefrielse vore en hjälp för dem.

Anf. 75 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Jag vill också, i likhet med Lars Bäckström, inledningsvis konstatera att vi allt oftare får se oheliga allianser i skatteutskottet. Det har vi under en tid konstaterat. Det är inte alls ovanligt att det skrivs gemensamma reservationer av vänsterpartiet kommunisterna och moderata samlingspartiet. Månde det vara så att vänsterpartiet kommunisterna i skatteutskottet är på väg åt höger? Det återstår att se.

Det betänkande som vi nu behandlar är föranlett av en proposition om ändrad energibesättning på fotogen med tillsats som möjliggör s.k. lättdiesel. Skillnaden mellan s.k. lättdiesel å ena sidan och motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja å andra sidan beror egentligen närmast på tidigare politiska överenskommelser för att finansiera vissa investeringar, som riksdagen fattat beslut om. Det är faktiskt av den anledningen som skatteskillnaderna uppstått. Det har alltså inte varit frågan om miljöpolitiska hänsyn. Nu har det dessutom visat sig att – något som riksskatteverket mycket starkt påtalat – just dessa tillsatser för att framställa lättdiesel används på ett sätt som medfört mycket osunda inslag på oljemarknaden, dess värre i allt större utsträckning. Det är också av den anledningen som just beskattningen på lättdiesel har brutits ut från övrig energibesättning.

Karl-Gösta Svenson ställde en fråga till mig. Han kunde inte förstå skälet

till skatteförändringarna. Jag kan bara svara att vi i det fallet är i mycket gott sällskap. När det gäller beskattningen av lättdieseln finns det en mycket stor majoritet i denna kammare, som ställer sig bakom propositionen. Både centern och folkpartiets företrädare stöder propositionsförslaget. Miljöpartiet vill dessutom gå ännu längre än regeringen.

Till betänkandet har också fogats en rad reservationer, som bygger på motioner som väckts under den allmänna motionstiden. Jag vill, herr talman, för att tjäna tid inskränka mig till att hänvisa till de motiveringar för yrkandena om avslag på dessa motioner som anförs i betänkandet. Vi har i riksdagen som praxis att vi, när utredningar har tillsatts, bör invänta resultatet av utredningsarbetet innan vi fattar beslut. Jag tänker då närmast på den miljöavgiftsutredning som arbetar. Vi kan förvänta oss att en rad förslag kommer att föreläggas riksdagen för beslut under en mycket nära framtid.

Jag vill dock, herr talman, kommentera reservationen om motorsägsbränsle, som undertecknats av utskottets representanter för vpk, centern och folkpartiet. Jag kan i och för sig hänvisa till utskottets skrivning som är mycket bra. Vi sympatiserar mycket starkt med motionen men anser att det här i hög grad rör sig om en arbetsmiljöfråga. Enligt vår mening bör denna inte lösas med hjälp av skattesubventioner. I stället tycker vi att det finns skäl att i det här läget ställa krav på arbetsgivarna och också på tillverkarna. Vid en interpellationsdebatt försäkrade också finansministern att han är utomordentligt intresserad av att ta tag i frågan och försöka hitta en lösning. Också vi är helt med på detta.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 76 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag konstaterar att Bo Forslund yttrade att den energibeskattnings som vi för närvarande har är en finansieringskälla för statliga utgifter och inte alls baserad på de skadliga miljöeffekter som förbränning av bränsle kan ha. Det är, hette det, hög tid att vi får en ändring av beskattningen på det här området. Här hade socialdemokraterna möjligheten att ge en signal till en ny inriktning.

Av handlingarna i ärendet framgår det ju tydligt att lättdiesel är miljövänligare än den vanliga dieseloljan. Därför borde man inte ha valt att höja skatten och försämra möjligheterna att nyttja detta bränsle. I tätorterna finns det ju miljöproblem, i synnerhet i Stockholm på grund av intensiv busstrafik. Här finns det egentligen ingen utredning – det har inte ens förts någon diskussion – om fördelarna med att i hög grad använda lättdiesel. Denna användning verkar vara stimulerande, eftersom riksskatteverket har blivit oroligt över ett alltför stort utnyttjande och kanske ett något felaktigt utnyttjande.

Totalt skulle det kanske kunna bli en samhällsekonomisk förtjänst genom att miljön skyddas vid större användning av det här bränslet, som ju inte är så skadligt för vår omgivning. Det är beklagligt att varken regeringen eller skatteutskottet har med någon utredning, men Bo Forslund har kanske några synpunkter i frågan.

Anf. 77 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Ledamoten Bo Forslund var orolig över att vpk i skatteutskottet skulle glida till höger. Jag är västkustbo och jag kan försäkra att vi inte kommer att glida med den höga vindhastighet som socialdemokratin har haft under de senaste åren. Som västkustbo vet jag också att man ibland måste kryssa för att komma någon vart. I sådana fall kryssar vi gärna. Men babordsvarianten har vi fast förankrad. Om man då kryssar ihop med moderaterna på så sätt att vi tillsammans kan finna att det går att avslå en skattehöjning på lättdiesel är det ju bra. Vi alla är ju överens om att lättdieseln är något av det mest miljövänliga jämfört med andra alternativ. Då tycker jag inte att det är så obehagligt att sitta i högerburen – kanske är det moderaterna som sitter i vänsterburen. Vi kan diskutera vem som har hittat kornet den här gången. Det här står vi ut med, men det är klart att Bo Forslund hellre skulle vilja ha vpk som något slags släpänkare som man gör som man vill med. Det är ju behagligare för regeringen, men ni kommer inte att få det så, även om ni önskar det. Man får inte alltid det som man önskar sig. Jag kan garantera att vi kommer att hålla babordskursen, men vi kommer att kryssa så snart vi får tillfälle.

Om motorsågsbränslet skriver utskottet att det kan finnas bättre metoder, men det finns ju också ett ordspråk som säger att det bästa aldrig får bli det godas fiende. Finns det bättre metoder skall jag inte motsätta mig dem. Men det här är *en* metod. Kan vi få två goda metoder, blir ju resultatet dubbelt så bra. Återigen: Moderaternas och vpk:s reservation i vad gäller lättdiesel kommer inte att försämrast stadsmiljön i Stockholm. Det är jag alldeles övertygad om. Tack!

Anf. 78 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Bo Forslund sade att man när det gäller motorsågsbränslet kanske borde tala mer med tillverkarna. Jag kan börja med att säga att frågan om bränsle för motorsågar kan verka liten, men å andra sidan innebär det ju stora kostnader för samhället för varje individ som faktiskt mår mycket dåligt eller blir sjuk av verksamheten. Man har ju kunnat konstatera att skogsarbetarnas besvär har ökat under de senaste åren. Detta i sin tur beror på att man numera framställer bensen med någonting som heter krackning. Man använder alltså en sämre råprodukt vid framställning av bensen.

Eftersom en försämring för dem som arbetar med motorsågar har skett under de senaste åren, måste man ju göra någonting nu. Man kan inte vänta på nya lösningar. Under 1988 har man kommit fram till att det finns ett bränsle som är bra och som förbättrar arbetsmiljön för dem som håller på med skogsarbete. Då kan jag inte förstå att man inte så snart som möjligt ser till att bränslet finns i handeln. Eftersom man vet att framställningen är dyr och att det är få liter som det kommer att röra sig om, vet man också att det blir svårt att få någon att tillhandahålla produkten. Ett sätt att sprida produkten skulle då kunna vara att ta bort skatten. Eftersom det inte är fråga om några stora kostnader men att det skulle förbättra arbetsmiljön, tycker vi att det vore rimligt att ta bort skatten. Detta är ett konkret förslag. Socialdemokraterna har ju inget förslag.

Anf. 79 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Visst kan man, som Bo Forslund säger, avvakta ett viktigt pågående utredningsarbete. Men med erfarenhet av socialdemokraternas ambitioner på det miljöpolitiska området – det långa, vackra talet utan åtgärder – blir man litet otålig, eftersom det finns konkreta åtgärder att vidta redan i dag.

Sedan till motorsägsbränslet. Det är ju en arbetsmiljöfråga, ett av de stora flaggskepp som socialdemokratin har kommit med. Bo Forslund sade att man skall ställa krav på arbetsgivarna och tillverkarna. Men vilka krav skall vi ställa? Jo, krav på att använda miljövänligare motorsägsbränslen, och då gäller det ju att hitta stimulanser. Det finns även andra motorsägsbränslen, rapsolja och liknande. Visa litet vilja att gå en bit på vägen och stimulera miljöinsatser!

Anf. 80 GÖSTA LYNGBÄCK (mp):

Herr talman! Till Bo Forslund vill jag säga att det är viktigt att nu ta itu med trafiken. Det räcker inte med att bara referera till utredningar. Det är klart att vi skall ta hänsyn till utredningar och deras resultat, men det är också så att man inom utredningarna är lyhörd för vad som händer i riksdagen. Om riksdagen gör ett klart uttalande i den aktuella frågan, är det mycket möjligt att växelspelet fungerar så att utredningarna verkligen tar hänsyn till detta och påverkas av det.

Till slut några ord om motorsägsbränslet. Vi i miljöpartiet har inte ställt oss bakom reservationen i fråga. Kan inte Bo Forslund instämma i att motorsägsbränsle bör förbjudas om det nu är farligt ur arbetsmiljösynpunkt? Man skall inte styra sådana här verksamheter med hjälp av skatter, utan man skall förbjuda sådant som är farligt, och sedan får det kosta att använda mindre farliga bränslen.

Anf. 81 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Till Lars Bäckström vill jag säga att det är klart att man måste kryssa ibland. En kryssning kan ju vara både upplyftande och spännande. Jag har i skatteutskottet märkt att Lars Bäckström också har upptäckt detta.

Till Karl-Gösta Svenson: Vi är ju alla inställda på att vi kommer att få en ändrad energibesättning. Men för den skull skall väl inte riksdagen vara förhindrad att rätta till de kanske värsta avarterna eller, som i detta fall, ett osunt användande av tillsatser i syfte att minska beskattningen. Det är ju också av den anledningen som denna proposition har kommit till stånd. Jag tycker att det är ett friskhetsstecken att man när man ser att något inte står rätt till, något som gör att man känner en utomordentligt stor oro över utvecklingen, att man då aviserar om missförhållandet. Detta är ju vad riksskatteverket har gjort i nämnda fall. Vid sådana tillfällen måste regeringen vara så pass handlingskraftig att man kan rätta till det hela.

Till Britta Bjelle, Håkan Hansson och Lars Bäckström: När det gäller motorsägsbränsle är vi i sak överens; det vi är oense om är metoderna. Vi socialdemokrater i utskottet och regeringen tar verkligen denna fråga på allvar, detta framgår också av skrivningen i utskottets betänkande. Men, mina vänner, varför skall vi alltid skattesubventionera miljöförbättringar?

Jag menar att det är fel väg. Finansministern har också givit uttryck för detta, och därför gör han nu stora ansträngningar för att hitta andra former för att komma till rätta med dessa problem.

Gösta Lyngå frågar om man skall förbjuda motorsågsbränsle. Personligen menar jag att den åtgärden måhända är den riktigaste, om man via arbetarskyddsstyrelsen och andra organ finner att motorsågsbränslet ger upphov till sådana skadeverkningar att det utgör ett men för hälsa och liv.

Anf. 82 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Till skillnad från mig så tycker tydligen Bo Forslund att det är ett friskhetstecken att hämma användningen av miljövänliga bränslen.

Anf. 83 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Bo Forslund säger att det skiljer i metoderna mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Det är riktigt. Men här har vi reservanter ett förslag på hur vi kan underlätta att ett miljövänligt bränsle för motorsågar kommer ut på marknaden. Bo Forslund har ju själv inget förslag, och i avvaktan på att ett sådant finns borde man väl underlätta för dem som håller på med denna verksamhet ute i skogen eftersom vi vet att de mår dåligt.

Så länge det inte finns något bättre förslag borde väl socialdemokraterna ändå kunna stödja ett förslag som de anser vara sämre – huvudsaken är väl att de som arbetar i skogen får ett bättre bränsle att använda sig av.

Anf. 84 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det var en mycket intressant upplysning Bo Forslund kom med när han undrade varför vi skall subventionera miljöinsatser. Detta gör mig ännu mer orolig inför de kommande skatteutredningsförslagen och behandlingen av dessa. Det innebär alltså att vi inte skall använda skattesystemet för att stimulera miljöinsatser. Mönstret känns igen från energiområdet och försöken att få fart på alternativa energikällor: det händer ingenting.

Slutsatsen är att Bo Forslund vill vänta med arbetsmiljöinsatserna på detta område till efter det att utredningen har lagt fram sina förslag och dessa har behandlats i riksdagen.

Anf. 85 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Jag konstaterar att det kommer att hända väldigt mycket på energibeskattningsens område. Jag hoppas att mina meddebattörer är lika positiva i de kommande debatterna, när vi skall fatta beslut om finansiering och beskattning av åtgärder i syfte att få en bättre miljö.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Handläggningen av ärenden om vapenfri tjänst

Anf. 86 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Förslaget att omorganisera myndigheterna som handlägger ärenden rörande vapenfri tjänst är inte bra – trots att det har varit föremål för ett omfattande utrednings- och remissförfarande. Några mycket viktiga synpunkter från remissinstanserna beaktas inte.

De personer som gör vapenfri tjänst utgör fortfarande en minoritet bland de värnpliktiga – en minoritet som inte vill kompromissa med sin mänskliga natur och bära vapen i syfte att skada sina medmänniskor. Egentligen är detta det enda naturliga förhållningssättet. Majoriteten – vi som har kompromissat – får passa oss väldigt noga så att vi inte ytterligare försämrar de vapenfrias rättstrygghet och därmed trampar på vår egen mänsklighet.

Vi har i dag ett prövningsförfarande som av många upplevs som kränkande för den personliga integriteten. Prövningsförfarandet bör förenklas därhän att vapentjänst eller inte blir den enskildes val. Samtidigt kommer vi kanske under lång tid framöver att ha behov av en krigsmakt.

Inom miljöpartiet tror vi att problemet kan få en konstruktiv lösning genom införande av ett samhällstjänstesystem. Detta skulle omfatta alla, män som kvinnor, och bestå av arbete inom värden av människor, natur och samhälle, men även arbete inom civilt och militärt försvar. Den stora fördelen skulle vara jämställdhet; jämställdhet mellan könen och jämställdhet mellan olika slags arbeten, vilka behövs för att värna vårt samhälles fortbestånd. Jag är övertygad om att man i ett sådant system kan finna lösningen på konflikten mellan vapentjänst, vapenfri tjänst och totalvägran. Mellan dessa finns en mycket grundläggande konflikt som vi inte får blunda för.

Nu går det inte att ordna ett samhällstjänstesystem från det ena året till det andra – utredningar och överväganden tar tid. Vad skall vi göra i väntan på detta? Jag glädde mig storligen åt folkpartimotionen med förslag om att avslå propositionen mot bakgrund av att man borde ompröva prövningsförfarandet innan man ändrade myndighetsstrukturen. Tyvärr fullföljde inte folkpartiet sitt avslagsyrkande med en reservation till betänkandet.

Herr talman! Jag har för miljöpartiet de grönas del tagit upp förslaget om prövningsförfarande som ett motiv för avslag. Jag hoppas på stöd för avslagsyrkandet från alla som vill förenkla prövningsförfarandet, även om man inte tror på samhällstjänstemodellen.

Det kanske tyngsta argumentet mot den föreslagna myndighetsförändringen är att det är fel att slå samman den prövande myndigheten, vapenfrinämnden, med nämnden för vapenfrutbildning, vilken är verkställande. Om man ändå gör så måste man vara ytterligt noggrann med vem som skall överpröva de beslut som denna sammanslagna myndighet fattar. Då känns det definitivt fel att lägga överprövningsförfarandet hos en ny domstolsliknande myndig-

het, totalförsvarets tjänstepliktsnämnd. Denna skall handlägga alla värnpliktsärenden, och det måste naturligtvis bli så att den får en militär dominans eftersom merparten av ärendena kommer att beröra vanlig vapentjänst. Överprövningen av den tilltänkta vapenfristyrrelsens beslut borde ske vid domstol, som t.ex. kammarrätten i Jönköping har sagt i sitt remissyttrande. Jag har i motion föreslagit att de vanliga tingsrätterna skulle anlitas, med tanke på deras allmänmänniska kompetens och personkännedom.

Utskottet menar att detta skulle ge olika behandling av olika värnpliktiga. Nåja, det är ju vad propositionen föreslår på ett värre sätt – just att lägga samman prövande och verkställande myndighet för de vapenfria. Men de som får vapentjänst får prövningen hos värnpliktskontoren och verkställigheten hos andra myndigheter, nämligen de militära förbanden.

Vilka skäl anförs då för att man skall göra den här omorganisationen? Det är mycket svårt att få fram det, tycker jag. Under utskottsbehandlingen har jag inte kunnat finna att det har kommit fram några ytterligare skäl. Man talar i propositionen om att små myndigheter ger dåliga karriärmöjligheter och att det har gjort att arbetsförhållandena vid berörda myndigheter har blivit dåliga. Jag häpnar. Kan detta vara ett skäl för att gå till riksdagen och begära lagändringar av stor betydelse? Det måste ju finnas ett helt batteri av personalpolitiska åtgärder som myndigheter och regering kan använda – om det är detta som är problemet. De verkliga skälen måste vara andra. Det vore intressant om någon kunde upplysa om detta. Det intresserar säkert fler än mig.

Jag kan respektera om man vill spara 2,5 milj. kr. per år på driftskostnader genom att sammanlägga myndigheterna – men inte som skäl för att man samtidigt ger de vapenfria en sämre rättslig ställning.

Herr talman! Jag kan tänka mig att man inom socialdemokratin fortfarande har en viss övertro på stordriftens välsignelser. Men vad har fått folkpartiet att ändra sig?

Näväl, beslutet är inte fattat än. Jag yrkar bifall till min och miljöpartiet de grönas reservation i detta ärende.

Anf. 87 INGVAR BJÖRK (s):

Herr talman! I försvarsutskottets betänkande 1988/89:13 tar utskottet upp frågan om handläggning av ärenden om vapenfri tjänst. Det gäller ett förslag från regeringen i proposition 1988/89:110:

Försvarsutskottet har – med undantag av miljöpartiets företrädare – nått fram till en enig ståndpunkt, och jag vill därför först yrka bifall till försvarsutskottets hemställan och avslag på den reservation som miljöpartiet avgivit.

Herr talman! Försvarsutskottet säger inledningsvis:

”Den allmänna värnplikten innebär en skyldighet för svenska män att delta i landets väpnade försvar i krig och vid krigsfara samt att genomgå utbildning med syftet att ge den värnpliktige förmåga att lösa uppgifter i det militära försvaret.”

Försvarsutskottet säger emellertid vidare:

”Skyldigheten att fullgöra värnpliktstjänstgöring är dock inte utan undan-

tag. Enligt 1 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst kan en värnpliktig få tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring, om det kan antas att bruk av vapen mot annan är så oförenligt med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse att han inte kommer att fullgöra värnplikten."

Den enskilde får tillstånd till vapenfri tjänst av vapenfrinämnden och ytterst av regeringen, dvs. försvarsdepartementet.

Regeringen säger nu i proposition 1988/89:110: "Ärenden om tillstånd till vapenfri tjänst och om tjänstgöringsförhållandena för den som beviljas sådan tjänst avgörs i första instans av en ny myndighet, vapenfristyrelsen, till vilken knyts ett särskilt lekmanorgan för tillståndsprövningen."

Vapenfrinämnden i Stockholm och nämnden för vapenfriutbildning i Karlstad upphör. Den nya myndigheten – vapenfristyrelsen – lokaliseras till Karlstad.

Överprövningen av tillståndssökandet överförs till en ny myndighet, nämligen totalförsvarets tjänstepliktsnämnd. Till den nämnden för man sedan de ärenden som prövas av värnpliktsnämnden i Stockholm, och värnpliktsnämnden avvecklas således. Den nya nämnden – totalförsvarets tjänstepliktsnämnd – lokaliserar man till Stockholm.

Enligt propositionen bör reformen träda i kraft den 1 januari 1990, eller vid en tidigare tidpunkt efter den 1 juli 1989 om regeringen så bestämmer.

Herr talman! I propositionen säger statsrådet att han vill utreda det nuvarande prövningsförfarandets effekter. Utskottet har då inhämtat att en särskild utredare har tillsatts med uppgift att redovisa resultatet före 1989 års slut.

Statsrådet anför också i propositionen att ansökningar om vapenfri tjänst i fortsättningen bör handläggas inom en annan myndighetsram än den vapenfrinämnden utgör. Och han pekar på att en i det närmaste enig remissopinion ställer sig bakom kravet på en reform. Han vill alltså hos en myndighet samla de arbetsuppgifter som för närvarande fullgörs av vapenfrinämnden och nämnden för vapenfriutbildning.

Försvarsutskottet har också anslutit sig till denna uppfattning.

Sedan säger statsrådet följande, som jag tycker är mycket viktigt:

"Jag för min del anser det utomordentligt angeläget att den som med hänvisning till sin inställning till vapenbruk inte anser sig kunna fullgöra värnpliktstjänstgöring får en saklig och rättvis prövning av sin ansökan om vapenfri tjänst. Garantier för detta skapas genom utformningen av lagstiftningen och genom sammansättningen av det organ som har att göra själva prövningen."

Försvarsutskottet menar att det är angeläget med lekmannamedverkan i den nya vapenfristyrelsens prövningsverksamhet. Uppgiften för myndighetens styrelse att leda myndigheten är emellertid avskild från prövningsverksamheten enligt vapenfrilagen. Detta motiverar särskilda åtgärder för att garantera att lekmannarepresentanter får ett avgörande inflytande vid prövningen av ansökningar om vapenfri tjänst. Beslut om avsteg bör enligt utskottets mening endast få fattas av den delegation som försvarsministern räknar med. Liksom denne finner utskottet lämpligt att låta principerna för sammansättningen av vapenfrinämnden vara vägledande också när det gäller lekmanndelegationen.

Låt mig även få säga några ord om totalförsvarets tjänstepliktsnämnd. I propositionen lämnas en utförlig motivering till att avslagsbeslut beträffande framställning om vapenfri tjänst bör prövas av en ny myndighet i stället för som nu av regeringen.

Det är nämligen så, att regeringen sedan länge strävar efter att delegera beslutanderätten i ärenden av löpande karaktär till myndigheterna och att det inte finns något behov av en politisk styrning av praxis i fråga om prövning utifrån reglerna i vapenfrilagen.

Försvarsutskottet vill beträffande tjänstepliktsnämnden betona vikten av att kvalificerade jurister ingår som ordförande och vice ordförande i nämnden.

Beträffande den reservation som miljöpartiet avgivit i denna fråga vill jag avslutningsvis anföra följande.

Miljöpartiet talar om införande av en allmän samhällstjänsteplikt för både män och kvinnor. Detta har aldrig riksdagen accepterat, och jag tror inte att riksdagen vill acceptera det nu heller.

Och beträffande prövningsförfarandet talar man om att en allmän underrätt skulle komma in vid prövning av ärenden, vilket skulle kunna leda till olika beslut beroende på var man bodde i landet.

Herr talman! Jag vill än en gång yrka bifall till försvarsutskottets hemställan i detta ärende.

Anf. 88 PAUL CISZUK (mp) replik:

Herr talman! Fattar jag Ingvar Björk rätt – att det som skäl till att man går med på den här propositionen anförs att regeringen har lovat att utreda prövningsförfarandet, och att det skulle vara något i viss mån nytt? Men om man tror att det verkligen blir en effektiv utredning här, vill jag säga att man ju från ert parti i sådana fall alltid brukar vara väldigt mån om att avvakta utredningar. En utredning kan ju komma fram till att det behövs en helt annan myndighetsorganisation. Jag förstår tyvärr inte riktigt det motivet.

Det är naturligtvis svårt att införa en allmän samhällstjänsteplikt. Det är en mycket radikal omställning, och Ingvar Björk tror inte på det. Det må så vara, men det måste i alla fall vara en öppen fråga. Som jag sade förut måste vi försöka hitta konstruktiva lösningar på detta. Innan dess skall vi inte göra onödiga förändringar, som i varje fall kan medföra att de som önskar vapenfri tjänst känner sig otryggare.

Anf. 89 INGVAR BJÖRK (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi med det vi nu har kommit fram till får en bättre ordning än vi har haft hitintills. Det är också min övertygelse att den prövning som nu görs skall leda fram till ännu bättre resultat. Jag vill särskilt peka på vad försvarsministern säger i detta sammanhang, nämligen att även de vapenfria har vissa rättigheter och att dessa rättigheter också skall bli tillgodosedda.

Anf. 90 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! I artionden har folkpartiet arbetat för att de vapenfria tjänstepliktigas situation skall förbättras. Vi har riktat stark kritik mot det

prövningsförfarande som är underlag för beviljande av vapenfri tjänst. Vi tycker att det är ovärdigt vår upplysta tid att unga män sätts i fängelse för att de inte vill utbildas för att döda människor i krig.

Folkpartiet har aktualiserat ett alternativt prövningsförfarande där den värnpliktiges huvuddokument i ansökan om vapenfri tjänst är en skriftlig förklaring. Vi har uttryckt det så, att den förklaringen skall vara tydlig i fråga om lagens centrala punkter och klart redovisa att ansökan bygger på en allvarlig personlig övertygelse. I ansökan om vapenfri tjänst bör också ingå någon form av intyg, som styrker tilltron till den värnpliktiges allvarliga övertygelse.

En målsättning med prövningsförfarandet bör vara att huvudansvaret för ställningstagandet vilar på den värnpliktige – och inte som nu på en utredares förmedling av och tolkning av den värnpliktiges övertygelse.

När proposition 1987/88:81 – om ändring av lagen om vapenfri tjänst – kom för mer än ett år sedan, kunde vi glädja oss åt att försvarsministern där skrev att han då tyckte att tiden var mogen att göra den utvärdering av prövningsförfarandet som folkpartiet, fredsrörelsen och många kyrkor så länge önskat.

Vi är besvikna över att det löftet inte blivit infriat under de mer än 15 månader som gått sedan det gavs.

När proposition 1988/89:110 om handläggning av ärenden om tillstånd till vapenfri tjänst m.m. presenterades för riksdagen, väckte folkpartiet en motion, i vilken vi föreslog att propositionen skulle avslås.

Vi väntade på den utlovade utredningen om prövningsförfarandet, som jag nyss nämnde. Vi tyckte att det därför var olämpligt att just nu sätta i gång en omorganisation av och en flyttning av de myndigheter som handlägger vapenfriärenden.

Vi förutsätter nämligen att en utredning om prövningsförfarandet skall resultera i ändrade rutiner för handläggning av vapenfriärenden. Att då "röra om" i organisationen verkar mycket oöverlagt.

Först när försvarsdepartementet i försvarsutskottet kommenterade motionerna i ärendet fick vi veta att regeringen nu beslutat om den utredning av prövningsförfarandet som försvarsministern lovade i proposition 1987/88:81.

Trots att väldigt mycket talar för att beslutet om organisationsändring och flyttning från Stockholm till Karlstad borde vänta tills utredningen om prövningsförfarandet är klar, tillstyrker folkpartiet nu just dessa ändringar. Vi har nämligen fått veta att oron på de här aktuella arbetsplatserna är så stor, att en uppskjutning av beslut om propositionens förslag skulle innebära olidliga arbetsförhållanden för dem som nu inte vet, om de skall våga vara kvar i tjänst eller för säkerhets skull söka något annat arbete så snart som möjligt.

I ett särskilt yttrande har folkpartiet kortfattat förklarat sitt handlings sätt i detta ärende.

Värderade talman! Jag yrkar bifall till försvarsutskottets betänkande nr 13.

Anf. 91 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag tror att en allmän samhällstjänst kommer att införas. Frågan är inte om, utan när. Det finns många angelägna uppgifter en sådan grupp skulle kunna utföra i samhället.

Det betänkande som vi nu debatterar handlar om vapenfri tjänst. Jag såsom pacifist tycker att det är oerhört viktigt att man behandlar den frågan med respekt och förståelse. Det gäller ju inte att undandra sig sitt ansvar för sitt land och sitt folk, vare sig under fredstid eller orostid. Varför skall man då behöva motivera varför man inte vill bära vapen?

Jag anser att man inte skall behöva motivera det. Det skall kunna räcka med ett kortare förfarande eller ett kort brev, där man säger att man inte vill bära vapen av samvetsskäl eller därför att man inte vill lära sig att döda andra människor. Vid krig, krissituationer eller ockupation blir inte de vapenfria utan uppgifter. Samhället fungerar trögare under sådana förhållanden. Då kan de här unga männen vara till god hjälp.

Den verkliga kampen borde i dag inrikta sig mot miljöförstöringen såväl i vårt land som i andra länder. Jag anser därför att u-landstjänst är ett effektivt freds- och miljöarbete. Den som gör u-landstjänst fostras dessutom till att klara krissituationer och nya okända förhållanden. Det är något som kan vara till stor nytta i hemlandet vid en ockupation eller ett krigstillstånd.

Det är på samma sätt viktigt att ha kunskaper om naturvård när ett land hamnar i en svår situation då det inte råder normala förhållanden. De som har arbetat inom naturvården lär sig att förstå hur det fungerar t.ex. inom kärngårdar och skogsvård.

Man håller på att plocka bort de vapenfrias arbete med lägstadiebarn, mellanstadiebarn och yngre tonåringar. I stället skall de bara arbeta med små barn och gamla. Vi vet dock att man behöver evakuera barn under krigstid. Vem skall då vara med barnen? Lärarna räcker inte till i det fallet. De vapenfria skulle här kunna få en viktig uppgift.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Vi vill avskaffa prövningsförfarandet i dess nuvarande form. Det förslaget har emellertid inte gått igenom. Så länge förfarandet finns kvar borde det ligga under NVU och inte föras över till vapenfristyrelsen i Karlstad.

Det finns en stor risk att antalet totalvägrare kommer att öka. Jag har haft kontakt med sådana grupper. De är mycket upprörda över den här förflyttningen och menar att vapenfri tjänst inte längre är ett alternativ för dem. De kommer att bli totalvägrare. Det är väl ändå inte detta vi vill åstadkomma? Jag anser att de skall ta sitt samhällsansvar och göra vapenfri tjänst, men inte totalvägra. Vi bör inte ta den risken. Detta förfarande bör hållas helt utanför det militära försvarets område. Som tidigare nämnts bör det ligga under NVU.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

13 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU16 Tilläggsbudget II inom försvarsdepartementets område

(prop. 1988/89:125 delvis).

*Anslag för anskaffning
av ett speciellt trans-
portflygplan*

Anf. 92 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Detta transportflygplan bör inte köpas. Det skall kosta 70 milj. kr. Det låter ju som mycket pengar. Men det kostar alltid att resa, och det är inte av ekonomiska skäl som jag yrkar på avslag och har reserverat mig mot detta förslag. Det finns två andra, som jag ser det, mycket starka skäl emot.

Man kan för det första ta upp detta med säkerheten. Det anförs som ett skäl för inköpet att man skulle kunna få ett plan som var säkerhetsmässigt mycket bättre utrustat, som skulle kunna ledas bättre i luften osv. Det kanske kan ligga någonting i det. Men det farliga, ur säkerhetssynpunkt, är att man så att säga lägger för många ägg i samma korg. Vi skall inte skapa feta mål för terrorister, liksom vi inom vårt försvar skall undvika att skapa feta mål. Jag tror därför inte att säkerheten på något sätt främjas av att man köper ett eget plan. Det vore bättre att sprida ut transporterna på den reguljära trafiken eller chartra plan när det behövs.

Det andra skälet mot detta förslag är miljöriktig representation. Det står i förslaget att planet skall ges ett representativt utförande. Det framgår tydligt av propositionen att planet skall användas, flygas runt, glänsa och vara vackert i många länder. Visst skall vi visa upp oss och representera och tala om att Sverige är bra. Men då skall vi göra det på ett sätt som visar att vi är bra.

Det betyder inte särskilt mycket hur mycket ett enstaka flygplan släpper ut vid de resor som görs. Jag har emellertid under dessa månader i riksdagen förstått att detta med symbolfrågor är mycket viktigt. Det är viktigt hur man ser ut, hur man är klädd osv. Det är också viktigt hur man betar sig när man är ute och representerar, om man använder det allra smutsigaste och mest miljöstörande kommunikationsmedel vi har i dag. Detta bör gå att lösa på annat sätt, så att man i större utsträckning använder järnvägen. Det fanns ju en ganska fin kungavagn på Gustav V:s tid. Det skulle gå att använda järnvägen en hel del inom Europa. Det går också att använda fartyg. Man behöver inte ha så bråttom när man är ute och representerar.

Jag förstår naturligtvis också att man, som samhället ser ut i dag, måste flyga mycket. Men vi skall inte representera genom att flyga, utan vi flyger därför att vi är tvungna.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag säga att det finns två mycket starka skäl att spara dessa 70 miljoner, dels hänsynen till säkerheten, dels att vi skall föregå med gott exempel på miljöområdet. Jag yrkar bifall till miljöpartiets reservation.

Anf. 93 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det framgår med all tydlighet av miljöpartiets motion och av Paul Ciszuks anförande att miljöpartiet inte är trakterat av att flyga. Jag måste ge det erkännandet att det är fullt logiskt att man i detta fall inte vill köpa ett flygplan för bl.a. vissa representativa ändamål. Så långt är vi överens. Paul Cizuk tillstår avslutningsvis att han förstår att man måste flyga ganska mycket. Då begriper jag inte vilka intressen man tillgodoser om man

flyger på ett annat sätt och gör det svårare för den typ av representation utomlands det här handlar om. Jag börjar efter detta anförande att tro att det ligger litet sanning i att miljöpartiet egentligen är anhängare av att man skall ta ett steg tillbaka och göra det litet stökare, litet krångligare, i stället för att se sanningen i vitögat och acceptera situationen sådan den är.

Det flygplan som vi nu har för dessa ändamål kallas ibland Rörposten, ibland Tuben, ibland någonting annat. Det är föga överraskande att de som begagnar det har ansett att det, om man nu skall representera Sverige utomlands, inte är någon nackdel om man kan stå upp i planet och rent av kan komma ut ur planet bärande hatt. Nu kan Paul Cizuk säga att det väl inte är särskilt viktigt, och det är det väl egentligen inte. Men om vi nu skall förbättra situationen innebär det plan vi nu köper, en Saab 340, med den inredning och de säkerhetsförutsättningar som är angivna i köpet, att Sverige flyttar positionerna framåt. Det är inte, som sades i anförandet nyss, att välja det mest smutsiga kommunikationsmedlet. Det är helt enkelt ett sätt att vara med i tiden. Detta har för utskottets majoritet, för alla utom miljöpartiet och Paul Cizuk, varit vägledande. För den skull, herr talman, delar jag utskottsmajoritetens uppfattning och yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 94 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Jag sade att jag förstår att man behöver flyga en del. Arne Andersson i Ljung framställer det nu som att det skulle vara ett inkonsekvent resonemang. Men det är en viss skillnad mellan att skaffa ett eget plan, ett statsflygplan, som man alltid är ute och åker med för Sveriges del, och att hyra in sig på de vanliga linjerna eller tillfälligtvis chartra ett plan. Man använder inte alls flyget för att visa upp sig på samma sätt, utan man använder det mera därför att man är tvungen, och när man kan använder man andra kommunikationsmedel.

Anf. 95 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag har aldrig tänkt den befängda tanken att vi skulle resa utomlands och visa upp vår Saab 340 såsom varande det finaste i världen. När representanter för vår regering, för vårt kungahus osv. reser ut, är det för att representera Sverige. Då har vi i utskottet inget som talar för att de är bättre representanter för Sverige om de åker båt ett antal dygn och kommer fram i sämre skick. Det är helt enkelt fråga om moderna människor i modern tid. Det tycker jag att ni skulle acceptera. Det är egentligen inte så mycket som skiljer oss åt, så mycket mer som vännen Paul Cizuk ändå tillstår att vi måste flyga ganska mycket. Låt oss då acceptera den verklighet som råder, att vi har ett omodernt plan som inte fyller tidens krav. Nu reparerar vi den bristen, så att friden kan sänka sig över Sverige och vi åter är i lugn och harmoni med varandra.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

Anf. 96 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi ett antal motioner som har att göra med hästar, skötsel av hästar, utbildningen av människor som är intresserade av hästar och också med avelsorganisationernas ekonomiska förutsättningar att bedriva en verksamhet som de vill och måste bedriva för att vi skall ha en bra hästavel i Sverige.

Karin Starrin och jag har i en motion tagit upp just hur viktigt det är med utbildning och hur viktig hästen är för det samhälle som vi i dag lever i. I en annan motion som vi också har skrivit på tas det upp hur viktigt det är att man ger Svenska hästavelsförbundet ordentliga ekonomiska förutsättningar för att bedriva sin verksamhet.

Hästen har även i dagens samhälle en mycket stor betydelse. I de flesta fall tänker vi på hästar såsom ridhästar för fritidsverksamhet. Det är väldigt många ungdomar som sysselsätts genom att hålla på med ridverksamhet. Detta är också en viktig uppfostran för dessa ungdomar. Hästen är ju inte bara en arbetshäst, en ridhäst eller en travare. Den är ofta också en mycket god vän, en trogen vän, som man kan trivas gott tillsammans med och som man måste ta hand om, sköta och uppfostra. Det är nyttigt också för den som gör det.

Vi har i Sverige mycket bra hästar. De har varit en exportvara. De är också ur ekonomisk synpunkt en viktig del av den verksamhet som bedrivs inom jordbruket.

Skall vi i fortsättningen ha en bra hästavel krävs det också att vi utbildar människor för det. Vi har på gymnasiesidan en ganska liten utbildning av ridlärare, hästskötare, travtränare eller andra som skall sköta hästar. Det finns alltså ett ganska stort behov av ökad utbildning på det här området.

Det finns också ett stort intresse för utbildningen. Till de gymnasieutbildningar som faktiskt finns är ansökningarna många gånger fler än det antal platser som finns. Det betyder att här finns ett intresse och ett behov. Det skall man enligt min mening självfallet tillfredsställa.

Under riksmötet 1986/87 behandlade vi ganska grundligt en motion om utbildning inom hästområdet. Riksdagen gav regeringen i uppdrag att utreda och lägga fram förslag om hur man skulle förbättra utbildningen inom hästområdet. Det har inte gjorts någonting åt det som tillnärmelsevis uppfyller de krav som riksdagen då ställde.

Med anledning av de motioner som vi nu har väckt har utskottet återigen uppmanat regeringen att tillsätta den utredning som skulle utarbeta riktlinjer för hur utbildningen skulle gå till och dimensioneras. Jag hoppas verkligen att regeringen den här gången tar det på allvar och gör det som en enig riksdag begärde 1986/87 och återigen kommer att begära. I det här avseendet är i varje fall utskottet enigt, och jag förutsätter att riksdagen blir det så småningom.

I den andra delen av betänkandet behandlar vi den ekonomiska situationen för Svenska hästavelsförbundet. För några år sedan tog staten sin hand från premieringsverksamheten och avelsverksamheten när det gällde kallblodsraserna. Man tänkte sig en lösning där på ungefär samma sätt som när

det gällde den varmblodiga hästen, där travsporten är en viktig del som själv har kunnat klara av ekonomin på ett bra sätt. Men redan när det här beslutet fattades varnade vi för att det kanske inte var riktigt lika enkelt när det gällde kallblodsaveln – där finns inte lika mycket pengar som inom varmblodsaveln och inom travsporten. Vi befinner oss nu i den situationen att Svenska hästavelnsförbundet och avelsverksamheten när det gäller kallblodsraserna har ekonomiska bekymmer att klara verksamheten. Det är mot den bakgrunden vår motion kom till.

Redan när vi förde över ansvaret på avelsföreningarna sade riksdagen att regeringen uppmärksamt skulle följa utvecklingen på området och hos avelsföreningarna, så att avelsverksamheten kunde fungera och inte fick ekonomiska problem.

I utskottsbetänkandet föreslås alltså ett tillkännagivande till regeringen att man skall uppta förhandlingar med berörda parter för att skapa förutsättningar för att ekonomin inom avelsföreningarna skall bli bättre. Här har socialdemokraterna reserverat sig och sagt att det inte behövs, eftersom man i annat sammanhang har tillsatt en utredare för att få fram pengar för Ridfrämjandets verksamhet. Det är säkert bra, men det är inte samma sak som vi har motionerat om och som majoriteten i utskottet uttalat sig för. Här gäller det utöver Ridfrämjandet också de kallblodiga hästaser som vi har pratat om. Det är viktigt att man nu uppfyller kraven från riksdagen och går till verket.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande nr 15.

Anf. 97 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte som Lennart Brunander göra ett långt inlägg inför en tom kammare i frågor som utskottet är enigt om. Jag skall nöja mig med att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen i jordbruksutskottets betänkande nr 15.

Det finns en arbetsgrupp som ser över frågorna om hästaveln. Vi tycker inte att det finns anledning att som utskottsmajoriteten nu gör föreslå ett anslag på 500 000 kr. som man egentligen inte har täckning för. Vi ser hästaveln och hästnäringen som en helhet, både när det gäller varmblods- och kallblodshästar och när det gäller olika användningsområden. Det omsätts stora pengar framför allt inom travsporten, och jag tror att man måste se det här som en helhet, och då även se hur de inkomster som travsporten har kan bidra till att stötta också andra raser inom hästsporten.

Med detta, herr talman, vill jag som sagt yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 98 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Håkan Strömberg talar nu likadant som representanter för den socialdemokratiska regeringen gjorde när man förde över ansvaret från staten till kallblodsavelsföreningar för att sköta hela avelsarbetet. Då sade man att det naturligtvis går att lösa – det gäller bara att cleara mellan olika delar av hästsporten, framför allt från travet, där de mesta pengarna finns. Men nu har det visat sig att det inte fungerar riktigt på det sättet – det är

orsaken till att vi har väckt en motion, och det är också därför som en majoritet i utskottet har en annan uppfattning än socialdemokraterna. Kallblodsaveln har inte de förutsättningarna att få in pengar, i varje fall inte i dag.

Dessutom har arbetshästen en viktig funktion i dag, t.ex. i skogskörningen, där den kan vara en viktig del – det vet jag av egen erfarenhet. Men de andra kallblodsraserna är också mycket fina hobbyhästar, så också i det sammanhanget är de väsentliga.

Hästaveln är viktig också för att hålla landskapet öppet. Hästaveln kan ta i besittning en hel del av de arealer som vi inte behöver för annan verksamhet inom jordbruket.

Anf. 99 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag tycker också att det är viktigt att hålla landskapet öppet, men man kan ju tänka sig att sådan verksamhet kan bedrivas också utan stöd från samhällets sida. Lennart Brunander. Jag tycker, i dag som tidigare, att man skall kunna göra en fördelning när det gäller hästaveln. Hästarna står på egna ben, och det bör också hela näringen kunna göra genom en omfördelning från varmbloodshästar till de kallblodiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

15 § Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1988/89:SfU20 Kommunala bostadstillägg (KBT) (prop. 1988/89:100 delvis).

Kommunala bostadstillägg

Anf. 100 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Pensionärsfrågor har redan behandlats i kammaren i dag. Det har varit skatteutskottet som varit i elden. Problemet har, precis som i detta ärende, gällt bl.a. margineffekter.

Det kommunala bostadsbidraget trappas som bekant av samtidigt som inkomsterna stiger. Detta tillsammans med den av skatteutskottet berörda avtrappningen av det extra avdraget vid beskattning leder till margineffekter och gör att ökade inkomster egentligen inte har något värde i vissa inkomstkikt för pensionärer.

Till detta kommer nu den aktuella frågan om avtrappning av kommunalt bostadstillägg vid förmögenhetsinnehav. Denna avtrappning har tillsammans med andra effekter faktiskt lett till rena Pomperipossaeffekter. Visserligen har riksdagen minskat betydelsen av förmögenhetsinnehavet under senare tid, men detta räcker inte. Vår ståndpunkt är att förmögenhetsinnehavet inte bör beaktas vid prövningen av KBT. Det gynnar nämligen sparandet.

I den reviderade finansplan som vi fick härförleden beklagar finansministern det låga hushållssparandet. Tvångssparande diskuteras i dessa dagar.

Bästa sättet att öka hushållens sparande är att inte straffa sparandet genom ofördelaktiga avtrappnings- och skatteregler. Man gör faktiskt tvärtom. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Undantagandepensionärernas problem har behandlats också tidigare i vår i samband med behandlingen av reglerna för pensionstillskott. Samma orättvisor som gäller pensionstillskotten gäller också för KBT. Undantagandepensionärernas rätt till KBT beräknas precis som tillskotten på grundval av imaginära ATP-pensioner.

Orsaken till att småföretagare, jordbrukare och fiskare – ofta med begränsade inkomster – begärde undantagande var låga inkomster. Jag minns 60-talet med stor strukturomvandling bland dessa företag. Dessa företagare hade ofta inte möjlighet att betala avgifterna. De förlitade sig på folkpensionen som bastygghet. Problemen kom när standardlyften i bastyggheten i första hand tillgodosågs genom pensionstillskott och KBT.

Det är nu faktiskt på tiden att denna förhållandevis lilla grupp äldre pensionärer med låga inkomster och undantagande från ATP inte längre särbehandlas. Detta skulle vara en gård av rättvisa och solidaritet. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Sverige har arbetskraftsbrist. Vad detta innebär av hinder för en nödvändig ekonomisk tillväxt – inte minst för att upprätthålla framtida pensionärs-generationers trygghet – berörs också i den reviderade finansplanen. Vissa åtgärder har vidtagits för att stimulera pensionärerna till fortsatt yrkesarbete. Dess värre gäller lindringsreglerna endast löntagare. Regeringen och riksdagens majoritet menade att utbudseffekter i ekonomin endast uppkom genom ökat lönearbete. Merarbete utfört av företagare ansågs mindre intressant att stödja. Det var ett förvånande ställningstagande. Det har jag sagt i denna kammare tidigare. Det måste dess värre upprepas.

Att främja utbudet i en lågtillväxtekonomi som Sveriges är väsentligt, mycket väsentligt, för att vi skall kunna åstadkomma just social trygghet. Den ekonomiska forskningen har visat att utbudseffekterna framför allt gör sig gällande på företagarområdet, inte minst gäller detta småföretagare. Utskottets motivering på s. 6 i betänkandet är därför något ekonomiskt naivt: "– – – regeringens förslag i denna del motiverades med bristen på arbetskraft på stora delar av arbetsmarknaden till följd av en allmänt förbättrad ekonomi och en kraftigt ökad efterfrågan på arbetskraft. Enligt utskottets mening var det i första hand bristen på arbetstagare som behövde avhjälpas."

Är verkligen utskottet omedvetet om att egenföretagartjänster och arbete utfört av anställda i företag i mycket hög grad är uthytbara i ett modernt informations- och servicesamhälle?

En rad uppgifter som förr utfördes i ett företags egenproduktion, och för övrigt också i en kommuns egenproduktion, med anställda utförs i dag av självständiga företagare. Denna utveckling kommer sannolikt att förstärkas i framtiden. Ny teknik borgar för detta. Det är ju därför det är så viktigt att behandla företagare och anställda lika. Nej, jag tror inte det är den riktiga motiveringen som redovisas i utskottets handlingar. Det är nog i stället en företagarfientlig inställning som torgförs i utskottets yttrande – dess värre! Jag yrkar bifall till reservation 4.

För att inga misstag skall uppstå förtydligar jag alltså att jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 5.

Anf. 101 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Som tidigare framgått behandlar vi socialförsäkringsutskottets betänkande nr 20 om kommunalt bostadstillägg till pensionärer.

För att börja med det som är positivt anser folkpartiet att statsbidraget till KBT för psykiskt utvecklingsstörda som bor i gruppbostad är en reform i rätt riktning.

Något vi emellertid fortfarande inte kan acceptera är utskottsmajoritetens syn på de s.k. undantagandepensionärerna. I betänkandet säger majoriteten att utskottet tidigare avstyrkt yrkanden om rätt till KBT för dessa pensionärer, och av denna anledning har socialdemokraterna ingen vilja att ompröva sitt ställningstagande. Om riksdagen tycker att något är fel måste vi kunna ändra på reglerna även om vi avslagit liknande förslag tidigare. I annat fall kan vi ju aldrig genomföra några reformer!

Regeringen är dessutom rätt bra på att ändra sig, eller skall jag säga godta oppositionens förslag och vid lämpligt tillfälle framlägga dem som sina egna. Några exempel på detta är t.ex. ett kvarts vårdnadsbidrag och efterlevandeförmåner för föräldrar med handikappade barn, utökningen av den tillfälliga föräldrapenningen från 60 till 90 dagar osv. Listan kan göras lång. Allt detta har ni sagt nej till tidigare, men sedan föreslagit i propositionen. Det är trots allt bra, huvudsaken är ju att människor som är berörda får det bättre.

Dessutom säger majoriteten att det skulle innebära en ekonomisk fördel gentemot andra pensionärsgupper att ge dessa pensionärer KBT. Vad är det för fördel att inte få pengar men ändå behandlas som om man fått dem och därför gå miste om en förmån som andra pensionärsgupper i motsvarande inkomstsituation har? Vari fördelen skulle ligga förstår jag inte.

Folkpartiet anser vidare att skillnaden i storlek på KBT i olika kommuner leder till oacceptabla skillnader i levnadsstandard mellan pensionärer som bortsett från hemkommun har likartade förhållanden. Av den anledningen tycker folkpartiet att man kan ifrågasätta om KBT i framtiden skall vara en primärkommunal uppgift. Det finns skäl som talar för att KBT bör utgå efter samma regler i hela landet. Därför förordar vi en översyn som också bör inrymma olika former av gruppboende för dementa.

Herr talman! För några månader sedan fattade riksdagen beslut om att vissa löneinkomster skulle undantas vid prövning av rätt till KBT för ålderspensionärer. Det tyckte folkpartiet var bra, men fortfarande kvarstår en margineffekt på drygt 90 % på rörelseidkare. En pensionerad hantverkare t.ex. får dels ökad skatt, dels reducerat KBT. Detta sätter effektiva käppar i hjulen för dem som vill fortsätta sin verksamhet efter fyllda 65 år. Det måste löna sig att arbeta även för dem!

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som bär folkpartinamn.

Anf. 102 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Det här betänkandet är i mångt och mycket en repris av en fråga som vi behandlade i slutet av förra året. Det gällde reglerna för det kommunala bostadstillägget. Från centerns sida finns vi med på tre reservationer, och jag skall kort kommentera dessa.

Reservation 3 gäller KBT vid undantagande från ATP. Vi har här ännu ett

exempel på hur gruppen undantagandepensionärer misshandlas av systemet, dvs. att de inte behandlas på samma sätt som övriga folk- och ålderspensionärer. Vår principiella uppfattning, som vi har redovisat i olika sammanhang, är att man skall tillerkänna dessa undantagandepensionärer pensionstillskott och behandla dem på samma sätt som övriga folkpensionärer behandlas. Därmed bör vi ta bort den särbehandling som nu finns. Detta föreslår vi i reservation 3.

Reservation 4 rör KBT vid jordbruks- eller rörelseinkomst. Vi har nyligen här i riksdagen beslutat om att lindra reglerna när det gäller att beräkna KBT för den som har löneinkomster och är pensionär. Ändringarna genomfördes förra året med hänvisning till att man ville få ut fler pensionärer på arbetsmarknaden. Men man undantog inkomst från jordbruksfastighet eller rörelse. Vi kan inte förstå vad det finns för skäl att hålla isär de olika inkomstslagen. Vi tycker att det skall vara likställighet mellan olika pensionärsgrupper. Rimligtvis borde samma regler gälla för alla, dvs. att även rörelseinkomst och inkomst från jordbruksfastighet skall undantas från inkomstunderlaget på samma sätt som löneinkomster vid bedömning av KBT. Vi finner inga skäl till att särbehandla dessa två inkomstslag.

Den tredje, reservation 6, är principiellt mycket viktig i detta sammanhang. I samband med behandlingen i höstas lämnade vi från socialförsäkringsutskottet ett yttrande till skatteutskottet om reglerna för beräkning av förmögenhet som påverkar reduceringen av KBT. Utskottet enade sig om att begära en översyn. Tyvärr följdes inte detta upp av skatteutskottet, utan man nöjde sig med att göra mindre justeringar i regelverket när det gäller förmögenhetsinnehav som är kopplat till egen bostad. Detta gör att de grupper som har en mindre sparad slant inte påverkas av beslutet. Det tycker vi är litet olyckligt. Om vi ser på hur de nuvarande reglerna slår för olika folkpensionärsgrupper, kan vi konstatera att om man tar hänsyn till olika avtrappningsregler när det gäller dels skatt, dels KBT får vi alltså marginaleffekter som ligger över 100 %. Det är ett problem för åtskilliga folkpensionärer, som tycker sig ha sparat ihop en mindre slant under sitt aktiva liv och vill ha det som en form av säkerhet, att KBT reduceras på det hårda sätt som nu sker.

Det finns, som vi ser det, utan tvivel anledning att se över reglerna. Man kan tänka sig olika modeller. Vi har i och för sig i samband med behandlingen av pensionsbetänkandet pläderat för att helt lämna speciella KBT-regler och övergå till en högre grundpension. Det är kanske det enklaste sättet att lösa problemet. Så länge vi har KBT-reglerna kvar måste vi göra justeringar i avtrappningsreglerna. Vi anser det inte rimligt att de får effekter på över 100 %.

I reservation 6 begär vi en översyn av reglerna med hänsyn till vad som framförs i bl.a. en motion av Martin Olsson, som också var upphovsmannen till den motion som föranledde att vi enades i utskottet och begärde en översyn av KBT-reglerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 6.

Anf. 103 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! Det kommunala bostadstillägget är en inkomstprövad pensionsförmån. Det har en inkomstomfördelningseffekt av stor betydelse för låginkomstpensionärerna, varav majoriteten som bekant är kvinnor. Den övre gränsen för KBT höjdes med 700 kr. fr.o.m. januari 1988. Det var givetvis bra, men den största kostnaden för denna höjning föll på kommunerna, eftersom statsbidraget inte justerades.

Inom parentes kan jag säga att statsbidraget till KBT har i omgångar minskat från 43 %, när det var som högst på 70-talet, till nuvarande 25 %. När de borgerliga partierna då de hade makten sänkte statsbidraget var inte socialdemokraterna särskilt förtjusta i detta, om jag inte minns fel. Vi fick väl alla då förhoppningen att socialdemokraterna skulle justera statsbidraget uppåt igen när de fick tillbaka makten. Men så har alltså inte varit fallet.

Att statsbidraget inte ökades vid den senaste KBT-höjningen fick till följd att vissa kommuner, närmare bestämt 40, som tidigare hade betalat mer än det fastställda KBT-beloppet, sänkte KBT-förmånerna så att de håller sig precis inom den fastställda gränsen. Det fick i sin tur till följd att vissa pensionärer trots höjningen fick uppleva att de faktiskt fick mindre KBT än tidigare.

I dag är ett max-KBT – med max menar jag KBT enligt 136 kr. i månaden. Men hyrorna har ökat betydligt mer än KBT. Det är knappast möjligt i dag att få tag på en tvårumslägenhet till den summa som KBT utgör. Om man är hänvisad till nyproduktion, och det kan man vara vid vissa tillfällen om man tvingas göra sig av med ett hus eller en stor lägenhet som pensionär, då är den faktiska hyran två tre gånger så hög som KBT i dag.

En folkpensionär behöver bara ha en hyra på 2 000 kr. för att hamna en bra bit under det belopp som socialstyrelsen har fastställt att motsvara en skälig levnadsnivå. Även om antalet ATP-pensionärer successivt ökar, kommer vi att ha kvar en ganska betydande grupp pensionärer en bra bit in på 2000-talet som har så låg ATP att de behöver ett extra samhällsstöd. Den gruppen kommer då, precis som nu, att till största delen utgöras av kvinnor.

Vi i vpk föreslår därför att man gör upp en plan för en uppräkningsplan av det kommunala bostadstillägget både vad gäller utbetalningarna till pensionärerna och vad gäller statsbidragsdelen. Vi anser att målet bör vara att KBT skall utgå efter den faktiska hyran på orten för en tvårumslägenhet. För att utjämna skillnaderna över landet mellan pensionärerna tycker vi att staten på sikt skall ta hela ansvaret för det kommunala bostadstillägget. Vi tycker att det är ett mycket måttligt krav att bara be att regeringen visar en viljeinriktning och gör upp en plan för i vilken takt höjningarna skall ske.

Avslutningsvis vill jag säga något om undantagandepensionärerna. Det finns nu en majoritet här i riksdagen för att vi skall se över samhällets stöd till undantagandepensionärerna. Detta har lett till att pensionsberedningen har fått i uppdrag att ta fram vissa uppgifter och fakta om undantagandepensionärernas ekonomiska situation. Från vårt partis håll anser vi det nödvändigt att avvakta dessa uppgifter från pensionsberedningen, innan vi tar ställning till hur vi skall förhålla oss. Vi tycker nämligen inte att problemet är så enkelt.

Om vi ger undantagandepensionärerna pensionstillskott och KBT enligt de regler som gäller för alla andra, vad skall vi då göra med den grupp

företagare som i dag faktiskt underlåter att betala sin ATP-avgift? Skall vi inte låtsas om något beträffande den gruppen heller utan bara ge den gruppen pensionstillskott och KBT samtidigt som vi bara tittar på inkomsterna? Vi tycker att det här är ett problem. Därför vill vi ha mer uppgifter om detta innan vi tar slutlig ställning. Det finns alltså en majoritet som vill göra något åt undantagandepensionärernas situation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 som är fogad till detta betänkande.

Anf. 104 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Bara för att jag inte skall glömma bort det yrkar jag redan nu bifall till reservation 3.

Det gäller alltså KBT, det kommunala bostadstillägget, som täcker 80 % av den del av månadshyran som överstiger 80 kr. men som inte är högre än 1 500 kr. för ogift pensionär och 1 650 kr. för makar. Kommunerna får 25 % statsbidrag för sina KBT-kostnader i dessa intervall.

Den hyressumma som man utgår från när det gäller bidraget är låg – ja, alltför låg för många pensionärer. Många pensionärer bor i relativt nyproducerade lägenheter. Många måste ju, när de blir äldre, flytta från sin villa eller från en stor och obekväm lägenhet som de inte längre orkar sköta. Men när det gäller KBT borde man i stället utgå från den faktiska hyreskostnaden för den tvärumslägenhet som pensionären bebod. Mot denna bakgrund har vi avgett ett särskilt yttrande. Vi yrkar dock inte bifall till vpk:s reservation i detta sammanhang, eftersom kostnadsöverslaget bör beaktas mera.

Det är emellertid bra att statsbidrag skall utgå fr.o.m. den 1 juli i år även beträffande psykiskt utvecklingsstörda pensionärer i gruppbostad. Vidare är det glädjande att det faktum att man bor i eget hus so0 000 kr. ej påverkar rätten till KBT. Det här med boendet är ju viktigt. Så länge en pensionär kan ha eget boende mår han eller hon bättre. Det är dessutom billigare för samhället. Bostadsbristen blir inte så stor osv. Men när pensionären sedan måste flytta till en nybyggd lägenhet kan det bli svårt att klara kostnaderna.

Att undantagandepensionärerna inte skall få KBT tycker jag är en skandal. Frågan behöver inte utredas, utan det här skulle kunna möjliggöras direkt. Dessutom rör det sig om väldigt få människor. De flesta undantagandepensionärerna är ju mycket gamla och många har svag ekonomi. Vidare är många av dem f.d. småbrukare eller småföretagare som inte anslöt sig till reformen när det var aktuellt. Vi har haft uppe frågan om pensionstillskott tidigare. Det rör sig alltså inte om några stora summor när det gäller att möjliggöra KBT för undantagandepensionärerna. I och för sig kan frågan, som sagt, utredas. Men under tiden bör KBT kunna utgå.

I brev till mig har människor frågat: Väntar man på att vi alla skall dö, eftersom den här frågan förhalas år efter år?

Jag vill understryka mitt bifall till reservation 3.

Anf. 105 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Som Ragnhild Pohanka sade utges kommunalt bostadstillägg, KBT, som tilläggsförmån till den som är mantalsskriven i en kommun. KBT är inkomstprövat. Den enskilda kommunen avgör hur stor del av hyran

som man skall få ersättning för. Beslutet att kommunerna får 25 % av sina KBT-kostnader i statsbidrag fattades ganska nyligen. En förutsättning är att kommunen täcker minst 80 % av den del av månadshyran som överstiger 80 kr. men inte 1 500 kr. för ensamstående och 1 650 kr. för makar.

Det här är inte ett absolut tak för kommunerna, utan dessa har möjlighet att välja ett större kommunalt bostadstillägg. Många kommuner gör också det.

Riksdagen har tidigare uttalat hur viktigt det kommunala självstyret är, och utskottsmajoriteten anser att man även i fortsättningen skall slå vakt om detta självstyre.

Vidare nämns det i betänkandet att det är av statsfinansiella skäl som det är svårt att åstadkomma förändringar i detta avseende. Som framgår av betänkandet gäller nya regler för inkomstprövning fr.o.m. den 1 juli i år. Man vill på detta sätt stimulera pensionärer till fortsatt förvärvsarbete. Som föregående talare har nämnt är ett av skälen att det råder brist på arbetskraft inom vissa områden.

Bl.a. Margit Gennser sade att socialdemokraterna är företagsfientliga, att detta inte är något för egenföretagare osv. Men ingen har nämnt att egenföretagare faktiskt har vissa förmåner och slipper betala sociala avgifter när de blir pensionärer.

När det gäller förmögenhetsprövningen vill jag understryka att grundtanken med KBT är att de människor som verkligen behöver stöd för att kunna bo hemma eller i en hemlik miljö verkligen också skall få sådant stöd. Detta får vi inte glömma i diskussionen om KBT.

Många ser positivt på den förändring som sker den 1 juli i år. Skatteutskottet kommer i ett betänkande att ta upp denna fråga. Vid värderingen av en fastighet skall en fjärdedel av den del av värdet som överstiger 400 000 kr. tas med. Man får således ha en bostad som är värd upp till 400 000 kr. utan att det påverkar KBT.

Nästan samtliga föregående talare har tagit upp frågan om KBT till undantagandepensionärerna. Denna grupp pensionärer diskuteras ganska ofta här i kammaren och även i den allmänna debatten. När dessa människor en gång i tiden avstod från ATP var tanken att de skulle få andra inkomster – genom det egna företaget eller genom privata försäkringar. Men utvecklingen blev en annan.

Pensionsberedningen undersöker för närvarande den här gruppen pensionärer. Utskottsmajoriteten anser därför att vi bör avvakta resultatet av den undersökningen, vilket skall redovisas detta år. Man vill alltså först ta del av det som beredningen kommer fram till. Det handlar således om den faktiska situationen för undantagandepensionärerna. Detta påpekas också i betänkandet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 106 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Först vill jag säga några ord om socialavgifterna och den påstådda skillnaden mellan egenföretagare och anställda. Det finns en skillnad, och det är uppborðsförfarandet. Egenföretagare under pensionsäl-

der får betala in sina avgifter själva, medan arbetsgivaren betalar avgifterna för de anställda. Efter pensionsåldern betalar inte arbetsgivaren in avgifter, och det gör inte heller egenföretagaren. Det är alltså total parallellitet mellan egenföretagare och anställda. En liten skillnad är att egenföretagarnas avgifter är någon procentenhet lägre före pensionstillfället.

Frågan om undantagandepensionärerna har också tagits upp. När ATP infördes hade en del småföretagare verkligen svårt att gå med i systemet, därför att de hade för låga inkomster och inte kunde höja dem. Man stod inför en oerhört stor strukturrationalisering inom detaljhandel, grosshandel och jordbruk, och det var en av orsakerna till att de inte gick med i systemet. De räknade med att folkpensionen skulle ge bastrygghet, men standardlyften lades på KBT och på pensionstillskotten i stället. Det kunde ingen förutse 1960, utan det framkom först senare. Därför vore det en gård av solidaritet att nu rätta till detta, så att undantagandepensionärerna får drägliga inkomster. Det är en liten ekonomisk fråga, men det är en rättvisefråga.

Det behövs inga undersökningar. De som har sparat och som har ordentliga pensionsinkomster får inte vare sig pensionstillskott eller KBT, men detta handlar om dem som inte har pengar eller förmögenhet och som inte får pensionstillskott eller KBT. Kravet på undersökningar är bara ett sätt att slippa göra någon ändring, och det finns en historisk förklaring till det. Det var stor strid kring ATP, och socialdemokraterna var helt enkelt emot att folk skulle få stå utanför ATP – det innebar en kritik mot systemet, och det ville de inte acceptera. Men den historien bör vara glömd nu – det är 30 år sedan dess.

Anf. 107 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Christina Pettersson sade att vi skall vara rädda om det kommunala självstyret – och det är vi förvisso – och att det är av statsfinansiella skäl som KBT-reglerna inte kan ändras. Det är inte något skäl för att avstå från en översyn av KBT-reglerna. Det kostar ju ingenting att undersöka hur det förhåller sig.

Med anledning av vad Margó Ingvardsson sade tidigare borde vpk kunna stödja folkpartiets reservation om just en översyn av om KBT i framtiden verkligen skall vara en primärkommunal uppgift eller om staten borde ta över hela kostnaden.

Jag vill hålla med om just det som Margit Gennser sade om undantagandepensionärerna. Arbetsgivaren betalar inte heller de sociala avgifterna för löntagare om de är över 65 år, så det är ingen skillnad mot egenföretagarna i det hänseendet.

Anf. 108 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Christina Pettersson talade om de sociala avgifterna, och de berördes också i de två senaste replikerna. Det är inte något argument för att särbehandla de två inkomstslagen rörelseinkomst och arbetsinkomst. Motivet för att genomföra den ena åtgärden är att öka antalet människor som är beredda att arbeta efter pensioneringen, att göra det mer ekonomiskt intressant att arbeta. Då förstår jag inte varför man skulle säga att det endast är intressant att öka antalet människor i den grupp som har anställning och att

det inte är intressant att hålla i gång fler av dem som bär upp mycket av företagandet, nämligen småföretagarna, så att de också fortsätter att hålla i gång sina företag och att driva verksamheten efter pensioneringen. Varför skall de straffas genom KBT-systemet och icke få de förmåner som andra grupper har? Jag kan inte förstå den skillnaden.

Undantagandepensionärerna har vi diskuterat många gånger här i kammaren, och kvar står att det finns en orättvisa. Orättvisan blir inte bättre av att den drar ut på tiden. Det sägs att det skall göras undersökningar och utvärderingar och så småningom kanske komma någon slutsats. Det handlar inte om så många människor i dag, och det är inte någon stor kostnad. Det är dags att man nu en gång för alla försöker klara ut detta, som ändå är litet av en skamfläck i det nuvarande pensionssystemet. Det finns inte anledning att utvärdera eller utreda mer på den här punkten.

Christina Pettersson berörde däremot inte centerpartiets tredje reservation, som gäller en översyn av avtrappningen av KBT-reglerna. Jag uppskattade när vi i utskottet i höstas var överens om att begära en sådan här översyn. Alla vet hur många det är som har klagat över dessa regler, inte minst de som har låga inkomster och medelinkomster från pensioner. De har drabbats av avtrappningsreglerna och upplevt att en pensionshöjning i själva verket netto har blivit en minskning.

Jag har en känsla av att alla kommer ihåg när statsråd genom åren har suttit i telefonväktarprogram och försökt förklara reglerna för bekymrade, ledsna och arga pensionärer, och då borde vi gemensamt här i riksdagen försöka skapa majoritet för att få till stånd en översyn. Det är uppenbarligen orimligt att ha system som sammantaget ger effekter på över 100 %. Icke någon pensionär kan begripa varför det finns sådana regler, som gör att relativt små förmögenhetsvärden och små summor pengar på banken får dessa effekter. Dessutom motverkar reglerna ett annat syfte i samhället, nämligen att öka kapitaliseringen och sparandet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 109 MARGÓ INGVAROSSON (vpk):

Herr talman! När jag hör Christina Pettersson kan jag inte låta bli att undra om det inte någon gång känns besvärande för en socialdemokrat att alltid avslå blygsamma krav på förbättringar för de sämst ställda i detta samhälle med hänvisning till det statsfinansiella läget. Det borde göra det, åtminstone i dag, herr talman, när Sverige väl aldrig har haft så god ekonomi. Jag kommer inte ihåg på rak arm hur många miljarder man räknar med i överskott i årets statsbudget, men jag kan i alla fall se att statsbidraget till det kommunala bostadstillägget, som vi nu diskuterar, totalt rör sig om 1 230 milj. kr. Det är inte några stora summor i statsbudgeten.

En höjning av KBT är inte särskilt dyr, därför att KBT inte är ett generellt stöd. KBT är både inkomstprövat och prövat mot förmögenheten. Det är alltså bara den lilla grupp som har haft de sämsta inkomsterna, som därför inte har fått någon ATP-pension och inte heller har hunnit samla på sig några förmögenheter, som får detta KBT.

I vpk:s motion har vi inte ställt ett omedelbart krav om pengar, utan vi har bara begärt att regeringen skall visa en viljeinriktning och ange en plan för hur och i vilken takt man kan tänka sig att höja KBT. Det är alltså en förmån, som bara riktar sig till de sämst ställda. Denna grupp pensionärer – jag kommer inte ihåg exakt hur många de är, men det är ungefär 400 000 som får KBT – ligger alltså under socialstyrelsens norm för skälig levnadsnivå i dag.

Därför tycker jag, herr talman, att det måste kännas besvärande för en socialdemokrat att säga att vi inte har råd att låta dessa pensionärer komma upp i ens det som betraktas som en norm för skälig levnadsnivå.

Anf. 110 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Kommunalt självstyre i all ära, men då har man inte tagit hänsyn till de kommuner som har en stor andel pensionärer, vilket nästan alla inlandskommuner i Norrland och många landsortskommuner i övriga Glesbygdssverige har. Detta är alltså viktigt när man tänker på Robin Hood-effekten. Staten skulle, genom att öka bidraget till KBT, kunna minska vådorna. Det hindrar inte det kommunala självstyret.

Hur man har kunnat underlåta att undersöka undantagandepensionärernas situation under årens lopp förstår jag, som nykommen här i riksdagen, inte. Man kryper bara, som så ofta, bakom en utredning. Tänk om det skulle finnas någon välsituerad på orten. Det måste i så fall vara någon som har gömt pengarna i madrassen. Annars skulle ändå inte någon få KBT, som Margit Gennser sade, de andra är inte aktuella i alla fall. De som har förmögenhet eller en viss inkomst kommer inte i fråga. Dessa pensionärers hustrur får kanske pensionstillägg. Men hemmafruor, som inte har förvärvsarbetat under sin livstid, men har blivit änkor, får både pensionstillskott och KBT. Orättvisan är total.

Anf. 111 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vänder mig först till Margó Ingvardsson. Det är inte på något sätt besvärande att vara socialdemokrat, tvärtom.

Det var inte i samband med att jag talade om undantagandepensionärerna som jag hänvisade till statsfinansiella skäl. Det var då diskussionen handlade om att staten skulle ta över ansvaret för det kommunala bostadstillägg som pensionärerna nu har som jag hänvisade till statsfinansiella skäl.

Jag förstår att undantagandepensionärerna är en grupp som diskuteras, för man känner att detta är en grupp som kan ha det svårt. Vi missunnar inte dem att få det bättre. Den här frågan har diskuterats åtskilliga gånger. Jag har inte varit i riksdagen så länge, men jag har hört undantagandepensionärerna diskuteras väldigt mycket. Eftersom det pågår en utredning, tycker jag att vi kan acceptera det och avvakta vad undersökningen leder fram till.

Till Rune Backlund vill jag bara säga att Karin Söder faktiskt tog bort möjligheten till undantagande. Då kunde man samtidigt ge undantagandepensionärer rätt till KBT. Jag vet inte om orättvisorna var lika stora då, eftersom man inte ansåg att de var ett starkt argument för att göra något åt situationen.

Egenföretagarna diskuterades förra året. Jag har läst protokollen. Jag har med hjälp av föregående års protokoll över debatten om avkastningen från

jordbruket uppfattat att det är mycket svårt att komma fram till en rättvis beräkning av inkomsterna från avkastningen. Detta är ett problem.

Anf. 112 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Christina Pettersson missuppfattade nog mig, men jag missuppfattade inte Christina Pettersson. Jag reagerade faktiskt på att Christina Pettersson angav statsfinansiella skäl mot att staten på sikt skulle ta över ett större ansvar för KBT. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att staten tar ett större ansvar på sikt. Vi menar att detta kan göras i etapper.

Vi vet i dag att KBT inte är lika över hela landet. Pensionärerna skall alltså vara väldigt om sig och kring sig, när de väljer vilken kommun de skall bo i. Det gäller inte bara KBT, utan även andra förmåner. För att pensionärerna över hela landet skall få samma möjligheter och rättigheter till en fullvärdig bostad, måste staten ta över ett större ansvar för det kommunala bostadstillägget. Vi har i andra sammanhang föreslagit att en första lämplig etapp är att staten betalar 50 % av den totala kostnaden för KBT.

Vi har alltså varit mycket måttfulla i våra krav. Vi har inte satt några datum, utan vi ber bara att regeringen redovisar en plan. Det var det jag menade med att det ändå måste vara besvärande för en socialdemokrat att av statsfinansiella skäl avvisa så blygsamma krav på förbättringar, vilka gäller en grupp pensionärer som lever under mycket knappa ekonomiska förhållanden.

Anf. 113 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Christina Pettersson hänvisade till beslut som togs under Karin Söders tid som socialminister. Jag tror att man skall komma ihåg att det vid den tidpunkten verkligen fanns anledning att hänvisa till statsfinansiella skäl. Under ett par år i slutet av 70-talet och i början av 80-talet var Sveriges ekonomi synnerligen hårt ansträngd.

Förändringarna i rätten att undanta sig gjordes för att man såg hur effekterna av denna möjlighet slog i systemet. Det är bara att konstatera att de delar av pensionssystemet som kompletterar grundpensionen har blivit tyngre och tyngre sett i den totala mängd pengar som går ut till pensionärerna. Därmed kan man säga att orättvisan gentemot undantagandepensionärerna successivt har ökat genom åren. Vi uppfattade vid den tidpunkten att det utan tvivel fanns behov av att klara ut detta. Men statsfinanserna tillät det inte vid den tidpunkten. Men i dag anser vi att det finns utrymme för att genomföra förändringen. Dessutom är gruppen betydligt mindre nu än den var under 70-talet.

Anf. 114 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Christina Pettersson kryper bakom utredningen om undantagandepensionärernas ekonomiska situation för att säga nej till KBT. Men den utredningen skall undersöka hur dessa pensionärer har det rent ekonomiskt för att förhoppningsvis komma fram till att de skall få pensions-tillskott. Just att de inte får pensionstillskottet är anledningen till att de inte heller får KBT. Att hindra dem från att få KBT med hänvisning till att de inte har rätt att få pensionstillskott, därför att de inte har betalat in ATP-avgift, är

att räkna in pengar som de aldrig har fått i sin hand. Ändå skall de gå miste om förmåner som andra pensionärer har, vilka faktiskt lever med en bättre ekonomisk standard än dessa pensionärer gör. Vi kan inte här i dag säga nej till KBT bara därför att denna grupp inte har pensionstillskott och vi av den anledningen skall avvakta utredningen.

Anf. 115 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag kryper inte alls bakom någon utredning, Barbro Sandberg. Finns det en grupp som har det svårt, tycker vi naturligtvis att man skall göra någonting för att den skall få det bättre. Men skälet till att dessa människor en gång avstod från att betala in ATP-avgifter var att de i stället skulle skaffa sig privata försäkringar. De skulle satsa sina pengar i sitt företag eller sin rörelse. Därför valde de att stå utanför ATP-systemet. Det här kan man i dag naturligtvis bortse från om den här gruppen har det så dåligt att den behöver mer stöd. Men jag tycker att det är vettigt att man först undersöker hur det faktiskt förhåller sig.

Anf. 116 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag undrar hur Christina Pettersson kan stå här och säga: Detta är skälet till att man den gången avstod från ATP-förmåner. Jag tror att ingen i dag kan svära på det. De som avstod av den anledningen har säkert också skaffat sig andra pensionsförmåner. Jag är övertygad om att de människor som det i dag handlar om helt enkelt inte hade råd att betala in sin avgift för ATP. Det är därför som de befinner sig i den dåliga ekonomiska situation som de i dag gör.

Anf. 117 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Först till frågan om skälen. För de människor som hade en bra ekonomisk ställning – de företag som gick bra – var det ofta en dålig affär att gå ut ur ATP-systemet. De företagarna brukade också relativt snabbt räkna fram detta. Det var inte de företagarna som gick ut ur systemet, utan det var de företagare som inte kunde göra några successiva lönellyft som fick avstå – dvs. de företagare som inte kunde öka sina vinster så att de kunde ta ut mer lön och därmed betala ATP-avgifterna.

Det är mycket viktigt att komma ihåg att det på 60-talet försiggick en enorm strukturrationalisering inom jordbruk, detaljhandel och grosshandel. För att riktigt kunna beskriva hur det såg ut vill jag som exempel ta en undersökning som jag gjorde om sockerdistributionen i Malmö 1963–1965. Under den tid jag besökte grossistföretag försvann under mycket kort tid ungefär 70 % av de företagen. Det var små och medelstora företag som fick lägga ned. De hade alltså inte råd med ATP, och det var därför som man begärde undantagande. Det var likadant inom detaljhandeln och inom jordbruket. Där har vi ett av skälen.

De som hade ordentliga inkomster insåg att ATP var en god affär, eftersom systemet överkompenserade de första generationerna.

Anf. 118 CHRISTINA PETERSSON (s):

Herr talman! Jag har, som jag sagt tidigare i kväll, hört den här debatten ganska många gånger i kammaren. Jag tror att vi kan hålla på länge och diskutera orsakerna till varför man avstod från ATP. Det finns säkert ett antal orsaker. Jag tror inte att man skall vara så säker när det gäller de skäl på vilka man grundade sitt beslut att stå utanför ATP.

Vi har fattat ett beslut här i riksdagen att vi skall undersöka situationen för den här gruppen pensionärer. Jag tycker att vi skall respektera det beslut som riksdagen har fattat. Jag konstaterar att det pågår en undersökning, och vi avvaktar den undersökningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

16 § Föredrags

finansutskottets betänkande

1988/89:FiU31 Sparande.

Sparande

Anf. 119 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Det är ingen överdrift att tala om en kris för sparandet i Sverige. Den framträder oavsett vilket betraktelsesätt man än anlägger. Totalt sett föreligger en brist som kommer till uttryck i det växande underskottet i bytesbalansen. Läget är t.o.m. sämre än det verkar vara, eftersom investeringsnivån för närvarande är på tok för låg med hänsyn till bl.a. näringslivets utbyggnadsbehov.

Även om man ser till sparandets fördelning mellan olika sektorer i ekonomin föreligger en påtaglig obalans. Här har det skett en kraftig omsvängning under senare år. I början av 1980-talet fanns sparandebristen inom den offentliga sektorn. Nu har underskottet i statens budget förbytts till ett icke oväsentligt överskott. Det blir desto större om man tar hänsyn till förhållandena inom den samlade offentliga sektorn.

I motsvarande mån har skatthöjningar reducerat hushållens sparande. Det förhåller sig på samma sätt som med kommunicerande kärl. När skatthöjningar har förbättrat det offentliga sparandet, har detta medverkat till en neddragning av det privata sparandet.

Vi har under en följd av år kunnat konstatera att hushållssparandet i Sverige varit negativt. Detta är, vilket visas i den moderata motionen om sparande, tämligen unikt vid en internationell jämförelse. Det finns fall – Norge är ett sådant – där man på grund av snabba omställningar i de yttre ekonomiska förutsättningarna – i detta fall nedgången av oljepriset – hamnar i ett läge där man drivs till åtstramning på alla nivåer inom alla sektorer av ekonomin. Därmed får man även ett negativt sparande hos hushållen.

I Sverige har det negativa sparandet på något sätt blivit inbyggt i de förutsättningar efter vilka vår ekonomiska politik bedrivs. Man kan konstatera att det framgår av de dokument som vi nyligen har fått från regeringen,

långtidskalkyler, att hushållssparandet kommer att vara negativt under så lång tid man kan överblicka, dvs. en bit in på 1990-talet.

Man kan sammanfattningsvis säga att den utveckling som ägt rum sedan socialdemokraterna återkom till regeringsmakten i början av 80-talet har inneburit en skärpning av skattetrycket, vilket lett till ett stort överskott i de offentliga finanserna. Det har också inneburit en socialisering av det privata sparandet. Jag vill påstå, herr talman, att detta är en medveten strävan. Det har inte klart uttalats som ett mål, och det står inte i det socialdemokratiska partiprogrammet. Det är något som är inbyggt i socialdemokraternas långsiktiga tänkande att på detta vis reducera möjligheterna till personligt ägande.

Om man ser till de aktuella dokumenten ett par år tillbaka, har man vagt talat om att det är ett bekymmer att hushållssparandet är så dåligt och att det vore bra om det kunde bli litet bättre. Men sedan drar man raskt slutsatsen att det i alla fall inte kommer att räcka, och därför måste man i stället förstärka det offentliga sparandet.

Om man har det här synsättet och drar ut det i tiden innebär det ett successivt överförande av ägande från den enskilda sektorn till den offentliga sektorn, dvs. socialisering. Instrumenten har varit många – löntagarfonder, pensionsskatt och under senare år successiva utvidgningar av AP-fondens placeringsregler. I kompletteringspropositionen kommer nya förslag om att man skall ge fondstyrelserna ytterligare möjligheter att köpa upp delar av det svenska näringslivet. Till detta har vi också fått långtgående krav från LO i vad gäller nya fondsatsningar.

I årets kompletteringsproposition framträder den ambition som jag spårar bakom handlandet ovanligt tydligt. Man skriver: "Om det totala sparandet i ekonomin skall bli tillräckligt krävs att det offentliga sparandet förstärks." Det är inte fråga om att egentligen göra något försök att satsa på det enskilda sparandet. Nej, om man skall uppnå det vi är överens om – ett bättre sparande i ekonomin – måste den uppgiften utföras av det offentliga sparandet.

När man har sagt detta föreslås skattehöjningar som kommer att ytterligare skärpa skattetrycket och reducera det enskilda sparandet enligt det mönster som vi har sett under 80-talet. För att se på bara ett av dessa förslag, höjning av momsen, finner vi att det motverkar det enskilda sparandet på flera sätt. Jag vill påstå att i det moderna välfärdssamhället vill medborgarna hålla sin konsumtion uppe in i det sista, så länge det går, och går det inte genom öknings av nettolönen, ser man till att skaffa sig de förstärkningar som behövs för att hålla möjligheten till privat konsumtion ungefär i en sådan ökningstakt som nu gäller, 2 % om året. Det som man då griper till är att ta av sitt tidigare sparande eller, om sådant inte finns, låna. Och som bekant är det numera inte särskilt svårt att komma åt lån.

Det är det ena sättet på vilket en momshöjning motverkar enskilt sparande. Det andra är ju att det framkallar en ökad inflation, som i sin tur gör människor misstänksamma, avhåller dem från sparande. Man har så småningom lärt sig den bittra läxan att de sparmedel som man sätter av för något ändamål eller för ålderdomen inte är särskilt mycket värda när inflationen i förening med beskattningen har fått göra sitt.

Jag vill påstå att detta kommer att bli en jättefråga i svensk politik under kommande år. Men det är symptomatiskt att regeringspartiet har så litet intresse för det att det utskottsbetänkande som vi nu diskuterar inte har någon proposition bakom sig. Det bygger på ett antal väl genomarbetade motioner från borgerligt håll. Men eftersom det inte ligger något högtidligt regeringsförslag bakom, är det klart att detta, som jag menar, viktiga ärende förvisas till debatt i kammaren vid denna sena timme, med den uppmärksamhet som det då kan väcka. Det är också symptomatiskt att samtliga de yrkanden om förbättringar som framförs i motionerna avstyrks efter en mycket summarisk behandling.

Nu fanns det ändå i finansplanen i januari en halv sida under rubriken "Sparfrämjande åtgärder", och det kunde väcka litet intresse och reta aptiten på vad man kunde ha att säga. Men ett antal fullkomligt meningslösa fraser utmynnade bara i att det aviserades att nu skulle minsann spardelegationens huvudrapport snart anlända.

Den har nu kommit. Om något bekräftar denna rapport riktigheten av den uppfattning som vi moderater och övriga borgerliga partier hyst under några år, nämligen att spardelegationen borde ha lagts ned för länge sedan. Jag får säga att jag i min verksamhet har haft att läsa många produkter från offentliga utredningar och motsvarande organ, men jag har aldrig sett något så erbarmligt dåligt. Jag tänker då inte bara på den fullkomligt urusla korrekturläsningen. Jag vill föreslå att de av kammarens ledamöter som är närvarande läser detta betänkande – det räcker med en sida eller två – och prickar för; det går inte att finna ett stycke där det inte är något fullkomligt groteskt fel, helt enkelt beroende på slarv. Man har väl insett att det som redovisas är så dåligt att ändå ingen kommer att läsa det. Därför är det inte så noga med hur det blev till slut.

Den som ändå tar sig igenom denna svårgenomträngliga text, kommer trots allt till slut fram till några fåtaliga förslag. Förebärande att man vill skapa neutralitet i beskattningen av olika sparformer kommer man med några rekommendationer: för det första att avdragsrätten för premier till pensionsförsäkringar skall slopas, för det andra att reavinster skall beskattas som kapitalinkomster och för det tredje att marknadsvärden skall läggas till grund för förmögenhetsbeskattningen. Jag måste fråga Roland Sundgren, som för regeringspartiets talan i denna debatt och som dessutom såvitt jag vet är en mångårig ledamot i spardelegationen: Hur stimulerar man sparande genom att höja skatten på kapital? Det är en mycket enkel och rak fråga – förklara för mig hur man stimulerar sparandet genom att höja skatten på kapital!

Det är samma anda som präglar pågående skatteutredningar. Man säger sig vilja likställa i skattehänseende behandlingen av arbete och kapital, och det tycker jag är en alldeles riktig ståndpunkt. Men det är typiskt för regeringspartiet att det då inte betyder att man har ambitionen att dra ned skatten på arbete i nivå med skatten på kapital utan tvärtom att man skall höja skatten på kapital. Man tänker sig att höjningen skall vara i storleksordningen 30 miljarder kronor. Den skall riktas särskilt mot boende och pensionssparande. För mig är det alldeles obegripligt, och Roland Sundgren kan gärna försöka leda mig till rätta också på den punkten: Hur kan man

tänka sig att skärpa skatten på kapital med 30 miljarder i samma ögonblick eller åtminstone i samma veva som man fullständigt tar bort valutaregleringen och öppnar för fria kapitalrörelser över gränserna, rörelser till de länder i vår omvärld där ingen har ett skattetryck på kapital som det som vi har i Sverige. Detta vill man nu skärpa med 30 miljarder. Hur går det ihop?

Vad skall vi då göra, herr talman, för att få ett bättre hushållssparande, som förutom att stärka samhällsekonomin kan ge individen större oberoende? Som vi ser det är det främst genom generella åtgärder. Viktigast av allt är att sänka skattetrycket, så att människor får någonting kvar som de kan spara av. Ingenting går utöver detta som sparstimulerande åtgärd.

Men därtill gäller det att återställa förtroendet för att vi i vårt samhälle har stabila spelregler. Alltför många har drabbats av att de har lagt upp ett sparande och att sedan regeringen-staten kommit med någon konfiskatorisk åtgärd – en engångsskatt på pensionssparande, en höjning av förmögenhets-skatten eller vad det nu kan vara – och spolierat detta. Sedan är man mycket försiktig. Det krävs alltså att förtroendet återställs.

Därutöver kan man diskutera selektiva åtgärder. Vi hade en hearing i finansutskottets regi för några veckor sedan, där ekonomerna sade: Stimulerar man en typ av sparande, när man inte någon effekt på det totala sparandet, utan det blir mest överflyttningar från andra sparformer. Jag kan i långa stycken hålla med om detta. Men jag vill också säga att det även kan vara befogat att stimulera till sådana överflyttningar. Jag menar att det finns skäl att stimulera till ett långsiktigt bundet sparande, och vi ger exempel på det i vår motion och i de reservationer som vi har undertecknat: startsparande för ungdomar, pensionssparande i bank på samma villkor som man nu kan spara i pensionsförsäkringar. Vi vill reformera försäkringssparandet och kanske framför allt öppna möjligheter för något som förekommer utomlands och som svenska försäkringsbolag är ivriga att introducera i Sverige, s.k. unit-linked system, som betyder att man inte blir hänvisad för sina placeringar av sparmedlen till bolagets bedömningar och blir en liten del av den stora kakan där utan själv har möjligheter att bestämma att det som man vill spara för sin ålderdom skall sättas in i en viss aktiefond eller i någon annan tillgångstyp. Detta skulle också på ett revolutionerande sätt ta bort problemet med de förmögenhetskoncentrationer som vi annars får i de stora försäkringsbolagen.

En särskild form av långsiktigt och nyttigt sparande är den egna bostaden. Det socialdemokratiska ungdomsbosparandet är fullkomligt misslyckat, och det har också, som framgått av rapporter i pressen, fått en dålig anslutning. Vi vill ha ett bosparande som är öppet för alla, som bygger på särskilda bostadskonton i bank med en sparprenie på maximalt 10 000 kr.

Slutligen gäller det att stimulera riskkapitalet. Liksom i fråga om bostäder är det grundläggande att inte skärpa utan lindra beskattningen. Exemplet är då framför allt reavinstbeskattningen.

Herr talman! Frågan om sparandets fördelning är en avgörande ideologisk skiljelinje. Skall det offentliga sparandet stärkas genom en fortgående överbeskattning av medborgare, som därmed blir alltmera egendomslösa – som socialdemokraterna vill? Eller skall vi vända utvecklingen och i stället börja bygga upp en egendomsägande demokrati med bred spridning av

tillgångarna bland medborgarna – som vi moderater förespråkar? Här kommer en av de verkliga stridslinjerna att gå under 1990-talet. Då kommer debatterna inte att föras på sen kvällstid inför en tom kammare.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna med moderata undertecknare.

Anf. 120 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! På papperet och inte minst i alla de senare årens finansplaner är alla överens om att hushållssparandet måste höjas. Sverige intar med sina i fjol minus 3 % en unik ställning bland världens industrinationer när det gäller lågt sparande. I verkligheten innebär den siffran att varje hushåll har tagit ut 2 000 kr. i ökade krediter snarare än sparat. Det har också visat sig i ett bytesbalansunderskott i fjol på 16 miljarder kronor.

Konkreta åtgärder för att avhjälpa bristen på hushållssparande kunde vara att radikalt minska marginalskatterna, och i samband med det även minska det totala skattetrycket. Det kunde vara låga avtalsuppgörelser, och som ett resultat av dem minskad inflation i landet. Det kunde vara fasta spelregler som utesluter sådana åtgärder som att röva 16 miljarder kronor från pensionsspararna i engångsskatt, eller nyårsmällor presenterade på nyårsafton, eller införandet av skatt på vinstandelar. Det borde vara försäkrandet om en jämn miljövänlig tillväxt i landet, vilket skulle uppmuntra sparande.

Däremot, herr talman, fick vi under den offentliga utfrågningen den 9 februari helt klart för oss, att selektiva sparformer där man gynnar vissa sparformer genom olika uppmuntrande åtgärder egentligen inte leder till något totalt ökat sparande. Effekten blir att spararna flyttar pengar från ett konto till ett annat för att utnyttja sparstimulanser. Men sparandet totalt ökar inte genom det.

Mot denna bakgrund måste regeringens kompletteringsproposition skärskådas. Regeringen säger en sak, men gör något annat. Låt mig få exemplifiera.

Skattetrycket bör hållas nere, säger regeringen. Men vad gör regeringen? I ett slag föreslås en skattehöjning på ca 20 miljarder kronor, dvs. en höjning av skattetrycket med ca 2 procentenheter från 55 till 57 % av bruttonationalprodukten.

Inflationen måste bekämpas, säger regeringen. Men vad gör regeringen? Åtgärder föreslås som ytterligare höjer prisökningstakten med drygt 2 procentenheter från drygt 6 till 8,3 %.

Avtalsrörelsen måste underlättas, säger regeringen. Men vad gör regeringen? En kraftig höjning av moms och den allmänna löneskatten föreslås mitt under pågående förhandlingar, och arbetsmarknadens parter reagerar därefter.

Skattereformen kommer att ge stora positiva effekter, säger regeringen. Men vad gör regeringen? Ingenting, väntar och ser. Ingenting väsentligt skall hända på skatteområdet före den 1 januari 1991.

Hushållens sparande måste öka, säger regeringen. Men vad gör regeringen? Regeringen föreslår att villkoren i allemanssparandet skall försämrats och att det offentliga sparandet skall ökas genom höjda skatter.

Regeringens ord och handlingar stämmer helt enkelt inte överens. I

finansutskottet i dag fick vi i en utfrågning med statssekreterare Lund och hans assistent Öberg höra att regeringen förväntar sig ett ökat sparande som ett resultat av den nu framlagda kompletteringspropositionen. Vilket fåfängt hopp! Hur skall man kunna tänka sig att världens redan förut i utgångsläget högst beskattade folk skall kunna öka sparandet, om det allmänna lägger beslag på ytterligare 20 miljarder kronor av vår bruttonationalprodukt? Om det skulle inträffa vore det något av ett indiskt reptrick! Lars Tobisson har redan frågat Roland Sundgren om denna sak. Jag vill repetera den frågan.

Folkpartiet föreslår i stället att man kan ta ett stort steg i skattereformen redan år 1990. För flertalet heltidsarbetande går det att sänka marginalskaatten med 7–15 procentenheter redan den 1 januari 1990. För den stora majoriteten innebär det en reducering från dagens 47–61 % i marginals katt till 40–45 %. Även i det lägsta inkomstskiktet sänks marginals katten. Det automatiska inflationsskyddet återinförs. Finansieringen sker genom en kombination av minskade offentliga utgifter och höjningar av andra skatter. Skattetrycket sänks.

En sänkning av marginals katten som i sig innebär förbättrade villkor för hushållens sparande kombineras med ett flertal andra sparstimulanser. T.ex. bör långsiktigt bundet sparande i bank på samma villkor som pensionssparande i försäkringsbolag införas redan 1990.

Slutligen kommer jag till förnyelse av den offentliga sektorn. Den inre och den yttre reformationen av den offentliga sektorn, som är nödvändig för att öka produktiviteten, kommer att stimulera tillväxten i landet. En huvuduppgift måste vara att få i gång både den inre reformationen och den yttre reformationen. Den yttre reformationen framför allt genom att ge enskilda alternativ inom vård, omsorg och utbildning rätt att verka på lika villkor. Sådan konkurrens blir det också på den inre förnyelsen.

Herr talman! Sannolikt kommer Gunnar Björk efter mig att kräva att den i kompletteringspropositionen föreslagna momshöjningen ersätts med ett tvångssparande om kanske 2 % per år. För folk med resurser och en tjock plånbok skulle ett sådant förslag inte innebära några problem. De skulle då flytta om sina resurser och sparande så att de uppfyllde tvångssparandets villkor och inte lida några särskilda bekymmer för den saken.

Men för många låginkomsttagare skulle problemet bli mycket svårt. De skulle helt enkelt få svårt att få fram pengarna. Fördelningspolitiskt skulle ett sådant tvångssparande inte vara riktigt. Skillnaden mellan tvångssparande och skatt är inte särskilt stor om man inte från början säger ifrån när tvångssparandet skall återbetalas.

Vi i folkpartiet anser att det krävs ett verkligt sparvänligt klimat för att återställa hushållssparandet i Sverige till rimliga proportioner. Man får inte fart på hushållssparandet genom tvångsåtgärder.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1, 2, 4 och 7 i föreliggande betänkande.

Anf. 121 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Det betänkande om sparande som vi nu behandlar är principiellt intressant. Det hade varit värdefullt om vi hade kunnat föra en debatt med litet större deltagande under dagtid. Från majoritetens sida

konstateras att det finansiella sparandet fortsätter att försämrats. De icke-socialistiska partierna har till betänkandet fogat en reservation, där vi har en radikalt annan syn på framför allt sparandets fördelning. Vi tror inte som socialdemokraterna att man i första hand skall spara i offentliga sektorn, utan vi tror att man skall spara i hushållssektorn. I den reservation som även Lars Tobisson och Lars De Geer tog upp pekar vi också på vikten av ett ökat hushållssparande.

Det är väsentligt att konstatera att om man samtidigt sparar i offentliga sektorn och minskar hushållssparandet, innebär det på sikt att man minskar det enskilda ägandet, vilket jag tycker är beklagligt.

Hushållssparande är betydelsefullt också ur privatekonomisk synpunkt. En sparad slant innebär ändå, trots alla de socialförsäkringar vi har, en god buffert vid tillfälliga ekonomiska bekymmer. Socialförsäkringssystemet har fortfarande ändå en hel del brister, som det ur privatekonomisk synpunkt finns anledning att rätta till.

Jag tänker inte närmare gå in på den gemensamma reservationen nr 1, eftersom den redan har berörts. Däremot skall jag säga några ord om reservation 5, som tar upp centerns förslag om personligt investeringskonto.

Personligt investeringskonto är ett sätt att försöka öka sparandet på lång sikt. Lars De Geer tog upp centerns alternativ, som vi nu diskuterar. Det är ett sparande i kort perspektiv som ett första steg mot personligt investeringskonto.

Med personligt investeringskonto vill vi åstadkomma ett sparsystem som ger individen möjlighet att spara med uppskjuten beskattning. Systemet är utformat så, att konsumtionen beskattas, medan sparandet är befriat från skatt. Det innebär att investeringar i hushållssektorn behandlas lika förmånligt som investeringar i företagssektorn.

Det förslag som centern presenterat i den motion som ligger till grund för reservation 5 syftar till att premiera ett långsiktigt sparande. Vi har i detalj redovisat hur investeringskontot skulle kunna fungera.

Det finns anledning att kommentera det som Lars De Geer tog upp, eftersom de tankar vi har om ett personligt sparkonto är en vidareutveckling av det personliga investeringskontot. Det är en tanke som vi haft ganska länge men som genom den artikel som vår partiledare publicerade häromdagen har konkretiserats ytterligare.

Jag vet inte om det är så att Lars De Geer betraktar det som skatt när han får tillbaka pengar. Det är här fråga om ett personligt sparande. Systemet ger inte möjlighet till skatteplanering. Det finns emellertid anledning att vänta med kommentarer från dem som har åsikter om vårt förslag till dess vi har väckt vår motion. Låt oss emellertid som exempel ta en låginkomsttagare, t.ex. inom ett vårdyrke, som tjänar ungefär 109 000 kr. Det socialdemokratiska förslaget beträffande momsens betyder för denna inkomsttagare en merutgift på ungefär 100 kr, i månaden, litet beroende på hur man räknar. Vårt förslag om ett sparande med 1 % av lönen ger en kostnad under hundralappen. Dessutom får man tillbaka dessa pengar. Det går alltså inte att hävda att vårt förslag fördelningspolitiskt är sämre än den momshöjning som finansministern föreslår. Detta förslag innebär dessutom att man anser att en momshöjning vore att föredra.

Jag vill, herr talman, med tanke på den sena timmen inskränka mig till detta och yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

Sparande

Anf. 122 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Vi står mitt uppe i en galopperande miljöförstöring. Den grundar sig på den syn som är förhärskande i industrisamhället. Denna syn bygger på att det finns obegränsade tillgångar av lagrad energi, obegränsad tålighet hos natur och miljö samt obegränsad fysisk och psykisk tolerans hos oss människor. Vi vet i dag att denna syn är en illusion. Ett samhälle som skall fungera långsiktigt och vara uthålligt och solidariskt kan inte byggas på illusioner. Det är därför viktigt att investeringar styrs till projekt som leder till uthållighet och solidaritet.

Allt fler svenskar vill att samhället skall bli mindre slösaktigt och mer uthålligt. En stor majoritet är beredd att ändra livsstil för att nå dithän. Investeringar styr vår framtid, och medborgarnas framtidsönsknningar måste då bli vägledande. Det är därför som miljöpartiet föreslagit ett ekologiskt sparande, som skall styras till ekologiskt rimliga projekt. För detta skall det upprättas ekologiska fonder med ekologisk expertis, som skall ge råd om de rätta investeringarna.

Om sparandet ges goda villkor, kan medborgarna själva styra sina sparmedel till de projekt som de egentligen prioriterar. Vi beklagar att majoriteten inte vill ge medborgarna denna framtidsinriktade sparform. Vi tycker att denna väg att spara och då samtidigt minska konsumtionsutrymmet är vida bättre än ett tvångssparande. Vi i miljöpartiet avvisar de föreliggande tankarna på ett tvångssparande. Grunden till detta är att vi tycker illa om tvång. Vi anser att det är mycket bättre att människor har möjlighet att välja.

Sedan kan man fråga sig, som också andra här har gjort, om det över huvud taget kommer att öka sparandet i samhället om medborgarna tvingas att spara. Det är med all säkerhet så att människor då avstår från de konventionella sparformerna. Man kan också fråga sig vad som händer den dag då alla dessa pengar släpps loss. Någon gång skall det ju ändå ske.

Vi säger därför också nej till förslaget i kompletteringspropositionen om försämring av allemanssparandet. Vi tycker däremot att det är viktigt att man försöker hejda den enorma konsumtionsökningen i samhället. Frågan är då om det inte är bättre att försöka komma till rätta med den väldiga ökningen av konsumtionskrediterna och att försöka få människor att betala tillbaka dessa väsentligt snabbare än man gör i dag. Vidare bör man sätta någon hämsko på avbetalningshandeln för att på det sättet minska skuldsättningen i samhället. Det innebär på lång sikt att man faktiskt sparar mer.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Tack för ordet.

Anf. 123 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Det råder enighet om att vi har ett för lågt sparande i samhället. Lars Tobisson uttryckte det ganska starkt. Han sade att det är en kris. Ett uttryck för det är att vi har ett underskott i bytesbalansen. Visst är detta en indikation på att vi som nation lever över våra tillgångar. Men nu tror jag inte att man så där öreserverat kan säga att ett bytesbalansunderskott

alltid kan användas som mått på ett bristfälligt sparande i samhället och i varje fall inte tas till intäkt för att detta bristfälliga sparande uppstått just i år eller förra året. Vi har ett bytesbalansunderskott som 1988 blev litet över 15 miljarder, vilket är mer än vad vi trodde för några månader sedan. Men man kan då bl.a. peka på att detta underskott ganska exakt motsvarar vad vi 1988 betalade i räntor och amorteringar på de utlandsupplåningar som togs under de borgerliga regeringsåren. Hade vi inte haft det sparandeunderskottet, vilket – som Lars Tobisson framhöll – främst gällde det offentliga sparandet i form av det mycket stora underskottet i bytesbalansen, som var närmare 90 miljarder kronor år 1982, skulle vi ha haft en ekonomi i balans, i varje fall när det gäller bytesbalansen. Vi hade ändå ett överskott i vår handel med över 24 miljarder kronor.

Jag vill gärna uppehålla mig något mer vid bytesbalansunderskottet, eftersom Lars Tobisson också sade att underskottet måste sättas i relation till investeringsnivån och att vi i dag har en alldeles för låg investeringsnivå. Har vi en bytesbalans i jämvikt därför att vi investerar för litet, är det naturligtvis också ett uttryck för ett otillräckligt sparande. Nu har investeringsnivån ökat. Industriinvesteringarna har ökat med mer än 40 % sedan 1983. I år beräknas industriinvesteringarna öka med ca 12 à 13 %. Men visst är det önskvärt att vi med ett ökat sparande kan öka investeringarna ytterligare. Det gäller både de behov som kan finnas av ökade industriinvesteringar och de behov som kan finnas av investeringar i kommunikationer. En viktig sak som man också bör ha med i bilden när man diskuterar bytesbalansunderskottet i dag är att företagens direktinvesteringar i utlandet 1988 ökade från 20 till nära 33 miljarder kronor. Det är något som vi på litet längre sikt kan få nytta av när det gäller valutainflödet. Men det blir ju ett ganska kraftigt flöde ut ur landet om investeringarna i utlandet nu ökar. Med det sagda menar jag att det är litet annorlunda med bytesbalansunderskottet i dag, även om vi har all anledning att oroa oss, främst då med tanke på den ökning som vi kan få i år – och ännu mer nästa år – om vi inte gör någonting åt det hela. Nu har vi emellertid en regering som väljer att handla i den här situationen, och det har också lagts fram en kompletteringsproposition, där det har vidtagits åtgärder för att dämpa efterfrågan. Ett av syftena härmed är ju att bytesbalansunderskottet inte får öka till de 25–30 miljarder som det skulle bli om vi ingenting gör.

Lars Tobisson tog upp en fråga som han ansåg vara en springande punkt, nämligen detta att socialdemokraterna ökar det offentliga sparandet på hushållssparandets bekostnad. Jag kan hålla med om att socialdemokraterna inte är så fastlåsta som de borgerliga partierna. Det går ibland inte att kommendera fram ett hushållssparande, och då är det viktigt att man ser till att man totalt sett ändå har ett tillräckligt sparande i landet. Nu har vi ju kommit mycket långt när det gäller välfärdsbyggandet. Det viktiga när det gäller sparande är inte minst motiven. När man jämför hushållssparandet i Sverige med sparandet i vissa andra länder, finner man att det i utlandet i mycket stor utsträckning är ett trygghetssparande med tanke på pensioner, sjukdom och arbetslöshet. I Sverige har vi ju löst ålderdomstryggheten genom ATP och olika kollektiva kompletteringspensioner. Vidare har vi ju trygghet vid arbetslöshet och sjukdom. Därmed blir motivet för en ökning av

hushållssparandet ett annat i Sverige än i vissa länder där välfärdssystemet inte har byggts ut på samma sätt.

Sedan finns det ju ekonomer, bl.a. en amerikansk ekonom vid namn Kaufmann, som har sagt att det offentliga sparandet ofta är rationellare, eftersom det lättare kan styras till angelägna investeringar. Det är lättare att anpassa till olika samhällsekonomiska konjunkturer, och det kan innebära att man rationellare och effektivare kan stimulera investeringar och konsumtion när det behövs eller tvärtom. Det är då smidigare om vi har ett demokratiskt styrt sparande än om man måste laborera med olika medel, vilkas effekt man inte riktigt känner till.

Jag är mycket medveten om att vi här kommer in på politiska värderingar. Vi har olika uppfattningar, och det finns en skillnad mellan de socialdemokratiska värderingarna, som mer går ut på ekonomisk demokrati i samhället, och det som Lars Tobisson talar om, egendomsägande demokrati.

Härmed har jag kommenterat reservation 1, som jag yrkar avslag på.

Det har också tagits upp en del olika förslag om hur man skall stimulera sparandet på olika områden. Lars Tobisson sade att moderaterna hade lagt fram väl genomarbetade förslag. Gunnar Björk tog upp förslaget om investeringskonton. Det har presenterats en mängd olika förslag om hur man skall stimulera sparandet. Här skulle jag vilja hänvisa litet till vad som kom fram vid den utfrågning som vi hade i finansutskottet om sparandet. Ekonomerna framhöll att tiden för att hitta på ytterligare sparstimulerande åtgärder av det här slaget är ute. Vilka förslag man än kommer med för att stimulera ett frivilligt hushållssparande blir det bara fråga om s.k. portföljinvesteringar, dvs. man flyttar pengar från ett konto till ett annat, om det visar sig att det kontot är mer lönsamt. Med hänvisning till dessa enligt min mening tunga ekonomiska argument och också till att de där väl genomarbetade förslagen inte är så väl genomarbetade att man får veta hur mycket pengar som skall tas från statskassan – i vissa av förslagen rör det sig om ganska mycket pengar – yrkar jag avslag på reservationerna 4, 5, 6, 7 och 8. I reservation 8 tas det upp frågor som har behandlats av försäkringsverksamhetskommittén. Förslagen bereds nu i regeringskansliet.

Jag skall kanske också något kommentera det som Lars De Geer yttrade. Det är klart att statistik kan användas på många olika sätt. Tränger man inte riktigt in i vad statistiken egentligen visar kan man vilseledas. Visst har vi sedan några år tillbaka en minuskvot när det gäller hushållssparandet. De senaste prognoserna pekar emellertid på en viss förbättring, även om det fortfarande är en minuskvot. Men skulle man i sparkvoten räkna in de värdeförändringar som har skett när det gäller småhus och aktier, har faktiskt hushållsnettosparandet i procent i disponibla inkomster aldrig varit så högt som nu. Här skulle jag vara mycket intresserad av att höra en diskussion mellan Gunnar Björk och Lars De Geer om det där indiska reptricket, om hur man i kompletteringspropositionen skall kunna öka sparandet. Som Gunnar Björk sade har det i de yttersta av dessa dagar framförts vissa förslag om ett tvångssparande som i ett slag skulle kunna öka hushållssparandet mycket kraftigt. Förslaget har ju också diskuterats i pressen och inom fackföreningsrörelsen. Här hoppas jag att Gunnar Björk kan övertyga Lars De Geer om att det ändå kan ligga något i de här tankegångarna.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till hemställen i dess helhet i finansutskottets betänkande 31 om sparande och avslag på de åtta reservationerna.

Anf. 124 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag ställde en fråga till Roland Sundgren: Hur kan man klara av att stimulera sparandet genom att höja skatten på kapital? Roland Sundgren gjorde inte ens ett försök att närma sig den frågeställningen. Jag förstår honom. Det går nämligen inte att lämna ett vettigt svar, och den tystnad som rådde på denna punkt är talande nog.

I stället ägnade sig Roland Sundgren åt att tala om det totala sparandet, och han försökte göra gällande att bytesbalansunderskottet inte är så farligt och att det inte behöver vara ett mått på sparandebrist. Jo, det är precis vad det är! Underskottet i våra affärer med utlandet är exakt ett mått på bristen på sparande i landet. Vi närmar oss nu de tal som rådde under de ekonomiska krisåren kring 1980. Krisen under dessa år var internationell och berörde således inte bara Sverige. Det nuvarande läget i landet beror inte på svårigheter med statens finanser, utan de visar ett betydande överskott. Problemet är att man har lyckats driva ned det enskilda sparandet till under noll.

I sitt anförande tog Roland Sundgren någon amerikansk ekonom till intäkt för att det skulle vara bättre med offentligt sparande därför att detta är lättare att styra och inte så oregerligt som hushållens sparande. Detta var väldigt avslöjande, och jag får mer än väntat bekräftelse på min tes att det är en socialdemokratisk ambition att förvandla folket, medborgarna, till egenomslösa och koncentrera ägandet till det allmänna.

Roland Sundgren var också orolig över att man skulle dränera statskassan om man stimulerade det enskilda sparandet för mycket. Den oron kan jag direkt stilla. Samhällsekonomiskt sett är ett sparande lika mycket värt inom vilken sektor det än äger rum. Om man avstår från en överbeskattning till staten och får motsvarande sparande i den enskilda sektorn, har man inte åstadkommit någon som helst olycka, tvärtom har man förbättrat möjligheterna att bygga ut produktionsapparaten i landet. Statsfinansiellt har vi, som sagt, redan ett överskottssparande i den offentliga sektorn.

Ett uttryck för Roland Sundgrens oro var hans sats: Det går inte att kommendera fram hushållssparande. Sedan ägnade han ett betydande intresse åt ett meningsskifte mellan Lars De Geer och Gunnar Björk om vad vi skulle kunna kalla kommenderat sparande, tvångssparande. Jag skulle vilja ta upp samma debatt med Roland Sundgren. För tydligen har den socialdemokratiska riksdagsgruppen i kväll diskuterat frågan och kommit fram till att man skall slå in på en linje av tvångssparande, nu när det inte går att genomföra en momshöjning.

Jag medger gärna att sparande är bättre än en skatthöjning, men jag vill säga till Roland Sundgren och andra som funderar i sådana banor: Påtvingat sparande, kommenderat sparande, tvångssparande, är en form av beskattning. Hur då? Jo, helt enkelt därigenom att behöver man tvinga fram sparande beror det på att de villkor som är förknippade med sparandet är så dåliga att människor inte finner det förenligt med sina intressen att frivilligt

företa detta sparande. Räntevillkoren är under vad marknaden förutsätter. Jag vet inte vilka planer man kan ha i regeringspartiet, men enligt vad som sagts i debatten, t.ex. i Dagens Industri, är det bäst att låta medborgarna sätta in sina pengar på ett räntelöst konto. Just räntelösheten är den beskattning som ligger i tvångssparandet.

Vi politiker skall skapa villkor som gör det intressant och fördelaktigt för enskilda medborgare att frivilligt spara för sin framtid. Det gör man inte genom ett sådant här ingrepp. Det finns andra inslag som också är dåliga. Dessa pengar skulle stanna hos staten. Som jag påpekat har staten redan ett överskott på sparande. De pengar vi sparar bör gå till näringslivet, till investeringar, till satsningar för framtiden och inte förmedlas via staten. De som tänker i dessa banor från en borgerlig utgångspunkt har enligt min mening hamnat alldeles fel.

Ett sparande som på detta sätt sägs vara begränsat i tiden och skall återbetalas när tiderna blir sämre är inte långsiktigt, det är ingenting att bygga på. Man kan vända på detta resonemang och fråga sig: Hur reagerar medborgarna i dag om de finner att de inte får sin "normala" konsumtionsökning på ca 2 % om året? Jo, man tar av sitt tidigare sparande eller lånar. Om man finner sig vara utsatt för ett kommenderat sparande, kompenserar man detta genom att minska sitt tidigare sparande eller – om man inte har något sådant – går till banken och ber att få ett lån. Detta är ju så mycket enklare, då medborgarna faktiskt vet att om något är eller så får de tillbaka pengar som de kan använda för att betala tillbaka lånet. På vad sätt är detta en åtstramningsåtgärd, Roland Sundgren?

För den fortsatta debatten skulle jag vilja att Roland Sundgren svarade på frågan: Är inte ett tvångssparande ett kraftfullt slag rakt ut i tomma luften?

Anf. 125 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Roland Sundgren gjorde ett stort nummer av min lilla meningsskiljaktighet med Gunnar Björk. Utifrån detta har Lars Tobisson värtaligt redovisat att han anser att tvångssparande kommer till stånd bara därför att man inte kan få folk att spara frivilligt, och att det därför påminner om en skatt.

Till Gunnar Björk vill jag säga att ur folkpartiets synvinkel är dock ett tvångssparande en bättre åtgärd än en momshöjning. Vi inleder också vår motion, som kommer att inlämnas i morgon, med att yrka avslag på regeringens förslag till en momshöjning. I viss mån kan man väl säga att detta är ett val mellan att vara en giraff med halsbränna och en tusenfoting med nageltrång – varken tvångssparande eller momshöjning är i dag rätt medicin för svensk ekonomi.

Annars har ju Roland Sundgren en mycket positiv inställning till en höjning av hushållssparandet, han säger att detta är viktigt och nödvändigt. Men hans konkreta förslag kommer inte att få den effekten. Låt mig granska några av de argument som han använde nyss i sitt inlägg.

Enligt Roland Sundgren är en orsak till att vi har fått en sämre bytesbalans att våra utlandsinvesteringar har ökat. I dagens konjunkturläge, Roland Sundgren, skulle det inte vara naturligt om utländska industrier ökade sina investeringar i Sverige; det har de heller inte gjort nämnvärt. Detta måste

vara ett symptom på näringslivets misstro mot de spelregler som socialdemokraterna ställer upp.

Vidare sade Roland Sundgren att en orsak till vårt minskade sparande är att trygghetsfrågan är löst i Sverige. Jag önskar att det vore så bra. När ATP-systemet infördes var det lätt att sälja, eftersom det gav omedelbara fördelar åt de närmast berörda. Men i dag knakar det betänkligt i fogarna. Ett premiereservsystem av modell Bertil Ohlin hade sannolikt i dag varit mycket bättre än nuvarande ATP-system.

Sist men viktigast: Roland Sundgren hävdar, lustigt nog med stöd av en amerikansk ekonom vid namn Kaufmann, att demokratiskt styrt sparande är bättre för samhället än privat sparande. Där har vi den stora skiljelinjen. Det socialdemokraterna står för är att via löntagarfonder, fjärde och femte AP-fonden och även via de första, andra och tredje AP-fonderna, när de fått rätt att köpa allt mellan himmel och jord, få till stånd ett kollektivt ägande av vårt svenska näringsliv. Där är skillnaden mellan borgerligt och socialdemokratiskt synsätt.

Vi menar att individuellt ägande är bättre och ger bättre villkor för medborgarna, medan socialdemokraterna i princip anser att det kollektiva ägandet är överlägset. I den frågan kan jag inte se att vi kan komma överens, utan där har vi från varandra vitt skilda ståndpunkter.

Anf. 126 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Det är intressanta kommentarer som vi har fått kring de tankar på ett personligt sparkonto som centerpartiet har fört fram. Det är också intressant att konstatera att de flesta talare här har varit överens om att det mesta verkar vara bättre än moms, och det tycker jag innebär att vi har kommit en bit på vägen.

Jag har ägnat mitt vuxna liv åt sparande. Jag började som bankkonsulent. På den tiden var en av målsättningarna att komma upp i ett sparande som motsvarade en årsinkomst – då skulle man kunna öka sparandet. Nu har allemanssparandet utvecklats till den grad att vi börjar närma oss den punkten. Då kan vi tyvärr konstatera att allemanssparandet inte har ökat sparandet totalt sett. Allemanssparandet har i stort sett inneburit att vi har fört pengar från andra konton till allemanssparandet.

Av detta lär vi oss att det inte är säkert att gynnsamma villkor leder till ökat sparande. Det måste till helt andra tag och ett helt annat synsätt. Därför tror vi från centerns sida att ett personligt investeringskonto kan innebära ett helt nytt sätt att tänka när det gäller sparande. Det är en vidareutveckling vi föreslår – från personligt investeringskonto till personligt sparkonto, som då skulle användas under en tid för att förhoppningsvis sedan övergå till ett personligt investeringskonto.

De icke-socialistiska partierna har här ett gemensamt mål, nämligen att Kjell-Olof Feldts förslag om moms inte skall gå igenom. Det målet verkar nu dessutom till stor del stödjas av regeringsunderlaget. Det är naturligtvis en fantastisk reträtt – att regeringen inte längre slåss för de propositioner som den lägger fram. Och man kan fråga sig om det går att vara statsråd efter detta.

Det finns alltså ett gemensamt mål – att stoppa momsen, att öka sparandet,

och att öka det *privata* sparandet. Dessutom är det mycket positivt, tycker jag, att Lars De Geer säger att det är viktigt att vi slår vakt om låginkomsttagarna. Därför skall vi naturligtvis med intresse se hur alla alternativ slår just för dem.

Vi ser ju alltmer tendenser som tyder på att skattereformen leder till en ökad rundgång. Vi hade hoppats att en reform skulle leda till en ordentlig marginalskattesänkning, men vi ser åtminstone på det indirekta området rader av exempel på rundgång. Vi skall kanske inte här gå in ytterligare på det.

Jag har också med intresse konstaterat de positiva uttalanden som både Lars Tobisson och folkpartiets partiledare har gjort inför tankarna på någon form av obligatoriskt sparande för att under en tid ha ett alternativ till moms. Om man har t.ex. ett personligt sparkonto, innebär det att man sparar för eget användande; alternativet är moms. För företagen innebär ett alternativ till avgifter som Kjell-Olof Feldt vill ha, att man sätter av 1 %, exempelvis till de anställdas sparkonto. Jag tror att det finns anledning att fundera vidare kring detta.

Det är precis som Lars Tobisson säger: Höjd moms motarbetar sparande. Moms ökar inflationen. Det är, tror jag, konstateranden som vi alla kan ställa oss bakom.

Anf. 127 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Lars Tobisson anmärkte på att jag sade att det inte går att kommendera fram ett enskilt sparande. Jag kan förtydliga mig och säga att det inte går att kommendera fram ett frivilligt sparande precis i rätt ögonblick och i den omfattning som just då skulle behövas. Då kan man kanske också fundera på andra sätt att öka det frivilliga sparandet som ju här har diskuterats, inte minst av närmast föregående talare.

Det är klart att det på lång sikt är viktigt att skapa en bra sparmiljö för hushållssparandet. Och det kan man väl säga att regeringen på olika sätt har gjort under 1980-talet. Vi har fått ner inflationen, och avkastningen på sparandet är i dag högre än inflationen. Det är ju en viktig faktor när det gäller sparande. Vi har fördubblat sparandeavdraget. Och även om allemanssparandet inte har lett till att vi har ett plus just nu när det gäller sparandekvoten, så har allemanssparandet en imponerande omfattning. Det är ändå över 70 miljarder kronor som har sparats i allemanssparandet, och det måste alltså sägas vara imponerande.

Lars Tobisson ställde en fråga som jag glömde att svara på. Det gällde ökad skatt på kapital. Jag tror att det är mycket viktigt att vi får genomföra den här skattereformen, och vi måste då se reformen som en helhet. Målsättningen med skattereformen är ändå att skapa en rättvisare skatt när det gäller arbete och kapital. I dag bär arbetet den tunga skattebördan, medan kapitalet t.o.m. ger en negativ inkomst till statskassan – och det måste ju vara ett mycket märkligt förhållande. Om Lars Tobisson och moderaterna nu är på flykt från tankarna på att vi skall få en skattereform som också ordentligt kan ta itu med skatteplanering och skatteflykt, då är jag faktiskt oroad.

Jag hoppas att inte alltför mycket särintressen och kapitalintressen skall äventyra den skattereform som jag tror blir mycket värdefull också när det

gäller att få ett ökat hushållssparande i framtiden. Det är en reform som kommer att gynna arbete och sparande på ett helt annat sätt än vad dagens skattesystem gör.

Vi vill naturligtvis inte förvandla svenska folket till egendomslösa människor; jag tror att hela utvecklingen i detta land är en bekräftelse på att vi inte vill det. Svenska folket äger mer än vad det någonsin har gjort – det försökte jag säga i en replik till Lars De Geer.

Men vad Sverige absolut inte har råd att kosta på sig är ett underskott i den offentliga sektorn av den omfattning som vi hade. Det leder, som de amerikanska ekonomerna har sagt, till minskad produktion och till kraftigt minskade industriinvesteringar. Det leder till en ekonomi som inte gynnar produktion och sysselsättning – till en spekulationsekonomi.

Det är naturligtvis mycket viktigt, som Lars De Geer också framhåller, att vi får ett bra sparandeklimat här i landet. Det gäller alltså motiv som drivkrafter för sparandet. När det gäller pensionssparandet kan jag mycket väl tänka mig att det här finns ett motiv, eftersom ATP i viss utsträckning kanske visar sig vara otillräckligt. Jag tycker också att utvecklingen när det gäller pensionssparandet är positiv. Det har ju kraftigt ökat under de senaste åren.

Med detta tror jag att jag har kommenterat de frågor jag fick.

Anf. 128 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Roland Sundgren oroade sig för att vi moderater skulle vara på flykt från en skattereform. Nej, på den punkten kan Roland Sundgren vara lugn. Det är vi moderater som talar för en skattereform, medan det som socialdemokraterna nu planerar är en skatteomläggning i den gamla stilen, där sänkta marginalskattesatser för tillfället skall motvägas av höjningar av andra skatter. Det är här problemet kommer in – avvägningen mellan arbete och kapital. Jag ställer gärna upp på kravet att man skall ha samma skatt på inkomster av arbete som på inkomster av kapital. Det vore bra. Orsaken till att beskattningen av kapital kan sägas vara lägre är helt enkelt det förhållandet att kapital, även vid valutareglering, är mera lättroligt över gränserna än arbetskraft. I högskattelandet Sverige har man då funnit att denna avvägning har blivit nödvändig.

När man nu avskaffar valutaregleringen blir det omöjligt att samtidigt höja skatten på kapital. I så fall får man verkligen ett utflöde till resultat. Strävar man verkligen efter att likställa skatten på arbetsinkomster med skatten på kapitalinkomster under de förutsättningar som råder blir det nödvändigt att sänka skatten på arbete till samma nivå som skatten på kapital och på den vägen uppnå rättvisa. Det förutsätter emellertid också en sänkning av skattetrycket.

Herr talman! Inledningsvis sade Roland Sundgren, med anledning av att jag hade tagit fasta på hans uttryck "att kommendera fram hushållssparande", att han ville precisera sig. Han sade att det kanske egentligen skall formuleras så att det inte går att kommendera fram ett frivilligt sparande. Då får man finna andra vägar att se till att det blir ett frivilligt sparande. Det var ett uttalande fullt i klass med resonemangen och förslagen i spardelegationens betänkande. Det tycker jag säger allt om resonemangets nivå.

Anf. 129 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Roland Sundgren framförde med övertygelse att socialdemokraterna sedan 1982 har skapat goda villkor för sparandet. Han ansåg också att den siffra man har nått i ATP-sparandet är mycket imponerande. Jag kan i viss mån hålla med honom om det. Jag vill ändå påminna honom om en gammal militär regel som säger att när karta och terräng inte stämmer överens, äger terrängen giltighet. Under dessa fem år har sparandet minskat från plus 4 % till minus 3 %, dvs. ungefär 1,5 % per år. Det visar att även om vissa förbättringar i villkoren för sparandet har ägt rum, har det inte hindrat ett enormt ras i sparandet under den tredje vägens ekonomiska politik.

Vidare angrep Roland Sundgren också att vi under de borgerliga regeringsåren hade ett stort underskott i den offentliga sektorn. Jag vill dock påminna om att det underskottet uppstod eftersom vi, till skillnad från övriga västeuropeiska industriländer, hindrade att arbetslösheten steg nämnvärt. Vi höll den alltid under 3 %. I denna strävan var ju socialdemokraterna, som då var i opposition, i regel inställda på att vi borde stödja industrin ännu mera. Hade vi följt deras råd, hade vi kanske haft ännu större underskott.

Till slut glädde det mig att höra att Roland Sundgren ansåg att ett extra pensionssparande i dag kan anses motiverat. Jag utgår ifrån att han därmed också menar att man bör kunna uppmuntra det.

Anf. 130 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Lars De Geer, jag tycker att det är en bra utveckling av sparandet. Man måste se till helheten. När vi läser betänkandet finner vi att den offentliga sektorns finansiella sparande var plus 4 % år 1976 och minus 6 % år 1982. Nu har vi åter plus på det området.

Jag vet inte vilka siffror och årtal som Lars De Geer använder. Den utmärkta "fickfakta från spardelegationen" talar om att vi år 1982 hade en finansiell sparkvot på minus 0,4 %. I år räknar vi med att den blir minus 1,9 %. Ser man till den totala bilden, har vi således en hygglig utveckling av sparandet. Vi är naturligtvis inte helt nöjda med den. Den tar sig bl.a. uttryck i ett underskott i bytesbalansen. Jag hoppas att jag inledningsvis inte sade att vi nonchalerar detta. Det här måste vi ta allvarligt på. Det gör vi bl.a. genom de kraftfulla åtgärder som nu föreslås i kompletteringspropositionen.

Ett avskaffande av valutaregleringen gör naturligtvis kapitalet mera lätttröligt. Det ingår ju i den internationalisering av ekonomin som vi är anhängare av. Vi har i dag i utskottet ändå diskuterat åtgärder för att se till att man kan få en bra skattekontroll och en bra statistik även vid ett avskaffande av valutaregleringen.

Om jag återigen skall tala om det frivilliga sparandet, så tycker jag att Lars Tobisson slutade för tidigt och inte fortsatte med det som jag tycker är mycket viktigt. Ett frivilligt sparande går inte att skapa så snabbt och i precis det ögonblick och i precis den omfattning som behövs. Då kan det kanske vara intressant att diskutera ett ökat hushållssparande på annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Statlig lokalförsörjning

Anf. 131 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Bakom detta betänkande från finansutskottet finns bl.a. en moderat kommittémotion. Enligt majoriteten har den i stort sett samma innehåll som en motion till förra riksmötet. Jag måste bekänna att jag kände mig en smula stött när denna formulering föreslogs vid utskottets sammanträde. Jag hade ändå lagt ner mer än en dags arbete under riksdagens julferier i vintras för att arbeta fram detta material. Det gläder mig därför att övriga borgerliga partier har funnit anledning att sluta upp bakom reservationer som bygger på vår kommittémotion. Det kanske är på sin plats att något erinra om innehållet, inte minst mot bakgrund av föreställningen att det inte finns något nytt.

Något nytt är utan tvivel citaten som finns i motioner från en studie från riksrevisionsverket, som publicerades förra sommaren. De ger en god bild av tillståndet på detta område. Jag skall därför återge dem. Jag citerar ur sammanfattningen till den här studien från riksrevisionsverket:

”Det saknas en dokumenterad policy beträffande fastighetsförvaltning i staten. Således saknas uttalanden beträffande om en myndighet skall hyra/arrendera eller köpa en fastighet, om den fasta egendomen skall behållas konstant, när en fastighet skall avyttras osv.

— — —

Bland affärsverken är det endast posten, SJ och domänverket som har fastighetsförvaltning som en speciell resultatenhet. Beträffande flertalet övriga affärsverk konstaterar RRV att policydokument för fastighetsförvaltningen ofta saknas. De saknar också ofta fullständiga register över fastigheterna och har därmed en oklar bild av fastighetsbeståndet på såväl central som regional nivå.” – De vet alltså inte vad de äger.

”Av förordningen om statliga myndigheters medelsredovisning m.m. vid försäljning av anläggningstillgångar (1982:49) framgår att för affärsverk och uppdragsmyndigheter skall dispositionen av vinsten vid en försäljning prövas av regeringen om den överstiger 100 000 kr. För övriga myndigheter är gränsen 20 000 kr. Detta kan leda till att en myndighet säljer en fastighet till underpris eller inte säljer den alls.

— — —

Enligt bokföringsförordningen skall myndigheten i sin balansräkning redovisa samtliga tillgångar och skulder. RRV konstaterar att vissa myndigheter som enligt fastighetstaxeringsregistret förvaltar fastigheter inte redovisat dessa i sin balansräkning. — — — För att beräkna statens samlade förmögenhet skickar RRV årligen ut en enkät till de statliga myndigheterna för att de skall beräkna nukostnaden (ung. marknadsvärde) för bl.a. sina fastigheter. Flera myndigheter har inte gjort någon sådan nukostnadsberäkning.

— — —

Vid den specialbearbetning av SCBs fastighetstaxeringsregister som RRV låtit genomföra har framkommit att registret är behäftat med åtskilliga brister. Under ägarkod 'staten' återfanns ett stort antal fastigheter som förvaltas av aktiebolag, kommuner, landsting och fysiska personer. Dessutom saknade ett stort antal skattepliktiga fastigheter uppgift om ägare. Det kan inte hållas för otroligt att staten har gått miste om skatteintäkter för dessa fastigheter."

Bara dessa citat vittnar om en fruktansvärd röra. Detta är bara några brottstycken ur en sammanfattning, som dokumenteras i en förstudie på bortåt 100 sidor. Man kan där finna de mest fantastiska upplysningar om tillståndet i statens fastighetsförvaltning. Det är alltså statens eget revisionsorgan som avslöjar dessa häpnadsväckande brister, utan att det framkallar någon märkbar reaktion på ansvarigt håll.

Här råder en stor skillnad mot det privata näringslivet, där en rationell hantering av fastighetskapitalet under senare år har framstått som en allt viktigare uppgift. Ibland har man inrättat särskilda dotterbolag, som har sålts för att sedan kanske hyras med återköpsrätt. Varianterna är många. Gemensamt är dock att man uppmärksammar de verkliga lokalkostnaderna och att man betraktar fastighetsförvaltning som en uppgift för specialister.

Det marknadsvärde som enbart de statsägda fastigheter som förvaltas av byggnadsstyrelsen kan beräknas representera är enligt budgetpropositionen 25–30 miljarder. Man har då utgått från ett genomsnittsvärde på 5 000 kr./m². Det måste sägas vara mycket försiktigt, med tanke på att det här rör sig om välbelägna kontorslokaler, många i centrala Stockholm. Den senaste noteringen vid försäljning av fastigheter av den typen i Stockholm gällde de två Hötorgsskraporna, som betingade ett pris av 65 000 kr./m². Ändå är de slitna och behöver byggas om. Under alla omständigheter kan man räkna med ett marknadsvärde på minst 50 miljarder, i stället för vad regeringen uppger, 25–30 miljarder. Det är tre gånger så mycket som det bestånd som det största byggföretaget Skanska disponerar över. Till detta kommer för statens del affärsverkens och försvarets fastigheter.

Slutsatsen är ofrånkomlig, mot bakgrund av dessa värden och den tidigare redovisade beskrivningen av hur det står till med fastighetsförvaltningen i staten: en effektivare förvaltning kan ge miljardvinster varje år. Det är ofrånkomligt.

Vad skall man då göra för att nå fram till en bättre tingens ordning? Nyckelordet är, som framhålls i den moderata motionen och även i reservationer, konkurrens. Hjälpmedel är bl. a. decentralisering och privatisering. Vi har här plockat fram flera idéer, som inte är färdiga att genomföra omedelbart men som vi menar att man snarast måste ta tag i för att se vad som går att omsätta i praktisk handling.

Jag skall inte gå in på några detaljer. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen att den kommande utredning, som utskottsmajoriteten nämner, sedan man med anledning av en annan motion upptäckt den studie från RRV som vi moderater citerade ur, arbetar snabbt och utan ideologiska skygglappar. Här, om någonstans, behövs det verkligen mer av marknads-tänkande.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer som har moderata undertecknare.

Anf. 132 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Inom miljöpartiet de gröna anser vi att det är viktigt att staten effektivt utnyttjar och förvaltar sitt lokalbestånd. Vi är av den uppfattningen att enskilda statliga myndigheter väl kan anskaffa och förvalta sina egna lokaler. Miljöpartiet de gröna begär att en översyn av byggnadsstyrelsens verksamhet görs snabbt, så att riksdagen kan ta ställning redan i samband med behandlingen av budgetpropositionen 1990. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Miljöpartiet har också ett särskilt yttrande om ett matematiskt centrum i Göteborg. Miljöpartiet vill att ett sådant matematiskt centrum skall byggas men inte där det är föreslaget. Den lokala opinionen, som omfattar samtliga politiska partier i Göteborg, är emot den valda platsen. Därför är det olyckligt att riksdagen kör över den lokala opinionen. Partierna nationellt borde ta hänsyn till en samlad kunnig lokal opinion. Beslut har redan fattats, och centrumet skall byggas på fel plats. Det beklagar vi.

Tack för ordet.

Anf. 133 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Till vårens tid hör att här i kammaren diskutera statlig lokalförsörjning och fastighetsförvaltning. Så även i år.

En motion som väcker ett igenkännande leende är den där det begärs att försäkringskassorna skall få handlägga lokalfrågorna själva utan byggnadsstyrelsens medverkan. Utskottets majoritet vidhåller dock att de bestämmelser som riksdagen beslutade om för budgetåret 1982/83 fortfarande skall gälla, nämligen att försäkringskassorna och byggnadsstyrelsen skall prata med varandra vid anskaffning och avveckling av lokaler för statens verksamheter. Vi tycker, liksom socialförsäkringsutskottet i sitt betänkande nr 24 från 1983, att försäkringskassorna inte skall inta någon särställning härvidlag.

Jag yrkar avslag på reservation 3, där denna motion tillstyrks.

Miljöpartiet anser i sin reservation att regeringen skall tillsätta en utredning för att se över byggnadsstyrelsens funktion. Det tycker jag verkar vara förspild miljökraft, att ha skrivit den reservationen. Det är nämligen just vad som aviseras i propositionen – en utredning som skall få till uppgift att utreda statens roll som fastighets- och förmögenhetsförvaltare. Vad göras skall är redan gjort. Därför yrkar jag avslag även på den reservationen.

I reservation nr 4 avstyrker moderaterna och folkpartiet en motion, där det begärs att eventuella framtida generella prisstopp även skall innefatta lokalhyror. Det gör även utskottets majoritet, men med en annan motivering. Jag yrkar avslag på den reservationen.

Var inte ledsen, herr Tobisson, vi har läst motionen. Regeringen har även läst RRV:s rapport, och det är med anledning av den man har beslutat att tillsätta den utredning som skall studera både förmögenhetsförvaltning och åtgärder som kan vidtas för att lokalförsörjningen inom den statliga verksamheten skall bli effektivare. Jag har tittat litet på förra årets motion. Jag kom fram till att den var på två och en halv sida. Årets motion är på tre och en halv sida, så den är naturligtvis mer genomarbetad. En sida upptar de citat som Lars Tobisson också läste upp. Jag har dessutom funnit att man har

komparerat adjektiven litet annorlunda. Ena året talar man om att det skall vara effektivare. Andra året talar man om att det skall vara mer effektivt. Men, herr Tobisson, budskapet är detsamma. Det är privatisering och börsintroduktion som gäller. De åsikterna delar inte utskottsmajoriteten.

Herr talman! Jag tror ändå inte att jag överdriver om jag säger att vi är överens om målet för den statliga lokalförsörjningen. Det skall vara att utveckla och effektivt utnyttja den kompetens som finns för en bättre hushållning vad gäller statens behov av lokaler. Men vilken kompetens som skall utnyttjas och hur vi skall nå effektivitet och hushållning – ja, där går våra meningar isär. Lars Tobisson har redogjort för de borgerligas åsikter, där privatisering och börsintroduktion är ingredienser för att nå effektivitet. Vi delar inte de åsikterna. Det innebär också att den offentliga sektorn minskar, som man skriver i reservation 1. Jag yrkar avslag på den.

Utskottets majoritet tillstyrker därför propositionens förslag vad gäller riktlinjerna för lokalförsörjningen. De innebär att myndigheter skall kunna tillgodoräknas lokalbesparingar för att omfördela till verksamheter. Myndigheterna måste finansiera utökade lokalkostnader genom omprioriteringar. Statlig lokalförsörjning skall samordnas så långt som möjligt, och kompetensen skall samlas och utvecklas. Statliga fastighetsförvaltare och lokalhållare skall så långt som möjligt samordna sitt agerande på lokala marknader. Statliga lokalhållare skall tillämpa en gemensam standard för lokaler av generell karaktär. Vårt medel för att nå detta är en förvaltning samlad under en enhet, byggnadsstyrelsen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 134 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Till skillnad från Lisbet Calner menar jag att det här ärendet inte är samma perenn som t.ex. det föregående om hushållssparandet. Det har förekommit betänkanden och diskussioner tidigare, men jag vill påstå att vi inte tidigare fått så klara besked om det dåliga tillståndet när det gäller statens lokalförsörjning och fastighetsförvaltning som framkommit på senare tid. Jag skall nöja mig med att här rätta till en sak.

Lisbet Calner försäkrade att hon hade läst motionen: Hon hade komparerat adjektiv eller åtminstone komparerat årets motion med föregående års. Det är nu inte det väsentliga. Hon hade av motionen utläst att vi föreslog börsintroduktion, och se det kunde socialdemokraterna inte gå med på! Det finns ingenting i motionen om börsintroduktion. Vad det finns är ett förord för ökad konkurrens. Vi talar om att denna kan äga rum redan inom ramen för ett statligt ägande, så att man organiserar de statliga fastigheterna i flera, statligt ägda bolag, som får konkurrera med varandra och där lokalhyrarna får välja den som de anser vara bäst på att utföra uppgifterna.

Vi talar vidare om decentralisering. Därigenom tror jag mycket skulle kunna vinnas, dvs. genom att bara ge myndigheterna större befogenheter att själva förfoga över sina lokaler och bestämma i sina lokalfrågor. Det är åtgärder som enligt vad jag förstår inte behöver stöta på ideologiska hinder, som möjligen dyker upp inför tanken – inte ordet; något sådant finns inte i motionen – på börsintroduktion.

Jag skall nöja mig med dessa kommentarer och därutöver bara säga Lisbet Calner att det kan vara klokt att på olika vägar tala om för det statsråd som utlovar en utredning på den här punkten att det är viktigt att se till att den kommer till stånd, att den arbetar skyndsamt och gärna kommer med kloka förslag – annars blir bataljen nästa år desto hårdare!

Anf. 135 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Jag är övertygad om att om riksdagen beslutar – det blir väl i morgon – om att tillsätta den föreslagna utredningen så verkställer regeringen naturligtvis det beslutet. Jag är även övertygad om att det skall komma kloka förslag från den.

Även om herr Tobisson sade att han inte skulle säga någonting mer måste jag ställa en fråga. I era riktlinjer i fem punkter heter det bl.a. att försäljningen av aktier skall ge intäkter som kan användas för att minska statskulden. Man skall tydligen bara sälja aktier – det skall alltså inte ske på börsen? Det har jag då tydligen missuppfattat.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

18 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

19 § Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1988/89:147 med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1988

20 § Anmäldes och bordlades

Motion

med anledning av prop. 1988/89:145 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Indonesien

1988/89:Sk61 av Bo Lundgren m.fl. (m)

21 § Anmäldes och bordlades

Trafikutskottets betänkande

1988/89:TU18 Luftfartsverkets verksamhet 1989/90–1991/92, m.m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1988/89:JoU16 Skogspolitiska frågor

1988/89:JoU17 Djurskydd m.m.

1988/89:JoU20 Trädgårdsnäringen

Bostadsutskottets betänkande

1988/89:BoU11 Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m.

Laguskottets betänkande
1988/89:LU31 Det allmännas skadeståndsansvar m.m.

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

Meddelande om frågor

Trafikuskottets betänkande
1988/89:TU23 Tilläggsbudget II inom kommunikationsdepartementets om-
råde

Beträffande laguskottets betänkande LU31 och trafikuskottets betän-
kande TU23 anmälde andre vice talmannen att talmannen beslutat föreslå att
dessa betänkanden fick företas till avgörande efter endast en bordläggning.

22 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 8 maj

1988/89:624 av *Gösta Lyngå* (mp) till finansministern om momsbefrielse för
taltidningsversion av fackförbundstidning:

Min uppmärksamhet har riktats mot det faktum att en taltidningsversion
av en fackförbundstidning inte är befriad från moms, trots att den tryckta
upplagan är momsbefriad. Det gäller Farmaceutisk Revy, och enligt dess
redaktör har regeringsrätten fastställt förhållandet i en dom av den 20 mars.

Om jag är korrekt informerad har de två upplagorna av tidningen samma
innehåll och samma målsättning. Skillnaden är att taltidningen utgår till
fackförbundets synskadade medlemmar medan den tryckta upplagan utgår
till normalseende. Att skillnad i den skattemässiga behandlingen skulle vara
påkallad verkar helt orimlig.

Jag vill fråga finansministern om omständigheterna är korrekt uppfattade
och, i så fall, om finansministern är beredd att verka för en mer positiv
tolkning av reglerna än den som regeringsrätten tycks ha tillämpat.

den 9 maj

1988/89:625 av *Jan Björkman* (s) till statsrådet Göran Persson om fördel-
ningen av resurser till kommunal vuxenutbildning:

Vuxenutbildning i olika former berör en stor del av befolkningen i vårt
land. En viktig del av utbildningen för vuxna sker i kommunal regi. Vissa
regioner, exempelvis Blekinge län, med låg utbildningsnivå, besvärlig
arbetsmarknad, stor andel invandrare, låg förvärvsfrekvens bland kvinnorna
m.m., har trots detta en tilldelning av undervisningstimmar inom kommunal
vuxenutbildning som är lägre än vad t.o.m. en proportionell fördelning efter
folkmängd skulle leda till.

Är statsrådet beredd att medverka till att åstadkomma en starkare
behovsstyrning när det gäller fördelning av resurser till kommunal vuxenut-
bildning?

Meddelande om frågor

1988/89:626 av *Olle Östrand* (s) till jordbruksministern om förekomsten av dioxin i Östersjöfisk:

Efter larmrapporter hösten 1988 om dioxin i fisk fångad efter Norrlandskusten har efterfrågan på fisk minskat med 20–25 % i Gävleborgs län.

Larmet bygger på en undersökning av ett fåtal fiskar från framför allt Bottenhavet och Östersjön.

Inga prov har dock tagits på strömming och sik vid länets kust.

För att få en mer rättvisande bild av dioxinhalten i dessa fiskslag har bl.a. fiskerinämden i Gävleborgs län ansett att åtta prover – fem av strömming och tre av sik – skall tas.

Under veckorna 17 och 18 har en undersökning genomförts för att få fram klarare besked. Problemet har dock uppkommit. Livsmedelsverket, med uppgift att genomföra bl.a. prover på livsmedel, säger sig enbart kunna svara för högst hälften av utredningens kostnad, ca 50 000 kr.

Av den anledningen vill jag fråga:

Är jordbruksministern beredd att medverka till att samtliga prover kan analyseras och att även framtida uppföljning av dioxinförekomsten kan genomföras?

1988/89:627 av *Berith Eriksson* (vpk) till statsrådet Maj-Lis Lööw om direktavvisningen av kurdiska flyktingar från Turkiet:

I Amnesty Press aprilnummer står att läsa i en intervju med "flyktingsparen" Knud Hermansen att de turkiska planen kontrolleras särskilt.

Mot bakgrund av det stora antal kurder från Turkiet som utvisas med motiveringen att deras berättelser inte är trovärdiga vill jag ställa följande fråga:

Hur många kurder från Turkiet direktavvisas på Arlanda och av svensk polis på Kastrup?

1988/89:628 av *Berith Eriksson* (vpk) till statsrådet Bengt Lindqvist om barnomsorgen för samebarn i Jokkmokks kommun:

Vilka åtgärder tänker statsrådet Lindqvist vidta för att samebarnen i Jokkmokks kommun skall få samisk barnomsorg?

1988/89:629 av *Per Gahrton* (mp) till utrikesministern om EG-anpassningen och neutralitetspolitiken:

I regeringens vitbok om EG-anpassningen hävdas att en analys har skett av neutralitetspolitiska problem som kan uppstå vid ett närmande till EG (s. 206).

Jag vill fråga utrikesministern:

Vilka resultat har den analysen lett till?

1988/89:630 av *Per Gahrton* (mp) till finansministern om EG-anpassningen och skattepolitiken:

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

Meddelande om frågor

Det sägs i regeringens vitbok angående EG-anpassningen att företrädare för riksskatteverket, generaltullstyrelsen och kommerskollegiet har lämnat synpunkter på en skattepolitisk "integration med EG" (s. 124). Tyvärr redogörs inte för vilka synpunkter de har lämnat.

Jag vill fråga finansministern:

Vilka synpunkter har de lämnat?

1988/89:631 av *Per Gahrton* (mp) till statsrådet Margot Wallström om resultatet av vissa överläggningar mellan EFTA och EG om konsumentskydd:

Enligt regeringens vitbok om den svenska EG-harmoniseringen skall ett första möte EG/EFTA om konsumentskydd ha ägt rum i april 1989 (s. 53).

Jag vill fråga:

Vad har blivit resultatet av detta möte?

1988/89:632 av *Per Gahrton* (mp) till socialministern om resultatet av vissa överläggningar mellan EFTA och EG om bioteknik:

Enligt regeringens vitbok om EG-anpassningen har EFTA:s expertgrupp om bioteknik haft överläggningar med EG-kommissionen i april 1989 (s. 71).

Jag vill fråga:

Vilket resultat har dessa överläggningar lett till?

1988/89:633 av *Per Gahrton* (mp) till socialministern om EG-anpassningen och läkemedelskontrollen:

Enligt regeringens rapport Sverige-EFTA-EG 1988 har en arbetsgrupp den 13-14 mars 1989 gjort en analys av skillnaderna Sverige-EG angående läkemedelsregler (s. 44). Tyvärr redovisas inte resultatet av analysen.

Jag vill därför fråga socialministern:

Vad blev resultatet av den i regeringsrapporten aviserade analysen av skillnader i läkemedelsregler mellan Sverige och EG?

1988/89:634 av *Per Gahrton* (mp) till socialministern om EG-anpassningen och den svenska folkpensioneringen:

Enligt regeringens rapport Sverige-EFTA-EG kommer EG-anpassningen att kräva förändringar av den svenska folkpensioneringen (s. 101).

Jag vill fråga socialministern:

Vilka förändringar av folkpensioneringen är det som planeras med anledning av EG-anpassningen?

1988/89:635 av *Per Gahrton* (mp) till socialministern om de sociala följderna av en EG-anpassning:

I regeringens rapport "Sverige-EFTA-EG 1988" heter det på s. 99:

"För att inte förvärra de regionala skillnaderna, arbetslösheten, ojämlikheten mellan könen och den nya fattigdomen när den inre marknadsprocessen påskyndas genom företagsammanslagningar, jordbruksnedläggningar och övrig struktumvandling krävs dämpande sociala åtgärder på kortare sikt (s. 99)."

Detta kan bara tolkas som att regeringen erkänner att EG:s inre marknad i sig själv leder till ökade regionala skillnader, ökad arbetslöshet, ökad ojämlikhet mellan könen, en ökning av den nya fattigdomen, fler företagsammanslagningar och fler jordbruksnedläggningar.

Jag vill därför fråga socialministern:

Exakt vilka "dämpande sociala åtgärder" ämnar regeringen vidta för att motverka de av regeringen själv erkända negativa följderna av en harmonisering med EG:s inre marknad?

1988/89:636 av *Per Gahrton* (mp) till socialministern om EG-anpassningen och alkoholbeskattningen:

Enligt regeringens vitbok om EG-harmoniseringen "är en ensidig harmonisering av alkoholbeskattningen möjlig" (s. 81).

Jag vill därför fråga:

Betyder detta att regeringen nu är beredd att anpassa de svenska alkoholpriserna till EG:s?

1988/89:637 av *Per Gahrton* (mp) till miljö- och energiministern om EG-anpassningen och energipolitiken:

Enligt *Ny Teknik* 1989:18 har EG nu tagit ett steg mot en fri energimarknad som bl.a. kommer att "försvåra EG-staternas egna möjligheter att med avgifter och begränsningar utforma en nationell energipolitik".

Jag vill fråga:

Vilka slutsatser för Sveriges del drar energiministern av EG:s framväxande fria marknad för energi? Avser Sverige att harmonisera sig till EG:s fria energimarknad?

1988/89:638 av *Roy Ottosson* (mp) till miljö- och energiministern om planerade dammbyggen i Haverö:

Regeringen har i tidigare beslut lovat att Haverö strömmar i västra Medelpad (Ånge kommun) inte skall byggas ut. Hela området är numera interimistiskt naturreservat. I strömmarna finns dock äldre trädammar som är i behov av restaurering. Regleringsföretaget vill ersätta dessa med omfattande betongkonstruktioner som medger större dämning, och dessutom vill man bygga en väg som klarar tunga fordon rakt igenom området. Därigenom skulle en betydande del av de naturvärden som skulle bevaras

genom skapandet av ett reservat och stopp för nytt kraftverk ändå fördäras! Därför har kommunfullmäktige i Ånge kommun sagt nej till en väg genom området och därtill förordat en pietetsfull upprustning av befintliga dammar. Samma hållning har såväl länsstyrelsen som miljö- och naturvårdsrörelsen hittills haft. Regeringens och miljöministerns uppfattning har vid uppvaktningar uppgivits vara densamma. Detta till trots pågår nu förhandlingar om en kompromiss innebärande att såväl väg som betongdammar med höjt krön skall tillåtas i Haverö strömmar! Och att detta förespråkas av regeringens förhandlingsman vattenrättsdomare L af Klintberg.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till miljö- och energiministern:

Är regeringen beredd att acceptera ett vägbygge och därtill byggnation av nya betongdammar med höjda dammkrön i Haverö strömmar?

1988/89:639 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till kommunikationsministern om den planerade sammanslagningen av postregionerna Norrköping och Eskilstuna:

Postens ledning har föreslagit att postregionerna Norrköping och Eskilstuna skall slås samman till en postregion. Samtidigt föreslås att det nya regionkontoret lokaliseras till Eskilstuna av regionalpolitiska skäl.

Jag vill fråga ansvarigt statsråd:

Vilka regionalpolitiska skäl har varit avgörande vid bedömningen av placering av det nya regionkontoret i Eskilstuna i stället för i Norrköping?

1988/89:640 av *Ylva Annerstedt* (fp) till justitieministern om åtgärder mot bruket av vissa farliga föremål:

I Svensk författningssamling 1988:254, lag om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål, meddelas regler för ett antal sådana farliga föremål. 1 § upptar knivar samt andra stick- och skärvapen. I 2 § görs en uppräknig av vapen av annan sort, typ knogjärn, batonger, kaststjärnor och andra sådana föremål.

Den första paragrafen kompletteras i vapenkungörelsen med ett förbud för personer under 21 år att förvärva eller inneha springstilet och springkniv. Sådana knivar får ej heller tillverkas eller föras in i Sverige.

För de vapen som är upptagna i 2 § i lagen om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål finns emellertid inte något motsvarande innehavs- eller införsel förbud.

Tullen har under senare tid märkt en ökad införsel av sådana farliga föremål från företrädesvis Kanarieöarna och är oroad.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

Vilka åtgärder avser justitieministern att vidta för att hindra bruket av kaststjärnor, spikklubbor och andra farliga föremål?

Prot. 1988/89:110
9 maj 1989

1988/89:641 av *Erkki Tammenoksa* (s) till statsrådet Anita Gradin om nordiska medborgares rättigheter vid svensk anslutning till EG:

Meddelande om frågor

Vi har inom Norden en gemensam arbetsmarknad sedan 1954. Under åren har man byggt upp konventioner, avtal och överenskommelser inom de flesta av samhällets områden. Detta har man gjort för att värna om de nordiska medborgarnas rättigheter inom Norden.

Jag vill fråga statsrådet Anita Gradin:

Finns det en risk att de nordiska medborgarnas rättigheter försämras om Sverige ansluter sig till EG?

23 § Kammaren åtskildes kl. 22.43.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Tisdagen den 9 maj

Talmannen 3, 4, 5
Tredje vice talmannen 13
Andersson, Arne, i Ljung (m) 78, 79
Backlund, Rune (c) 84, 89, 92
Bjelle, Britta (fp) 39, 42, 44, 64, 69, 71
Björk, Gunnar (c) 99, 106
Björk, Ingvar (s) 73, 75
Bolander, Gunhild (c) 34
Branting, Charlotte (fp) 18
Brunander, Lennart (c) 80, 81
Bäckström, Lars (vpk) 57, 60, 66, 69
Calner, Lisbet (s) 112, 114
Ciszuk, Paul (mp) 72, 75, 78, 79
De Geer, Lars (fp) 98, 105, 109
Engström, Göran (c) 27, 30, 31
Forslund, Bo (s) 67, 70, 71
Frick, Carl (mp) 101, 112
Gennser, Margit (m) 82, 88, 93
Godin, Sigge (fp) 8, 11
Hagström, Karl (s) 61
Hansson, Håkan (c) 40, 65, 70, 71
Hegeland, Hugo (m) 45, 55, 56, 61
Hemmingsson, Ingrid (m) 62
Holmkvist, Erik (m) 14, 17, 18
Högmark, Anders G (m) 8
Hörnlund, Börje (c) 9, 12
Ingvardsson, Margó (vpk) 86, 90, 92
Johansson, Kersti (c) 20
Johansson, Kjell (fp) 47, 53, 56, 59
Karlsson, Ove (s) 32
Lundgren, Bo (m) 4, 5
Lyngå, Gösta (mp) 40, 42, 44, 45, 51, 66, 70
Olsson, Martin (c) 48, 54, 55, 59, 60
Orring, Ulla (fp) 23
Persson, Karl-Erik (vpk) 10, 12
Pettersson, Christina (s) 87, 91, 93, 94
Pettersson, Ulla (s) 26
Pohanka, Ragnhild (mp) 76, 87, 91
Poromaa, Bruno (s) 41, 43, 45
Sandberg, Barbro (fp) 84, 89, 92, 93
Skånberg, Krister (mp) 30, 31, 32
StAAF-Igelström, Lisbeth (s) 52, 55, 57
Strömberg, Håkan (s) 81, 82
Stålberg, Marianne (s) 16, 18

Prot.

1988/89:110

Sundgren, Roland (s) 101, 107, 109

Svenson, Karl-Gösta (m) 38, 43, 44, 63, 68, 71

Thalén, Ingela, arbetsmarknadsminister 6, 10, 12

Tobisson, Lars (m) 94, 104, 108, 110, 113

Wilson, Carl-Johan (fp) 75